

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Διαχείριση Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων Στην Ελλάδα Την Περίοδο Της Κρίσης»

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΙΧΑΛΙΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΡΩΟΥ: 14147

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΝΤΟΒΑΣ

Μεσολόγγι, 2018

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	3
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	5
1.1 Τι είναι το τραπεζικό σύστημα και γιατί είναι σημαντικό	5
1.2 Ρύθμιση και Εποπτεία του τραπεζικού συστήματος.....	9
1.3 Ο Ισολογισμός το Κέρδος και οι Κίνδυνοι σε μία Τράπεζα	13
1.4 Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	23
2.1 Ο Πιστωτικός Κίνδυνος και η Πιστοληπτική Ικανότητα.....	23
2.2 IFRS 9.....	28
2.3 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια.....	30
2.4 Τα προβλήματα που δημιουργούν τα ΜΕΔ στην οικονομία.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008	38
3.1 Η κρίση του 2008 και οι επιπτώσεις της στην ευρωζώνη και την Ελλάδα.....	38
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΤΑ ΜΕΔ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΣ.....	42
1.1 Τα ΜΕΔ στην Ευρώπη	42
1.2 Τα ΜΕΔ στην Ελλάδα.....	46
1.3 Μέθοδοι αποκλιμάκωσης των ΜΕΔ	51
1.4 Ενέργειες της ΤτΕ και του κράτους για την διαχείρισης των ΜΕΔ.....	53
1.5 Εκθέσεις τις ΤτΕ για τους επιχειρησιακών στόχων	58
1.6 Η οδηγία της ΕΚΤ (Μάρτιος 2017) για τη Διαχείριση των ΜΕΔ	60
1.7 Η περίπτωση της Ιρλανδίας.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΔ	66
2.1 Ν.3758/2009 και Ν.4038/2012 - Ρύθμιση του πλαισίου λειτουργίας των εισπρακτικών εταιριών.....	66
2.2 Ν.3869/2009 - Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων.....	74
2.3 Ν.4224/2013 – Ίδρυση του Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΚΥΣΔΙΧ).....	81
2.4 Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών.....	85
2.5 Ν.4161/13 - Πρόγραμμα διευκόλυνσης ενήμερων δανειοληπτών.....	88

2.6 Ν. 4354/2015 Δημιουργία δευτερογενούς αγοράς ΜΕΔ.....	90
2.7 Ν.4469/2017 - Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων.....	93
Επίλογος-Συμπεράσματα.....	98
Βιβλιογραφία	100

Εισαγωγή

Τον Δεκέμβριο του 2017 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ECB, 2017/1) σε ανακοίνωσή της, θέτει τους κύριους εποπτικούς στόχους για το 2018. Ο νούμερο ένα στόχος για τις τράπεζες της ηπείρου για τη νέα χρονιά θα είναι η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ) ή Non Performing Loans (NPLs). Η ΕΚΤ δηλώνει ότι τη νέα χρονιά θα συνεργαστεί στενά με τις εποπτευόμενες τράπεζες για την αναθεώρηση των στρατηγικών διαχείρισης των ΜΕΔ και τη βελτίωση των χρόνων που τα πιστωτικά ιδρύματα κάνουν προβλέψεις για επισφάλειες και διαγραφές.

Είναι λοιπόν φανερό ότι το πρόβλημα των ΜΕΔ είναι κρίσιμο για το τραπεζικό σύστημα της Ευρώπης και συνολικά για την ευρωπαϊκή οικονομία που αγωνίζεται να ανακάμψει μετά την πρωτοφανή για τα μεταπολεμικά δεδομένα κρίση που ξέσπασε στις ΗΠΑ το 2008 και μεταφέρθηκε στην Ευρώπη σαν κρίση κρατικού χρέους. Το πρόβλημα των ΜΕΔ είναι πολύ εντονότερο στις χώρες του Νότου, με την Ελλάδα να έχει τη δεύτερη χειρότερη επίδοση στην ευρωζώνη μετά την Κύπρο σύμφωνα με στοιχεία από τη βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας. Οι ελληνικές τράπεζες από το 2010 που η ελληνική οικονομία μπήκε σε πρόγραμμα διάσωσης είδαν τα ΜΕΔ τους να αυξάνονται γραμμικά και σε συνδυασμό με την απομείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διακρατούσαν, της οδήγησε τρεις φορές κοντά στην χρεωκοπία και την ανάγκη ανακεφαλαιοποίησής.

Θα μελετήσουμε λοιπόν αυτό το κρίσιμο για την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας ζήτημα που η αντιμετώπισή του είναι όρος για ένα υγιές τραπεζικό σύστημα που θα αποτελέσει αιμοδότη της πραγματικής οικονομίας. Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, στο πρώτο κεφάλαιο θα ανατρέξουμε στη θεωρία για να δούμε τί είναι το τραπεζικό σύστημα και γιατί είναι σημαντικό σε μία οικονομία, γιατί εποπτεύεται, πώς μία τράπεζα βγάζει κέρδος ή έχει ζημίες, πώς διαχειρίζεται τους κινδύνους της, και πώς είναι σήμερα το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα, στο δεύτερο κεφάλαιο, πάλι από τη θεωρία, θα δούμε ζητήματα σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο και τα ΜΕΔ με ειδική αναφορά στις επιπτώσεις των ΜΕΔ στην οικονομία και στο νέο τρόπο υπολογισμού των προβλέψεων που εισάγουν τα IFRS 9 και στο τρίτο κεφάλαιο θα

κάνουμε μία ανασκόπηση στην χρηματοπιστωτική κρίση των ΗΠΑ του 2008 που μεταδόθηκε στην Ευρώπη και την Ελλάδα σαν κρίση κρατικού χρέους και είναι η αιτία για την εκτόξευση των ΜΕΔ στη Ελλάδα. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, στο πρώτο κεφάλαιο θα δούμε την κατάσταση των ΜΕΔ στην Ελλάδα και την Ευρώπη την περίοδο της κρίσης, τα εργαλεία που υπάρχουν για την αντιμετώπιση του προβλήματος, τις ενέργειες της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) και την περίπτωση της Ιρλανδία μιας χώρας με παρόμοιο πρόβλημα ΜΕΔ με την Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα δούμε τη διαχείρισή των ΜΕΔ μέσα από το νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που θεσπίστηκε αυτή την περίοδο. Η εργασία έχει ως στόχο να φωτιστεί το ζήτημα της διαχείρισης των ΜΕΔ τόσο από πλευράς θεωρίας όσο και από την πρακτική εφαρμογή στην ελληνική τραπεζική πραγματικότητα.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Τι είναι το τραπεζικό σύστημα και γιατί είναι σημαντικό

Το χρηματοοικονομικό σύστημα αποτελείται από:

- α) αγορές χρήματος και κεφαλαίων (αγορές ομολόγων και μετοχών)
- β) χρηματοπιστωτικούς διαμεσολαβητές (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες, funds)
- γ) υποδομές των χρηματοοικονομικών αγορών (συστήματα πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών)

Η αγορά χρήματος (χρηματαγορά) αφορά χρηματοοικονομικά προϊόντα με χρονική διάρκεια μέχρι ένα έτος ενώ αγορά κεφαλαίου (κεφαλαιαγορά) αφορά χρηματοοικονομικά προϊόντα με διάρκεια πάνω από ένα έτος. Μία άλλη διάκριση των αγορών είναι η πρωτογενής, που πωλούνται νέα προϊόντα για πρώτη φορά και η δευτερογενής που μεταπωλούνται προϊόντα που έχουν εκδοθεί στην πρωτογενή αγορά. Το σταθερό χρηματοοικονομικό σύστημα είναι προϋπόθεση για μία υγιή και επιτυχημένη οικονομία. Πρέπει το κοινό να νοιώθει εμπιστοσύνη στο σύστημα και να πιστεύει ότι είναι ασφαλές και σταθερό και ότι επιδρά θετικά και διαρκώς στην οικονομική ανάπτυξη (Προβόπουλος, Καπόπουλος, 2011).

Οι εμπορικές τράπεζες μαζί με την κεντρική τράπεζα και τους ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς αποτελούν το τραπεζικό ή χρηματοπιστωτικό σύστημα που είναι η καρδιά του χρηματοοικονομικού συστήματος.

«Ένα Χρηματοπιστωτικό Σύστημα συμπεριλαμβάνει τα μέσα, τις υπηρεσίες και παράλληλα το μηχανισμό της μεταβίβασης χρηματικών πόρων από τις πλεονασματικές στη χρηματοδότηση ελλειμματικών μονάδων στα πλαίσια τις

διαδικασίας μετασχηματισμού και ανακατανομής των αποταμιεύσεων σε έργα παγίων επενδύσεων» (Ζαχούρης, 2008).

Σύμφωνα με τον Λώλο (2007) οι βασικές λειτουργίες ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος στοχεύουν στην αποτελεσματική κατανομή των αποταμιεύσεων και μπορούν να επιμεριστούν στις παρακάτω κατηγορίες:

- Προώθηση της διάχυσης, της αντιμετώπισης και της αποφυγής του κινδύνου.
- Αριστοποίηση της κατανομής των πόρων.
- Παρακολούθηση της διοίκησης κι έλεγχος των επιχειρήσεων.
- Κινητοποίηση των αποταμιεύσεων.
- Διευκόλυνση στην ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών.

Οι παραπάνω λειτουργίες επιτυγχάνονται με την συμβολή τριών κατηγοριών θεσμών ή φορέων. Οι φορείς αυτοί είναι τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα, οι χρηματοπιστωτικές αγορές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Νούλας, 2005).

Χρηματοπιστωτικό ίδρυμα είναι ένας κερδοσκοπικός ή μη οργανισμός, που λαμβάνει χρήματα από πελάτες και τα τοποθετεί σε οποιοδήποτε από μια ποικιλία επενδυτικών οχημάτων. Συνηθισμένα παραδείγματα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι οι εμπορικές τράπεζες λιανικής, οι οποίες λαμβάνουν καταθέσεις και τις χρησιμοποιούν για να δανείζουν πελάτες. (Farlex Financial Dictionary, 2012).

Στη καθημερινότητα η χρήση του όρου χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ταυτίζεται, μάλλον, με αυτόν του όρου τράπεζα. Οργανισμούς με λειτουργίες τράπεζας βλέπουμε ακόμα από την αρχαία Βαβυλωνία και Ελλάδα, αλλά οι τράπεζες με την μορφή που τις ξέρουμε σήμερα αναπτύχθηκαν τον 18^ο αιώνα μαζί με τον Καπιταλισμό στην Ευρώπη (Falzon, 2013). Σύμφωνα με τον Νόμο 2076/1992 που καθορίζει το νομοθετικό πλαίσιο των τραπεζών στην Ελλάδα οι τράπεζες είναι πιστωτικά ιδρύματα/επιχειρήσεις που αποδέχονται καταθέσεις ή και άλλα κεφάλαια από το κοινό και χορηγούν πιστώσεις.

Αποτελούν ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που η λειτουργία τους είναι να διαμεσολαβούν ανάμεσα στις οικονομικές μονάδες που έχουν πλεόνασμα χρημάτων αλλά όχι διάθεση για επένδυση και σε αυτές που έχουν έλλειμα χρημάτων αλλά διάθεση για επένδυσή. Με αυτό τον τρόπο βελτιώνεται η χρηματοδότηση, η αποτελεσματική

χρήση των πόρων και τελικά η ευημερία μίας οικονομίας (Mishkin, 2007). Συμβάλλουν ακόμα στη μείωση των προβλημάτων που δημιουργεί η ασύμμετρη πληροφόρηση που εμφανίζεται μεταξύ των δύο οικονομικών μονάδων (Παπαδάμου & Συριόπουλος, 2015).

Οι τράπεζες, είναι δυνατό να διαχωριστούν σε κάποιες κατηγορίες, ανάλογα με το αντικείμενο στο οποίο εξειδικεύονται, αλλά και τις μεθόδους που εφαρμόζουν. Ενδεικτικά αναφέρονται κάποιες βασικές κατηγορίες.

Κάθε χώρα έχει μια κεντρική τράπεζα η οποία έχει 2 βασικά καθήκοντα. Από την μια λειτουργεί ως τράπεζα των εμπορικών τραπεζών εξασφαλίζοντας την ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και από την άλλη λειτουργεί ως τράπεζα της κυβέρνησης, έχοντας την ευθύνη του ελέγχου της προσφοράς χρήματος και της χρηματοδότησης των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού. Αρχικά οι κεντρικές τράπεζες ήταν ιδιωτικά ιδρύματα με σκοπό το κέρδος. Σταδιακά όμως αυξήθηκε ο δημόσιος έλεγχος των κεντρικών τραπεζών, καθώς οι δραστηριότητές τους ως τραπεζών των κυβερνήσεων απέκτησε μεγάλη σημασία και εφόσον οι κυβερνήσεις άρχισαν να ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο για τη διαχείριση της προσφοράς χρήματος (Begg, 1998).

Οι εμπορικές τράπεζες παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (π.χ. πιστωτικές χρεωστικές κάρτες, δάνεια, καταθέσεις) σε ιδιώτες, επιχειρήσεις και κράτη. Οι εμπορικές τράπεζες, διακρίνονται σε δημόσιες και ιδιωτικές. Οι τράπεζες του δημόσιου τομέα διοικούνται κατά πλειοψηφία από το κράτος και συνήθως εστιάζουν στο κοινωνικό συμφέρον παρά στην κερδοφορία. Οι ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες ανήκουν, διοικούνται και ελέγχονται από ιδιώτες και είναι ελεύθερες να λειτουργούν σύμφωνα με τις δυνάμεις της αγοράς (Technofunc, 2017).

Οι επενδυτικές τράπεζες είναι χρηματοπιστωτικός οργανισμός που ειδικεύεται κυρίως στην πώληση κινητών αξιών και αναδοχής της έκδοσης νέων μετοχών για τη συγκέντρωση κεφαλαίων. Διαφέρει άρα από μια εμπορική τράπεζα, η οποία ειδικεύεται σε καταθέσεις και εμπορικά δάνεια (Investing Answers, 2017). Η επενδυτική τραπεζική είναι ένας από τους πιο περίπλοκους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς καθώς εξυπηρετούνται πολλοί διαφορετικοί σκοποί και επιχειρηματικές οντότητες, παρέχοντας ποικιλίες υπηρεσιών.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες ιδρύονται από την σύμπραξη ατόμων που εισφέρουν στο κεφάλαιό της. Η βασική δραστηριότητα των συνεταιριστικών τραπεζών είναι η δημιουργία αξίας για τα μέλη τους και μια μακροχρόνια σχέση εμπιστοσύνης, σε αντίθεση με την προσέγγιση της μεγιστοποίησης του κέρδους των κυρίων τραπεζών. Οι πελάτες μπορούν να γίνουν μέλη - ιδιοκτήτες συνεταιριστικών τραπεζών με σχετικά μικρές επενδύσεις. Ως αποτέλεσμα, έχουν άμεση γνώση για την επιχείρηση και συμμετέχουν στις διαδικασίες διακυβέρνησης, στρατηγικής και διαχείρισης κινδύνων. Οι συνεταιριστικές τράπεζες, έχουν γενικά υψηλό επίπεδο κεφαλαιοποίησης, σταθερά εισοδήματα από τις εμπορικές επιχειρήσεις και ένα διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο (EACB, 2017).

Οι Πεντότης, Σαπουντζόγλου (2009) αναφέρουν ότι οι παρακάτω λειτουργίες μίας τράπεζας υποβοηθούν την οικονομική ανάπτυξη:

1. Είναι συστατικοί φορείς του νομισματικού συστήματος, διαχειρίζονται χρηματικά κεφάλαια, απαιτήσεις και υποχρεώσεις και με αυτόν τον τρόπο συμμετέχουν στη ρύθμιση της ρευστότητας ακολουθώντας τους κανόνες που επιβάλλουν οι νομισματικές αρχές.
2. Είναι συντελεστές δημιουργίας χρήματος που δημιουργήσει από την αλληλεπίδραση των καταθέσεων που δέχονται και των δανείων/πιστώσεων που δίνουν.
3. Εποπτεύονται και ελέγχονται ως προς την αξιοπιστία τους, την επάρκεια κεφαλαίων τους και την φερεγγυότητά τους ώστε να υπάρχει διαρκής εμπιστοσύνη στο καταθετικό/επενδυτικό κοινό.
4. Επιδρούν στις εσωτερικές και διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου
5. Διακινούν χρηματικά κεφάλαια και τίτλους, και διαχειρίζονται πληροφορίες, αποδόσεις και κινδύνους
6. Επιδιώκουν την μεγιστοποίηση των κερδών τους (αύξηση των ίδιων κεφαλαίων) ενώ ταυτόχρονα την ελαχιστοποίηση/αντιστάθμιση των κινδύνων τους.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι τράπεζες έχουν κομβικό ρόλο στην ανάπτυξη μίας οικονομίας. Η ρύθμιση της ρευστότητας της οικονομίας και ο πολλαπλασιασμός του χρήματος που γίνεται μέσω της διαμεσολάβησης ανάμεσα στις πλεονασματικές και

ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας κάνει το ρόλο τους κρίσιμο σε μία σύγχρονη οικονομία. Είναι ουσιαστικά τα αιμοφόρα αγγεία της οικονομίας.

Χωρίς την διαμεσολάβηση των τραπεζών οι πλεονασματικές μονάδες θα έπρεπε να χρηματοδοτήσουν άμεσα τις ελλειμματικές. Αυτό όμως θα δημιουργούσε σημαντικά κόστη και θα έκανε την διαδικασία δυσλειτουργική. Θα έπρεπε αυτός που έχει πλεόνασμα χρημάτων να βρει ο ίδιος κάποιον που να έχει ανάγκη για το ίδιο ποσό χρημάτων και για την ίδια περίοδο που θα ήθελε να δανείσει αυτά τα χρήματα χωρίς να έχει δικαίωμα να τα ζητήσει πίσω όποτε ήθελε.

Θα έπρεπε ακόμα να εκτιμήσει ο ίδιος την πιθανότητα ο οφειλέτης να αθετήσει την πληρωμή στο μέλλον για να του ζητήσει το ανάλογο επιτόκιο και αν τελικά ο οφειλέτης δεν πλήρωνε θα έχανε όλο το κεφάλαιό του αφού δεν θα είχε διαφοροποιήσει τον κίνδυνο. Τέλος στην έμμεση χρηματοδότηση μέσω των τραπεζών επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας αφού για παράδειγμα η συμβάσεις γίνονται μαζικά από το νομικό τμήμα με λιγότερο κόστος σε σχέση με την άμεση χρηματοδότηση.

1.2 Ρύθμιση και Εποπτεία του τραπεζικού συστήματος

Η ανάγκη ύπαρξης ρυθμιστικού πλαισίου και εποπτείας του τραπεζικού συστήματος προκύπτει από:

- α) Τη σπουδαιότητά του για την προστασία της οικονομίας από συστημικές αναταράξεις.
- β) Την ανάγκη προστασίας των καταναλωτών που δεν έχουν απαραίτητα γνώσεις χρηματοοικονομικών και είναι ασύμμετρα πληροφορημένοι.
- γ) Την ανάγκη διατήρησης της εμπιστοσύνης του κοινού στο τραπεζικό σύστημα. Η αναντιστοιχία στο βαθμό ρευστότητας του τραπεζικού ισολογισμού, που μακροχρόνια δάνεια χρηματοδοτούνται με άμεσα ρευστοποιήσιμες ή βραχυχρόνιες καταθέσεις, μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα στις τράπεζες ειδικά σε περιόδους κρίσεις που παρατηρείται το φαινόμενο της μαζικής ανάληψης καταθέσεων (τραπεζικός πανικός).

Ακόμα αν η τράπεζα κάνει επενδύσεις υψηλού κινδύνου θέτει σε κίνδυνο τα χρήματα των καταθετών και μπορεί να οδηγήσει σε επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού με τεράστιο κοινωνικό κόστος. Για το λόγω αυτό οι τράπεζες που δέχονται καταθέσεις υφίστανται εντονότερη ρυθμιστική παρέμβαση. Κύριος στόχος της τραπεζικής εποπτείας είναι να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της κάλυψής τους έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Η ιστορία της τραπεζικής εποπτείας είναι μεγάλη, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ που οι μαζικές πτωχεύσεις τραπεζών κατά την περίοδο της μεγάλης ύφεσης που ξεκίνησε με το χρηματιστηριακό Κράχ του 1929 έφερε στο επίκεντρο την ανάγκη εποπτείας του τραπεζικού συστήματος με στόχο την αποκατάσταση της αξιοπιστίας του. Μετά τον Β Παγκόσμιο πόλεμο η σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος οδήγησε στη χαλάρωση του εποπτικού ελέγχου στις ΗΠΑ και την Ευρώπη. Η χρηματοοικονομική κρίση του 2008 στις ΗΠΑ που επεκτάθηκε στην Ευρώπη σαν κρίση χρέους έφερε την ανάγκη ρύθμισης του τραπεζικού συστήματος ξανά στο προσκήνιο. Οι ανεπτυγμένες χώρες ψάχνουν τη χρυσή τομή μεταξύ του αυστηρού ρυθμιστικού πλαισίου, που γίνεται είτε αυξάνοντας της κεφαλαιακές απαιτήσεις, είτε περιορίζοντας το εύρος και το ρίσκο των δραστηριοτήτων που μπορούν να κάνουν οι τράπεζες και του κόστους που αυτό θα έχει στην οικονομία (Admati, Hellwig, 2013). Γίνεται ακόμα φανερό ότι η υπερβολικές ρυθμιστικές απαιτήσεις στις τράπεζες οδηγούν στην δημιουργία ενός «σκιώδους τραπεζικού συστήματος» από εταιρίες διαχείρισης κεφαλαίων οι οποίες δεν εποπτεύονται.

Ο πλέον αναγνωρισμένος θεσμός για την τραπεζική εποπτεία είναι η επιτροπή της Βασιλείας. Έχει τις ρίζες της στις χρηματοοικονομικές κρίσεις που έγιναν μετά την κατάργηση του συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods το 1973. Πολλές τράπεζες είχαν υπερβολική έκθεση στον συναλλαγματικό κίνδυνο αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα. Στα τέλη του 1974 οι κεντρικοί τραπεζίτες των δέκα μεγαλύτερων οικονομιών (G10) δημιούργησαν ένα forum για την διαρκή συνεργασία τους σε σχέση με την τραπεζική εποπτεία με απώτερο στόχο την ενίσχυση και σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος. Η επιτροπή επιδιώκει να πετύχει τον παραπάνω στόχο με τον καθορισμό κοινών ελάχιστων

εποπτικών προτύπων, με την υιοθέτηση όμοιων εποπτικών πρακτικών και τεχνικών, με την προώθηση της συνεργασίας για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των χωρών και τελικά την αναγνώριση των αναδυόμενων κινδύνων στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα. Από το Φεβρουάριο του 1975 που έγινε η πρώτη συνάντηση μέχρι σήμερα οι συναντήσεις γίνονται 3 με 4 φορές κάθε χρόνο και τα μέλη της επιτροπής είναι πλέον 28. Οι αποφάσεις της επιτροπής δεν έχουν δεσμευτική νομική ισχύ για τις χώρες, αλλά αποτελούν οδηγίες για προτεινόμενες πρακτικές. Η επιτροπή αν και προσδοκά την πλήρη, έγκαιρη και συνεπή εφαρμογή τους από τις εθνικές εποπτικές αρχές δεν μπορεί να τις επιβάλει. Μάλιστα από το 2012 έχει αρχίσει να καταγραφεί της εφαρμογής των οδηγιών της.

Όταν τη δεκαετία του 1980 ξέσπασε κρίση χρέους σε χώρες της Λατινική Αμερική η επιτροπή θορυβήθηκε από την χειροτέρευση της κεφαλαιακής επάρκειας των μεγαλύτερων τραπεζών παγκοσμίως σε περίοδο κρίσης και πρότεινε να γίνεται ο έλεγχος της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών με έννοια τρόπο και να δημιουργηθεί μία σταθμισμένη μέθοδος για την μέτρηση των κινδύνων. Η επιτροπή αναγνώρισε την επιτακτική ανάγκη για μία πολυεθνική συμφωνία με στόχο την ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και την εξάλειψη των ανταγωνιστικών ανισοτήτων που δημιουργούνταν από τις διαφορετικές απαιτήσεις των διαφόρων εθνικών εποπτικών αρχών. Μετά από μακροχρόνιες διαβουλεύσεις η συμφωνία της Βασιλείας I δημοσιεύτηκε το 1988. Η συμφωνία επικεντρωνόταν στην αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου και καλούσε της τράπεζες μέχρι το τέλος του 1992 να έχουν κεφάλαια τουλάχιστον ίσα με το 8% του σταθμισμένου στον κίνδυνο ενεργητικού τους που υπολογίζεται κατανέμοντας τα στοιχεία του ενεργητικού σε πέντε κατηγορίες ανάλογα με τον κίνδυνο στον οποίο εκτίθενται και σταθμίζοντας τα με συντελεστές από 0% μέχρι 100% ανάλογα με την κατηγορία. Το εποπτικό πλαίσιο υπέστη πολλές τροποποιήσεις (1991,1995,1996) με σημαντικότερη αυτή του 1996 στη οποία εισάγετε για πρώτη φορά ο κίνδυνος αγοράς. Οι τράπεζες πρέπει πλέον να διακρατούν κεφαλαία και έναντι των κινδύνων που προκύπτουν από την έκθεσή τους σε ξένο νόμισμα, χρεόγραφα, εμπορεύματα και παράγωγα.

Τον Ιούνιο του 2004, η επιτροπή κατέληξε στην διατύπωση του τελικού κανονιστικού πλαισίου, το οποίο είναι γνωστό ως Βασιλεία II και επρόκειτο να εφαρμοστεί πλήρως μέχρι το 2015. Το νέο πλαίσιο εστιάζει σε τρεις άξονες εποπτείας, συμπεριλαμβανομένων των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, του εποπτικού ελέγχου και της πειθαρχίας της αγοράς, οι οποίες είναι και γνωστές, ως τρεις πυλώνες.

Οι προτάσεις της επιτροπής de Larosiere αποτέλεσαν τη βάση για την τροποποίηση του πλαισίου της Βασιλείας II το οποίο φάνηκε ότι δεν μπορούσε να διασφαλίσει της σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος σε περιόδους κρίσης. Τον Ιούλιο του 2009 η επιτροπή της Βασιλείας συμπλήρωσε τους κανόνες της Βασιλείας II αυξάνοντας τις κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζοντας πλέον και τον κίνδυνο από το τραπεζικό χαρτοφυλάκιο (μέθοδος VaR) στοχεύοντας έτσι να επεκτείνει την εποπτεία σε στοιχεία εκτός ισολογισμού (τιτλοποίησης, επανατιτλοποίησης) οδηγώντας έτσι στη Βασιλεία 2.5.

Ακόμα και η ενισχυμένη Βασιλεία 2.5 όμως δεν θεωρήθηκε επαρκής για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης του 2008 αφού η κεφαλαιακές απαιτήσεις που έθετε ήταν ανεπαρκείς και το κίνητρο για έναν οργανισμό να «κρύψει» τους κινδύνους που αναλάμβανε εκτός ισολογισμού ήταν ακόμα ισχυρό.

Το Δεκέμβριο του 2009 η επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε δύο συμβουλευτικά έγγραφα που ήταν η βάση για τη μετάβαση στη Βασιλεία III.

Η Βασιλεία III θέτει στους οργανισμούς 4 βασικές κατηγορίες πρόσθετων στόχων σχετικά με:

- 1) Αύξηση του κεφαλαίου ποιοτικά και ποσοτικά
- 2) Διατήρησης «μαξιλαριών ασφαλείας»
- 3) Ενίσχυση της ρευστότητας
- 4) Μείωση της υπερβάλλουσας μόχλευσης

Το ενισχυμένο πλαίσιο φιλοδοξούσε να ενδυναμώσει το τραπεζικό σύστημα σε τέτοιο βαθμό που να μπορεί να ανταπεξέλθει σε ισχυρές διαταραχές όπως η κρίση του 2008 χωρίς την κρατική παρέμβαση. Η υλοποίηση του πλαισίου της Βασιλείας III συμφωνήθηκε να υλοποιηθεί σταδιακά μέχρι το 2019 ώστε οι αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις να μην επηρεάσουν την εύθραυστη οικονομική ανάπτυξη.

Στην Ελλάδα η εποπτεία ασκούταν αποκλειστικά από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), μετά την τραπεζική ευρωπαϊκή ενοποίηση όμως, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) που είναι η Κεντρική Τράπεζα των 19 χωρών που έχουν σαν νόμισμα το Ευρώ, εποπτεύει απευθείας σε συνεργασία με την ΤτΕ τις συστημικές τράπεζες της χώρας μέσω των μηχανισμών Single Supervisory Mechanism (SSM) και Single Resolution Board (SRB) (European Commission, 2014).

1.3 Ο Ισολογισμός το Κέρδος και οι Κίνδυνοι σε μία Τράπεζα

Οι λογαριασμοί σε έναν τραπεζικό ισολογισμό είναι είτε ενεργητικού είτε παθητικού. Στο ενεργητικό αποτυπώνεται το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και των απαιτήσεων που έχει η τράπεζα ενώ στο παθητικό οι υποχρεώσεις της έναντι των μετόχων και των δανειστών της. Το παθητικό χρηματοδοτεί το ενεργητικό και πρέπει πάντα να ισχύει:

Σύνολο Ενεργητικού = Σύνολο Παθητικού και

Σύνολο Παθητικού = Ίδια Κεφάλαια + Σύνολο Υποχρεώσεων.

Το Σύνολο Ενεργητικού περιλαμβάνει τα δάνεια σε πελάτες (στεγαστικά, καταναλωτικά και επιχειρηματικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες, πιστώσεις ανοιχτού αλληλόχρεου λογαριασμού), το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο, τα διαθέσιμα, τις απαιτήσεις κατά τραπεζών, τις λοιπές απαιτήσεις και το πάγιο ενεργητικό.

Το Σύνολο των Υποχρεώσεων αφορά κάθε υποχρέωση σε τρίτους πλην των μετόχων (π.χ. καταθέσεις πελατών, διατραπεζικός δανεισμός, συμφωνίες επαναγοράς (repos), ομολογιακά δάνεια).

Τα Ίδια Κεφάλαια ή Καθαρή Θέση είναι η υποχρέωση της τράπεζας προς τους μετόχους της. Δεν αποτελούν τραπεζικό προϊόν και δείχνουν την καθαρή θέση της τράπεζας. Αποτελούνται από το μετοχικό κεφάλαιο, τα αποθεματικά και τα αποτελέσματα εις νέον.

Τόσο το ενεργητικό όσο και το παθητικό μίας τράπεζας έχουν αποδόσεις αλλά και κινδύνους (Αγγελόπουλος, 2008). Υπάρχουν και εξωισολογιστικά προϊόντα ή πράξεις που δεν καταγράφονται στον ισολογισμό της τράπεζας αλλά επηρεάζουν τα

αποτελέσματα της, τέτοια προϊόντα είναι οι εγγυητικές επιστολές, οι πρακτορεύσεις δανείων, τα παράγωγα προϊόντα και οι τιτλοποιήσεις.

Ενεργητικό	Παθητικό
Πάγιο Ενεργητικό	Μετοχικό κεφάλαιο
Καταθέσεις σε τράπεζες	Αποθεματικά
Διατραπεζικός δανεισμός	Αποτελέσματα εις νέον
Επενδυτικό χαρτοφυλάκιο	Διατραπεζικός δανεισμός
Δάνεια	Καταθέσεις
Πιστώσεις ανοιχτών αλληλόχρεων λογαρισμών	Συφωνίες επαναγοράς (Repos)
Πιστωτικές Κάρτες	Λοιπές Υποχρεώσεις
Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις	
Ταμείο	
Άλλες απαιτήσεις	

Βασική δομή τραπεζικού ισολογισμού

Η βασική λειτουργία της τράπεζας που παράγει κέρδη είναι τα καθαρά έσοδα από τόκους, η χρηματοδότηση δηλαδή δανείων με επιτόκιο μεγαλύτερο από το επιτόκιο με το οποίο δανείζεται η ίδια η τράπεζα. Η διαφορά του επιτοκίου με το οποίο δανείζει η τράπεζα σε σχέση με το επιτόκιο με το οποίο δανείζεται λέγεται περιθώριο (spread) και περιλαμβάνει τα λειτουργικά κόστη της τράπεζας, τα ασφάλιστρα κινδύνου, τα κέρδη της τράπεζας και τους φόρους.

Τα καθαρά έσοδα από τόκους είναι:

$$NII = \sum A_i * r_i - \sum L_j * r_j$$

A_i = Μέγεθος του i στοιχείου του ενεργητικού

r_i = Μέση απόδοση του i στοιχείου του ενεργητικού

L_j = Μέγεθος του j στοιχείου του παθητικού

r_j = Μέση απόδοση του i στοιχείου του ενεργητικού

Αποτελέσματα χρήσης	
	Συνολικά Λειτουργικά Έσοδα
	Καθαρὰ Έσοδα από τόκους (Τόκοι Εισπραχθέντες - Τόκοι Πληρωθέντες)
	Έσοδα από Τίτλους Χαρτοφυλακίου (μόνο Μερίσματα)
	Καθαρα Έσοδα από Προμήθειες
	Αποτελέσματα Χρηματοοικονομικών Πράξεων
	Λοιπά Έσοδα Εκμετάλλευσης
(-)	Γενικά Έξοδα Διοίκησης
	Δαπάνες Προσωπικού
	Άλλα Έξοδα Διοίκησης
(-)	Αποσβέσεις Παγίου Ενεργητικού
(-)	Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις
(+/-)	Έκτακτα Αποτελέσματα
(=)	Κέρδη πρό Φόρων
Διανομή Κερδών	
	Κέρδη πρό Φόρων
(-)	Φόροι
	Κέρδη μετά από Φόρους
(-)	Μερίσματα
(=)	Αποθεματικά

Κίνδυνος είναι η πιθανότητα πρόκλησης οικονομικής ζημιάς από ένα μη αναμενόμενο γεγονός. Οι κίνδυνοι είναι σύμφυτοι με την διαμεσολαβητική δραστηριότητα που επιτελούν οι τράπεζες. Σε ένα παγκοσμιοποιημένο, αβέβαιο και πλήρως ανταγωνιστικό

διεθνές τραπεζικό περιβάλλον, η διαχείρισή των κινδύνων είναι ίσως το σημαντικότερο ζήτημα στη σύγχρονη τραπεζική. Κάθε πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να εκτιμά την πιθανότητα των κινδύνων, να υπολογίζει την ζημία που θα πάθει αν ένας κίνδυνος επαληθευτεί και να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή και την αντιστάθμισή τους. Για την αντιμετώπισή των απρόβλεπτων ζημιών οι τράπεζες πρέπει να διενεργούν προβλέψεις με βάση την ιστορικότητα.

Οι Τράπεζες σύμφωνα με τον Falsou (2013) αντιμετωπίζουν τις παρακάτω μορφές κινδύνων:

1) Πιστωτικός Κίνδυνος

Αφορά την αδυναμία των χορηγητικών πελατών να πληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις από δανεισμό. Θα αναλύσουμε παρακάτω ενδελεχώς τον πιστωτικό κίνδυνο.

2) Κίνδυνος Επιτοκίου

Οφείλεται σε απρόβλεπτες μεταβολές των επιτοκίων που έχει σαν αποτέλεσμα την αλλαγή στην αξία στοιχείων ενεργητικού και παθητικού που είναι ευαίσθητα στις μεταβολές του επιτοκίου.

3) Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Οφείλεται σε απρόβλεπτες μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών που επηρεάζουν τη θέση σε συνάλλαγμα που έχει λάβει η τράπεζα.

4) Κίνδυνος Αγοράς

Οφείλεται σε απρόβλεπτες μεταβολές των τιμών αγοράς των στοιχείων που απαρτίζουν το χαρτοφυλάκιο μίας τράπεζας. Σχετίζεται τόσο με τον επιτοκιακό όσο και με τον συναλλαγματικό κίνδυνο αφού μία μεταβολή στο επιτόκιο ή μία μεταβολή στη συναλλαγματική ισοτιμία θα επηρεάσει την τιμή των τίτλων που έχει η τράπεζα στο χαρτοφυλάκιο της.

5) Κίνδυνος Ρευστότητας

Είναι η αδυναμία της τράπεζας να εκπληρώσει της ταμειακές της υποχρεώσεις όταν αυτές γίνουν απαιτητές. Είναι αποτέλεσμα της διαφοράς ωρίμανσης/ληκτότητας των ταμειακών ροών στους λογαριασμούς ενεργητικού και παθητικού.

6) Λειτουργικός Κίνδυνος

Οφείλεται σε λάθη και σφάλματα ανθρώπων, συστημάτων, διαδικασιών αλλά και σε απρόβλεπτους εξωτερικούς παράγοντες.

7) Κίνδυνος χώρας

Αφορά στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα εγκατάστασης του δανειζόμενου. Έχει αναδυθεί σαν κίνδυνος τα τελευταία χρόνια και ειδικά μετά την κρίση χρέους στην ευρωζώνη.

Το κέδρος θεωρείται ή ανταμοιβή για τον κίνδυνο που παίρνει ένας επιχειρηματίας. Όσο μεγαλύτερος ο κίνδυνος ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος τόσο μεγαλύτερο πρέπει να είναι το αναμενόμενο κέρδος. (Αγγελόπουλος, 2008)

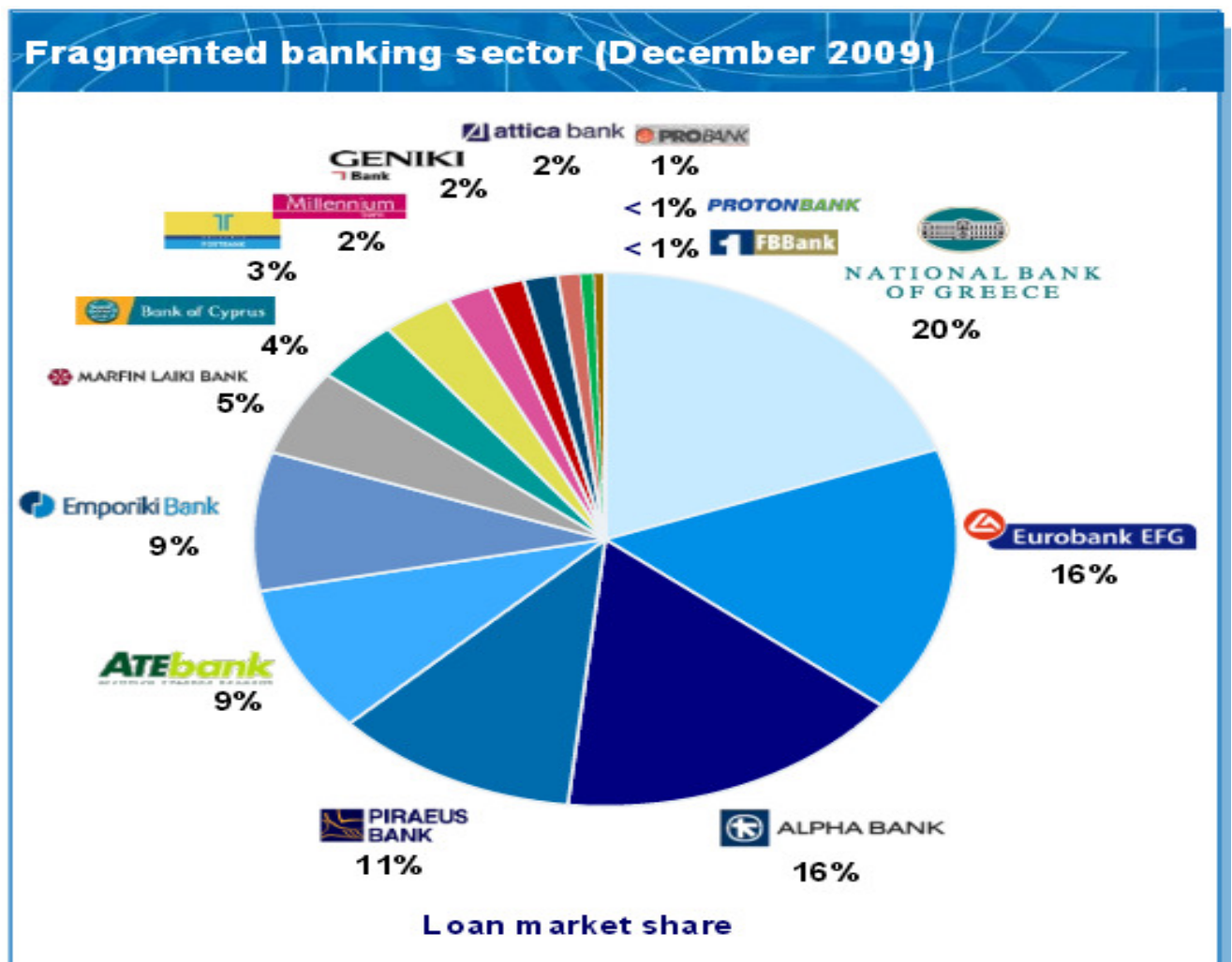
1.4 Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, ήταν από τη δημιουργία του ευάλωτο στον κρατικό παρεμβατισμό. Το αυστηρό και δύσκαμπτο νομοθετικό πλαίσιο σε συνδυασμό με τις πολύπλοκες και γραφειοκρατικές διαδικασίες που ή ίδιες οι τράπεζες υιοθέτησαν, τις οδήγησαν σε χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών και αργή ανάπτυξη (Κυριαζής, 2007). Μετά την ένταξη όμως της Ελλάδας στην ΕΟΚ και στη συνέχεια στην ΟΝΕ οι ελληνικές τράπεζες άλλαξαν προσανατολισμό. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός ανάγκασαν τις τράπεζες να αναδιοργανωθούν και να εκσυγχρονιστούν αναβαθμίζοντας τις υπηρεσίες τους.

Ο Καραμούζης (2011) αναφέρει ότι η μετάβαση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σε συνθήκες ελευθέρου ανταγωνισμού έγινε στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Ο Voridis (1993) λέει ότι μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 στο τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα υπήρχε πλήρης ρύθμιση και ήταν καθορισμένα τόσο η πίστωση όσο και το επιτόκιο δανεισμού. Μέσα στη δεκαετία του 1990 λειτουργούσαν στην Ελλάδα συνολικά

16 τράπεζες και ξεκίνησε ένα κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων στην προσπάθεια των τραπεζών να μεγαλώσουν το μερίδιο αγοράς τους, να κάνουν οικονομίες κλίμακας και να γίνουν έτσι αποτελεσματικές (Kamberoglou *et al* 2004). Οι νέες τεχνολογίες και κυρίως η πληροφορική έδωσαν επίσης ώθηση στην παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών από τις τράπεζες (Ραπορουλιού 2005). Τέλος παρατηρήθηκε ραγδαία ανάπτυξη του δικτύου των καταστημάτων των τραπεζών αφού ο πιστωτικός τομέας ήταν μέχρι τότε στην Ελλάδα σε αρχικό στάδιο σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση (Eichengreen and Gibson 2001, p. 563).

Ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, η ελληνικές τράπεζες με όπλα ένα σταθερό νόμισμα και χαμηλά επιτόκια δανεισμού επέκτειναν την παρουσία τους στα Βαλκάνια όπου αναδείχθηκαν σε ηγέτες του τραπεζικού κλάδου.

Πηγή: www.bankingnews.gr

Το 2010 όμως που ξεκινά η περιπέτεια της χώρας το τραπεζικό σύστημα θα δεχτεί ισχυρό πλήγμα. Η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του κράτους δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στις ελληνικές τράπεζες που διακρατούσαν ελληνικά ομόλογα. Η βαθιά ύφεση και τα μέτρα λιτότητας που ακολούθησαν μείωσαν τη ρευστότητα των τραπεζών αφού οι καταθέσεις συνεχώς μειώνονταν και παράλληλα αυξήθηκαν τα ΜΕΔ (Γκόρτσος, 2014). Η χαριστική βολή για τις ελληνικές τράπεζες ήταν το πρόγραμμα απομείωσης του ελληνικού χρέους (PSI) το 2012 που προξένησε μεγάλη ζημιά στις τράπεζες που όπως είπαμε διακρατούσαν ελληνικά ομόλογα. Ακολούθησε μπαράζ συγχωνεύσεων και τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις τραπεζών (2013,2014,2015) με συνολικά κεφάλαια 53δισ€ από τα οποία 42 δισ€ ήταν από το ΤΧΣ και 12δισ€ από ιδιώτες επενδυτές.

Σήμερα σύμφωνα με την ΤτΕ λειτουργούν στην Ελλάδα, η Τράπεζα της Ελλάδος και 17 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα την Ελλάδα, 17 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 4 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα κράτη εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τις 38 τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην ελληνική επικράτεια, οι 4 (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ), Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank) έχουν το συντηρητικό μερίδιο στην αγορά και θεωρούνται συστημικές. Συστημικές θεωρούνται οι τράπεζες εκείνες που μία πιθανή χρεοκοπία τους θα είχε σοβαρές αρνητικές συνέπειες για την σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος (Brühl, 2016).

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ)

Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), που είναι η Κεντρική Τράπεζα της χώρας, έχει την ευθύνη για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Ο στόχος της εποπτείας της Τράπεζας της Ελλάδος είναι η αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος που επιτυγχάνεται κυρίως με τη διαφανή λειτουργία και σταθερότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων. Από το 2001 η ΤτΕ είναι μέρος του Ευρωσυστήματος, που αποτελείται από την ΕΚΤ και τις κεντρικές τράπεζες των χωρών μελών της ευρωζώνης. Στα πλαίσια του Ευρωσυστήματος η ΤτΕ έχει την ευθύνη για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής που χαράσσει η ΕΚΤ στην Ελλάδα αλλά δεν έχει αυτόνομη νομισματική πολιτική. Η διοίκηση της τράπεζας ασκείται

από τον Διοικητή και δύο Υποδιοικητές που διορίζονται για εξαετή θητεία με προεδρικό διάταγμα με πρόταση που γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Η ΤτΕ έχει λειτουργική ανεξαρτησία στην άσκηση των καθηκόντων της, αλλά υπόκειται σε δημοκρατικό έλεγχο από τη Βουλή.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ)

Η Εθνική Τράπεζα είναι η πρώτη τράπεζα της νεότερης Ελλάδας και ιδρύθηκε το 1841. Σήμερα η ΕΤΕ έχει το μεγαλύτερο δίκτυο εξυπηρέτησης στην Ελλάδα με 542 καταστήματα και 1447 ΑΤΜ να καλύπτουν όλη την ελληνική επικράτεια. Η τράπεζα είναι ηγέτης ενός ομίλου τραπεζών και εταιριών παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών με παρουσία σε 8 χώρες στην νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο. Ο Όμιλος ΕΤΕ απασχολεί συνολικά 11.800 εργαζόμενους μετά και τα προγράμματα εθελουσίας εξόδου.

Σύνολο Ενεργητικού: 78,531m

Ίδια Κεφάλαια: 7,587m

Εργαζόμενοι: 11.800

Καταστήματα: 542

Η ΕΤΕ δεν έχει δημιουργήσει δική της εταιρία για την μεταβίβαση των ΜΕΔ και δεν έχει ακόμα πουλήσει ΜΕΔ σε Funds. Όμως για τα 2018 έχει προγραμματίσει την πώληση χαρτοφυλακίου 300.000 ΜΕΔ χωρίς εξασφάλιση ύψους 5,2 δις€ με την επωνυμία «Earth». Τα δάνεια αυτά είναι σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 7 χρόνων και ήδη η τράπεζα έχει λάβει προσφορές από 4 επενδυτικές εταιρίες, (APS, B2 Holding, EOS, Hoist). Στη συνέχεια η ΕΤΕ έχει προγραμματίσει και την πώληση ακόμα δύο πακέτων ΜΕΔ μέσα στο 2018.

Τράπεζα Πειραιώς

Η Τράπεζα Πειραιώς είναι ιδιωτική τράπεζα που ιδρύθηκε το 1916 στην Αθήνα. Μετά από 26 χρόνια υπό κρατικό έλεγχο το διάστημα 1975-1991 ιδιωτικοποιήθηκε ξανά το 1991. Σήμερα ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς έχει ηγετική θέση στην ελληνική αγορά και παρουσία σε 7 χώρες (Στη Ρουμανία, στη Βουλγαρία στην Αλβανία, στην Ουκρανία στο Λονδίνο και την Φρανκφούρτη). Στην Ελλάδα έχει το 30% του δανεισμού και το 29% των καταθέσεων και εξυπηρετεί 5,8 εκατομμύρια πελάτες μέσω ενός δικτύου 628 καταστημάτων και 2.000 ATM.

Η Τράπεζα Πειραιώς από το 1998 μέχρι το 2012 έχει εξαγοράσει τις παρακάτω τράπεζες στην Ελλάδα: Chase Manhattan, Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης, Τράπεζας Credit Lyonnais Hellas, Τράπεζα Χίου, National Westminster Bank, ETBAbank. Από το 2012 μέχρι το 2015 εξαγοράσει τις παρακάτω τράπεζες στην Ελλάδα: «υγιές» τμήμα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος, Γενική Τράπεζα, Τράπεζα Κύπρου, Cyprus Popular Bank, Ελληνική Τράπεζα, Millennium Bank, «υγιές» μέρος της Πανελληνίας Τράπεζας.

Σύνολο Ενεργητικού: 68,200m

Ίδια Κεφάλαια: 9,700m

Εργαζόμενοι: 17.000

Καταστήματα: 628

Η Τράπεζα Πειραιώς δημιούργησε πρόσφατα τη δική της εταιρία για την μεταβίβαση των ΜΕΔ με την επωνυμία «Special Financial Solutions» αλλά δεν έχει ακόμα πουλήσει ΜΕΔ σε Funds. Όμως για τα 2018 έχει προγραμματίσει την πώληση χαρτοφυλακίου 200.000 ΜΕΔ χωρίς εξασφάλιση ύψους 2,3 δις€ με την επωνυμία «Arctos» και χαρτοφυλακίου 180 επιχειρηματικών ΜΕΔ με εξασφάλιση ύψους 2,2 δις€ με την επωνυμία «Amoeba». Η τράπεζα σύμφωνα με την διοίκησή της έχει λάβει προσφορές από 6 επενδυτικές εταιρίες για το Arctos και 12 για το Amoeba.

Alpha Bank

Η Alpha Bank ιδρύθηκε το 1879 από τον Ιωάννη Κωστόπουλου και είναι σήμερα ένας από τους μεγαλύτερους χρηματοοικονομικούς ομίλους στην Ελλάδα. Το 2013 απορρόφησε την Εμπορική Τράπεζα και το 2014 εξαγόρασε τις εργασίες λιανικής τραπεζικής της Citibank στην Ελλάδα. Μετά την επιτυχημένη Αύξηση Μετοχικού Κεφαλαίου το 2014 και την επίσης επιτυχημένη ανακεφαλαιοποίηση της Τράπεζας το 2015 με μεγάλη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών η Alpha Bank βλέπει το μέλλον με αισιοδοξία έχοντας έναν πού υψηλό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Σύνολο Ενεργητικού: 69,296m

Ίδια Κεφάλαια: 9,054m

Εργαζόμενοι: 13.847

Καταστήματα:897

Η Alpha Bank το 2016 δημιούργησε εταιρία για την μεταβίβαση των ΜΕΔ με την επωνυμία “Ceral”. Η Τράπεζα πούλησε το 2018 χαρτοφυλάκιο 315.000 δανείων ύψους 3,7 δις€ με την επωνυμία «Venus» έναντι 90εκ€ στην B2Holding. Η κίνηση αυτή έφερε κέρδος για την τράπεζα αφού το χαρτοφυλάκιο αυτό ήταν διαγραμμαμένο από τα βιβλία της Τράπεζας. Για τη συνέχεια η Alpha Bank έχει προγραμματίσει μέσα στο έτος την πώληση ακόμα δύο χαρτοφυλακίων ύψους 2,3 δις€.

Eurobank

Ο Όμιλος της Eurobank ιδρύθηκε το 1990 σαν Ευρωεπενδυτική τράπεζα και σήμερα έχει δυναμική παρουσία στην ελληνική αγορά αλλά και σε Κύπρο, Λουξεμβούργο, Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία και Ηνωμένο Βασίλειο. Στην Ελλάδα έχει δύο διακριτά δίκτυα, τα καταστήματα της Eurobank αλλά και του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Με 700 καταστήματα και 800 ATM παρέχει ένα πλήρες φάσμα υπηρεσιών σε ιδιώτες, επαγγελματίες και επιχειρήσεις. Το 2000 συγχωνεύτηκε με την Τράπεζα Εργασίας ενώ το 2013 απορροφά το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και τη Νέα Proton. Σήμερα το Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) έχει στη

Eurobank το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής (2,4%) στη μετοχική της σύνθεση σε σχέση με όλες τις άλλες συστημικές τράπεζες.

Σύνολο Ενεργητικού: 60,800m

Ίδια Κεφάλαια: 6,900m

Εργαζόμενοι: 13.744

Καταστήματα:706

Η Eurobank το 2016 δημιούργησε εταιρία για την μεταβίβαση των ΜΕΔ με την επωνυμία “ FPS ”. Η Eurobank ήταν η πρώτη τράπεζα στην Ελλάδα που πούλησε ΜΕΔ και στην ουσία εγκαινίασε την δευτερογενή αγορά ΜΕΔ. Το 2017 πούλησε χαρτοφυλάκιο 220.000 δανείων ύψους 1,5 δις€ στην Intrum έναντι 45 εκ€. Η κίνηση αυτή έφερε κέρδος για την τράπεζα αφού το χαρτοφυλάκιο αυτό ήταν διαγραμμαμένο από τα βιβλία της Τράπεζας. Για τη συνέχεια η Eurobank έχει προγραμματίσει μέσα στο έτος την πώληση ακόμα ενός χαρτοφυλακίου ύψους 1,5δις€.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

2.1 Ο Πιστωτικός Κίνδυνος και η Πιστοληπτική Ικανότητα

Σύμφωνα με το λεξικό του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, πίστωση είναι η ικανότητα ενός πελάτη να λάβει αγαθά ή υπηρεσίες χωρίς να πληρώσει με βάση την εμπιστοσύνη ότι αυτός θα αποπληρώσει στο μέλλον το χρέος του. Στις τράπεζες η πίστωση γίνεται με τον δανεισμό ενός χρηματικού κεφαλαίου και τη συμφωνία για αποπληρωμή στο μέλλον με ένα συγκεκριμένο επιτόκιο.

Ο Πιστωτικός Κίνδυνος είναι η πιθανότητα να προκληθούν ζημιές στον πιστωτικό οργανισμό από μη αναμενόμενα και μη πιθανολογούμενα γεγονότα που αφορούν την αθέτηση υποχρεώσεων των πελατών στους οποίους έχουν χορηγηθεί δανειακά κεφάλαια. Ο Πιστωτικός Κίνδυνος είναι ο κατεξοχήν χρηματοοικονομικός Κίνδυνος αφού

αφορά την βασική δραστηριότητα των τραπεζών, τη χορήγηση δανείων (Πεντότης, Σαπουντζόγλου 2009).

Κάθε φορά που ένας πιστωτικός οργανισμός προχωρά σε δανειοδοτήσεις, πιθανολογεί ότι θα έχει ζημίες από επισφαλείς απαιτήσεις και με βάση την ιστορικότητα, υπολογίζει ένα ποσό απωλειών το οποίο θεωρεί άμεσα ως ζημία. Το ποσό αυτό απεικονίζεται με αρνητικό πρόσημο στο λογαριασμό ενεργητικού «προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις». Το ποσό για το οποίο έχει γίνει πρόβλεψη δεν είναι πιστωτικός κίνδυνος αφού είναι αναμενόμενο και πιθανολογούμενο. Κάθε φορά που ένας οφειλέτης δεν αποπληρώνει την οφειλή του και η τράπεζα θεωρήσει την είσπραξη τις συγκεκριμένης απαίτησης αδύνατη και τη διαγράψει από τον ισολογισμό της, το ποσό αυτό δεν μειώνει το λογαριασμό δάνεια αλλά το λογαριασμό προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις, μόνο όταν οι οφειλές που θα διαγραφούν είναι περισσότερες από τις προβλέψεις θα μειωθούν τα δάνεια και άρα η αξία του ενεργητικού της Τράπεζας.

Η χαλάρωση της εποπτείας, η ψευδαίσθηση ότι η οικονομική ανάπτυξη θα κρατήσει για πάντα και ο ισχυρός ανταγωνισμός μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων οδήγησε τις τράπεζες μέχρι το 2008 σε αχαλίνωτη πιστωτική επέκταση που οδήγησε σε πιστοδοτήσεις φυσικών και νομικών προσώπων που δεν είχαν ούτε βασικά κριτήρια φερεγγυότητας. Η χρηματοδότηση δανειοληπτών με χαμηλή φερεγγυότητα εκθέτη την τράπεζα σε αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο. Ένας δανειολήπτης με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι πιθανότερο να χρεοκοπήσει και αν γίνει αυτό η τράπεζα δεν έχει τη δυνατότητα να ανακτήσει μέρος των κεφαλαίων που έχει δανείσει (Van Gestel, Baesens, 2009).

Οι τράπεζες πριν χορηγήσουν ένα δάνειο πρέπει να κάνουν τόσο ποσοτικό όσο και ποιοτικό έλεγχο των οικονομικών στοιχείων του, της ιστορικότητας και των συνολικών ανοιγμάτων του υποψήφιου δανειολήπτη. Τα πέντε βασικά στοιχεία που αξιολογούν οι τράπεζες για τη χορήγηση πίστωσης περιγράφονται από το γνωστό μοντέλο των 5 C's. Σύμφωνα με αυτό, όπως αναπτύσσεται στον διαδικτυακό τόπο www.investopedia.com, η πιθανότητα αθέτησης ενός δανειολήπτη εξαρτάται από πέντε παράγοντες (character, capacity, capital, collateral, conditions).

Character: Αναφέρεται και ως πιστωτική συμπεριφορά και αφορά τη φήμη ή την καταγεγραμμένη ιστορικότητα των αποπληρωμών ενός οφειλέτη στο παρελθόν.

Capacity: Αναφέρεται στην ικανότητα ενός δανειολήπτη να αποπληρώσει το χρέος του με τα εισοδήματά του, ουσιαστικά υπολογίζεται ο λόγος του χρέους προς το εισόδημά του. Ακόμα λαμβάνεται υπόψιν ο χρόνος που ο εργαζόμενος είναι σε αυτή την θέση και η σταθερότητα της θέσης εργασίας του.

Capital: Αναφέρεται στο κεφάλαιο που ο δανειολήπτης θα καταθέσει αρχικά με δικά του μέσα για την χρηματοδοτούμενη επένδυση. Όσο μεγαλύτερη η συμμετοχή του με ίδια κεφάλαια τόσο μικρότερη θεωρείται η πιθανότητα αυτός να αθετήσει στο μέλλον. Αυτό συμβαίνει γιατί όταν ο οφειλέτης βάλει δικά του χρήματα στην επένδυση δείχνει ότι ενδιαφέρεται για αυτήν σοβαρά και ακόμα ότι θα κάνει κάθε προσπάθεια για να πετύχει αυτή αφού διακινδυνεύει και τα δικά του χρήματα.

Collateral: Αναφέρεται στην εξασφάλιση που έχει η τράπεζα για να αποζημιωθεί από την ρευστοποίησή της, σε περίπτωση που ο οφειλέτης αθετήσει. Στα στεγαστικά δάνεια η εξασφάλιση είναι συνήθως το ίδιο το χρηματοδοτούμενο ακίνητο.

Conditions: Αναφέρεται στους όρους του δανείου όπως το επιτόκιο και το ποσό του κεφαλαίου αλλά και στις συνθήκες του δανείου, για ποιο σκοπό θα πάρει το δάνειο ο δανειολήπτης, για παράδειγμα μία αίτηση για επισκευαστικό δάνειο είναι πιθανότερο να εγκριθεί από μία αίτηση για «διακοποδάνειο».

Σύμφωνα με τον ορισμό της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) αθέτηση υποχρέωσης συμβαίνει όταν συμβεί τουλάχιστον ένα από τα παρακάτω:

- Ο Πιστωτικός Οργανισμός θεωρεί πιθανό ο οφειλέτης να μην εκπληρώσει το σύνολο των υποχρεώσεών του για πληρωμή προς το ίδιο.
- Ο οφειλέτης παρουσιάζει καθυστέρηση στην αποπληρωμή μεγαλύτερη των 90 ημερών.

Η αθέτηση δεν οδηγεί πάντα σε ζημιά το Πιστωτικό Ίδρυμα, σε πολλές περιπτώσεις ο οφειλέτης που αθέτησε πλήρωσε τελικά στο τέλος τις υποχρεώσεις του.

Πέρα όμως από το ακραίο ενδεχόμενο της αθέτησης υπάρχουν και ενδιάμεσες καταστάσεις που αφορούν την μεταβολή της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη μετά τη λήψη του δανείου. Η μεταβολή αυτή μπορεί να είναι θετική (αναβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητα) ή αρνητική (υποβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητα). Ενώ στην αθέτηση η ζημιά είναι ίση με το σύνολο του πιστωτικού ανοίγματος μείον το ποσό που θα ανακτηθεί από τη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων στην υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητα δεν υπάρχει άμεσα ζημιά στα λογιστικά βιβλία της τράπεζας, αυξάνεται όμως ο κίνδυνος αθέτησης και έτσι αυξάνεται το πιστωτικό περιθώριο (credit spread) που έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση της παρούσας αξίας του δανείου.

Οι ίδιοι οι πιστωτικοί οργανισμοί αλλά και εξωτερικοί οίκοι αξιολόγησης υπολογίζουν την πιστοληπτική ικανότητα των δανειοληπτών και οι τράπεζες ζητούν επιτόκιο ανάλογο με την πιθανότητα αθέτησης του δανειζόμενου (Probability of Default, PD). Όσο μεγαλύτερη η πιθανότητα αθέτησης τόσο μεγαλύτερο το επιτόκιο που θα ζητήσουν για να δανείσουν τον συγκεκριμένο δανειολήπτη. Οι γνωστότεροι οίκοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας είναι οι Moody's, Standard & Poor's και Fitch. Οι συγκεκριμένοι οίκοι, αξιολογούν μόνο κράτη και μεγάλες επιχειρήσεις μετά από αίτησή τους και αφού πληρωθούν από τον ίδιο τον πελάτη. Αυτό οδήγησε στο να έχουν πολύ καλές πιστοληπτικές αξιολογήσεις εταιρίες που σύντομα χρεοκόπησαν το 2008. Έτσι οι τράπεζες επικεντρώθηκαν σε εσωτερικά συστήματα αξιολογήσεων χρησιμοποιώντας κυρίως σαν εργαλεία την ανάλυση της ιστορικότητας και των λογιστικών δεδομένων του υποψήφιου δανειζόμενου.

Εκτός από την πιθανότητα αθέτησης σημαντικό ρόλο παίζει και το μέγεθος των απωλειών σε περίπτωση χρεοκοπίας. Το μέγεθος των απωλειών σε περίπτωση χρεοκοπίας εξαρτάται από τη δυνατότητα ανάκτησης του κεφαλαίου που εξαρτάται κυρίως από την προτεραιότητα που έχει ο δανειστής στην αποπληρωμή του χρέους και τις εγγυήσεις/εξασφαλίσεις που έχει λάβει για την χρηματοδότηση. Η ανάκτηση κεφαλαίου σε περίπτωση χρεοκοπίας του οφειλέτη είναι το μέσω για τον περιορισμό των ζημιών.

Οι κύριες μορφές εγγυήσεων είναι:

- Εξασφαλίσεις (Collaterals)

Μπορεί να είναι ένα χρηματικό ποσό ή ένα χαρτοφυλάκιο επενδύσεων που είναι δεσμευμένο (χρηματοοικονομικές εξασφαλίσεις) ή ένα εμπορικό ή οικιστικό ακίνητο που να είναι προσημειωμένο από τον δανειστή (φυσικές εξασφαλίσεις).

- Εγγυήσεις από τρίτους (Guarantees)

Ο Εγγυητής που μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ευθύνεται, αν δεν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά, με το σύνολο της περιουσίας του όπως και ο οφειλέτης για την αποπληρωμή του δανείου. Η αθέτηση της υποχρέωσης σε περίπτωση ύπαρξης εγγυητή συμβαίνει μόνο όταν δεν μπορεί να αποπληρώσει ούτε ο οφειλέτης ούτε ο εγγυητής.

- Πιστωτικά Παράγωγα (Credit Derivatives)

Οι πιστωτικοί οργανισμοί πληρώνουν ένα ασφάλιστρο για να λάβουν αποζημίωση για όλη ή για μέρος της ζημιάς που θα υποστούν σε περίπτωση αθέτησης ενός ή πολλών δανειοληπτών.

Το ποσοστό του κεφαλαίου που μπορεί να ανακτηθεί σε περίπτωση αθέτησης λέγεται ποσοστό του ανακτώμενου κεφαλαίου (Recovery Rate, RR). Το ποσοστό αυτό παίζει βασικό ρόλο στον υπολογισμό των απωλειών σε περίπτωση αθέτησης και άρα στην εκτίμηση των πιστωτικών απωλειών που μετριοούνται ως εξής:

$$\text{Losses Given Default (LGD)} = 1 - \text{RR}$$

Το ποσοστό ανάκτησης δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια και προϋποθέτει νομικά και διαχειριστικά έξοδα και μεγάλο χρονικό διάστημα. Ακόμα εξαρτάται απόλυτα από άλλους παράγοντες όπως η οικονομική και κοινωνική κατάσταση της χώρας. Για παράδειγμα στην Ελλάδα σήμερα η ανάκτηση του κεφαλαίου είναι δύσκολη αφού το νομοθετικό πλαίσιο περιορίζει την ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων και επίσης η τιμές των εξασφαλίσεων έχουν μειωθεί δραματικά σε σχέση με την περίοδο της πιστοδότησης.

Μία τράπεζα υπολογίζει τις αναμενόμενες απώλειες από μία πιστοδότηση ή ένα σύνολο πιστοδοτήσεων ως εξής:

$$\text{Expected Losses (EL)} = \text{PD} * \text{LGD}$$

Όπως είπαμε και πριν οι αναμενόμενες απώλειες δεν είναι κίνδυνος για την τράπεζα. Τις αναμένει και έτσι έχει συνυπολογίσει το κόστος τους στην τιμολογιακή της πολιτική. Ο πραγματικός κίνδυνος για την τράπεζα είναι η μη αναμενόμενες απώλειες (Unexpected Losses, UL). Σύμφωνα με τους Van Gestel και Baesens (2009) οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν τις μη αναμενόμενες απώλειες είναι η συγκέντρωση (concentration) και η συσχέτιση (correlation) των πιστωτικών ανοιγμάτων. Τράπεζες με μεγάλα δάνεια σε λίγους δανειολήπτες (συγκέντρωση) ή πιστοδοτήσεις σε συγκεκριμένους κλάδους, επαγγέλματα ή γεωγραφικές περιοχές (συσχέτιση) έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αντιμετωπίσουν μη αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες. Στον αντίποδα τράπεζες με μεγάλη διασπορά και μικρή ή αρνητική συσχέτιση των πιστοδοτήσεων της έχουν μικρότερη πιθανότητα να αντιμετωπίσουν μη αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες.

Οι εποπτικές αρχές αναγκάζουν τις τράπεζες να διακρατούν οικονομικό κεφάλαιο (economic capital) για την αντιμετώπιση των μη αναμενόμενων πιστωτικών απωλειών. Ουσιαστικά κεφάλαια δεσμεύονται σαν εγγύηση για την αντιμετώπιση του πιστωτικού αλλά και των άλλων κινδύνων. Κατά την κρίση στην Ευρωζώνη, ισχυρές τράπεζες με μεγάλη σημασία για τη βιωσιμότητα του συστήματος δεν μπόρεσαν να απορροφήσουν τις μη αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες από τα ίδια κεφάλαια και τα κράτη αναγκάστηκαν να τις ανακεφαλαιοποιήσουν δημιουργώντας τεράστια κρατικά χρέη.

Ο πιστωτικός κίνδυνος που διαχειρίζεται η τράπεζα πριν τη χορήγηση ενός δανείου ονομάζεται *ex ante* πιστωτικός κίνδυνος και όπως είδαμε οι τράπεζες έχουν αναπτύξει εργαλεία και μεθόδους για να τον αντιμετωπίσουν. Ο πιστωτικός κίνδυνος που διαχειρίζεται η τράπεζα πριν τη χορήγηση ενός δανείου ονομάζεται *ex post* πιστωτικός κίνδυνος και είναι ουσιαστικά η διαχείριση των ΜΕΔ.

2.2 IFRS 9

Τον Ιούλιο 2014 εκδόθηκε η οδηγία IFRS 9 για να αντικαταστήσει την οδηγία IAS 39 με σκοπό την δημιουργία ενός κοινού τρόπου λογιστικής απεικόνισης υψηλού επιπέδου. Με τα IFRS 9 αλλάζει ο τρόπος που αποτιμώνται τα στοιχεία ενεργητικού με την εισαγωγή ενός μοντέλου για την έγκαιρη αναγνώριση των ζημιών με τη διενέργεια προβλέψεων. Ο νέος τρόπος για τη διενέργεια των προβλέψεων θα πρέπει να εφαρμοστεί από την 01 Ιανουαρίου 2018. Η βασική αλλαγή από τα IAS 39 είναι ότι οι προβλέψεις δεν γίνονται πλέον όταν έχει ήδη γίνει η αθέτηση (incurred loss model) αλλά βάση των αναμενόμενων απωλειών (expected loss model). Οι τράπεζες πρέπει να υπολογίζουν την πιθανότητα αναμενόμενων ζημιών και να σχηματίζουν προβλέψεις για αυτές. Πιθανότητα ζημίας έχουν ακόμα και δάνεια που εξυπηρετούνται κανονικά.

Η προβλέψεις θα γίνονται ανά κατηγορίες δανείων βάση του τύπου

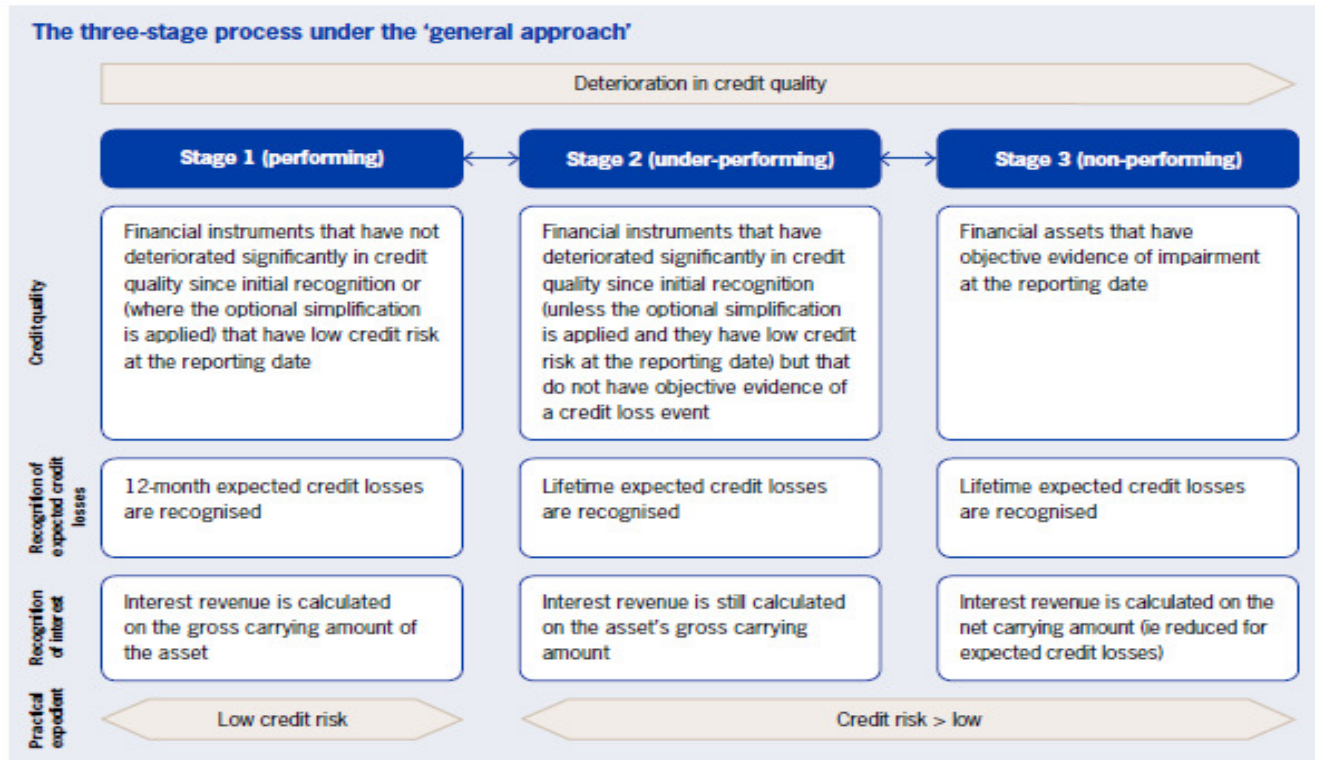
$$\text{Expected Credit Losses (ECL)} = \text{Exposure at Default (EAD)} * \text{Losses given Default (LGD)} * \text{Probability of Default (PD)}$$

Τα μεγέθη ECL, EAD και PD υπολογίζονται βάση ενός μοντέλου τριών σταδίων που κατατάσσει τα πιστωτικά ανοίγματα ανάλογα με τον κίνδυνο που έχουν και ως εξής:

Στάδιο 1: Στην πρώτη κατηγορία είναι τα δάνεια που δεν έχουν μεγάλη πιθανότητα να αθετηθούν και έχουν μικρό πιστωτικό κίνδυνο για την τράπεζα (performing). Για αυτά τα δάνεια οι αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες υπολογίζονται για διάστημα 12 μηνών, το ποσοστό δηλαδή των κεφαλαίων που εκτιμάται ότι θα αθετηθούν στους επόμενους 12 μήνες, και τα αναμενόμενα έσοδα από τόκους υπολογίζονται στο συνολικό ποσό των δανείων χωρίς καμία μείωση.

Στάδιο 2: Στη δεύτερη κατηγορία είναι τα δάνεια που έχουν μεγάλη πιθανότητα να αθετηθούν και έχουν μεγάλο πιστωτικό κίνδυνο για την τράπεζα, όμως δεν υπάρχουν ενδείξεις αθέτησης ακόμα (underperforming). Για αυτά τα δάνεια οι αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες υπολογίζονται για το σύνολο της ζωής των δανείων, το ποσοστό δηλαδή των κεφαλαίων που εκτιμάται ότι θα αθετηθούν στους σε όλη τη διάρκεια της ζωής των δανείων και τα αναμενόμενα έσοδα από τόκους εξακολουθούν να υπολογίζονται στο συνολικό ποσό των δανείων χωρίς καμία μείωση.

Στάδιο 3: Στη τρίτη κατηγορία είναι τα δάνεια που έχουν ενδείξεις αθέτησης (non-performing). Για αυτά τα δάνεια οι αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες υπολογίζονται για το σύνολο της ζωής των δανείων, το ποσοστό δηλαδή των κεφαλαίων που εκτιμάται ότι θα αθετηθούν στους σε όλη τη διάρκεια της ζωής των δανείων και τα αναμενόμενα έσοδα από τόκους υπολογίζονται σε μειωμένο ποσό δανείων.

Πηγή: Grant Thornton

2.3 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια

Μετά τη χορήγηση ενός δανείου και κατά τη διάρκεια της ζωής του, στο δανειολήπτη μπορούν να συμβούν απρόβλεπτα γεγονότα που θα μεταβάλουν προς το χειρότερο την οικονομική του κατάσταση. Ένας μισθωτός μπορεί να έχει μείωση στο εισόδημά του ή και να μείνει άνεργος, ένας επαγγελματίας μπορεί να έχει μείωση του τζίρου του και μία επιχείρηση να έχει ζημιές. Μπορεί ακόμα ο δανειολήπτης να αποφασίσει ότι δεν θα

εξυπηρετεί το δάνειο ακόμα και αν μπορεί να το κάνει, γιατί θεωρεί ότι αυτό τον συμφέρει (στρατηγικός κακοπληρωτής). Τέλος η τράπεζα μπορεί να μην αξιολόγησε σωστά την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη και αυτός εξ αρχής να μην ήταν σε θέση να είναι συνεπής στην αποπληρωμή του δανείου. Όλα τα παραπάνω είναι λόγοι που σε ένα δάνειο μπορεί να προκύψει καθυστέρηση (Weston, Brigham, 1986).

Όταν ένα δάνειο εξυπηρετείται ομαλά, ο δανειολήπτης πληρώνει δηλαδή την προκαθορισμένη ημερομηνία όλους τους τόκους και το κεφάλαιο που υποχρεούται από τη σύμβαση, το δάνειο λέγεται ενήμερο. Όταν όμως για τους λόγους που αναφέραμε ένα δάνειο δεν πληρωθεί στην ημερομηνία λήξης της δόσης του, το δάνειο παρουσιάζει καθυστέρηση. Σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα (Άρθρο 371), ο οφειλέτης γίνεται υπερήμερος με μόνη την παρέλευση της ημερομηνίας που έχει συμφωνηθεί για την εκπλήρωση της παροχής. Οι τράπεζες χρεώνουν για το ληξιπρόθεσμο ποσό τόκους υπερημερίας που συνήθως είναι 2,5%.

Για τα ΜΕΔ υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί, το κοινό στοιχείο σε όλους του ορισμούς είναι ότι τα ΜΕΔ είναι τα δάνεια σε καθυστέρηση μεγαλύτερη από 90 ημέρες ή δάνεια που υπάρχουν βάσιμες ενδείξεις ότι ο οφειλέτης τους δεν μπορεί να τα εξυπηρετήσει χωρίς της ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων. Υπάρχει δηλαδή το κριτήριο της «καθυστέρησης» και το κριτήριο της «αβέβαιης είσπραξης».

Σε πολλές περιπτώσεις στα ΜΕΔ κατατάσσονται και δάνεια που είναι ενήμερα αλλά έχουν ρυθμιστεί ενώ ήταν μη εξυπηρετούμενα.

Ανάλογα με τον βαθμό καθυστέρησης ενός δανείου, η ΕΚΤ (2017) στην οδηγία που εξέδωσε για την διαχείριση των ΜΕΔ, τα κατατάσσει σε τρεις κατηγορίες που κλιμακώνεται ο κίνδυνος.

- Δάνεια σε αρχικό καθυστέρηση (Μέχρι 90 ημέρες καθυστέρησης)

Σε αυτό το στάδιο η τράπεζα πρέπει να επικεντρωθεί σε αρχική επικοινωνία με τον οφειλέτη για να διερευνήσει την αιτία της καθυστέρησης και να εξασφαλίσει την άμεση αποπληρωμή της οφειλής. Πρέπει ακόμα να συλλέξει πληροφορίες για την αξιολόγηση

της κατάστασης του οφειλέτη και του δανείου (π.χ. οικονομική κατάσταση, εγκυρότητα συμβάσεων και λοιπών εγγράφων, κατάσταση των εξασφαλίσεων, βαθμός συνεργασίας). Οι παραπάνω πληροφορίες πρέπει να αξιοποιηθούν για τον κατάλληλο διαχωρισμό των οφειλετών σε κατηγορίες ανάλογα με το πρόβλημα και να βρεθούν οι καταλληλότερες λύσεις για τον κάθε ένα. Σε αυτό το στάδιο μπορεί να προταθεί μία βραχυπρόθεσμη ρύθμιση που θα διευκολύνει τον οφειλέτη στη σταθεροποίηση της οικονομικής του κατάστασης. Επίσης η τράπεζα θα πρέπει να προσπαθήσει να βελτιώσει τη θέση της (π.χ. αποτίμηση εξασφαλίσεων, υπογραφή νέων συμβάσεων, συμφωνία για επιπλέον εξασφάλιση).

- Δάνεια σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών/ Δάνεια που έχουν ρυθμιστεί ή αναδιρθρωθεί.

Σε αυτή τη φάση η τράπεζα επικεντρώνεται στη σχεδίαση και εφαρμογή συμφωνιών αναδιάρθρωσης και ρύθμισης με τους δανειολήπτες που έχουν αθετήσει. Μία τέτοια συμφωνία θα πρέπει να γίνεται μόνο αν ο έλεγχος της ικανότητας αποπληρωμής του οφειλέτη δείχνει ότι όντως είναι σε θέση να εξυπηρετεί τη ρύθμιση του δανείου και άρα η ρύθμιση είναι βιώσιμη, σε διαφορετική περίπτωση θεωρείται ότι η τράπεζα απλώς προσπαθεί να κρύψει το πραγματικό επίπεδο των κινδύνων της υπερχρεώνοντας των οφειλέτη. Το ρυθμισμένο δάνειο πρέπει να παρακολουθείται στενά από την τράπεζα για τουλάχιστον ένα χρόνο, σε αυτό το διάστημα το δάνειο συνεχίζει να θεωρείται ΜΕΔ. Ο όρος ΜΕΔ αντικαταστάθηκε από τον όρο Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ) για να περιλαμβάνει και δάνεια που είναι μεν εξυπηρετούμενα αλλά έχουν υψηλό κίνδυνο να γίνουν μη εξυπηρετούμενα, όπως τα δάνεια «υπό παρακολούθηση» και τα ρυθμισμένα δάνεια, στην παρούσα εργασία οι όροι ΜΕΔ και ΜΕΑ θα θεωρούνται κοινοί.

- Ανάκτηση χρέους με ρευστοποιήσεις και κατασχέσεις/Δικαστικές υποθέσεις

Σε αυτή τη φάση η τράπεζα επικεντρώνεται στους οφειλέτες για τους οποίους δεν μπορεί να υπάρξει η δυνατότητα μίας βιώσιμης ρύθμισης είτε λόγω της οικονομικής τους κατάστασης είτε λόγω της έλλειψης διάθεσης για συνεργασία εκ μέρους τους.

Για αυτές τις περιπτώσεις οι τράπεζες πρέπει να κάνουν ανάλυση κόστους ωφέλειας για τις διαφορετικές εναλλακτικές ρευστοποίησης, τόσο δικαστικών όσο και εξωδικαστικών. Όταν επιλέξουν την καταλληλότερη μέθοδο πρέπει άμεσα να προχωρήσουν στην εφαρμογή της. Η σωστή εφαρμογή της διαδικασίας ρευστοποίησης προϋποθέτει το ίδρυμα να έχει κατάλληλο νομικό και επιχειρησιακό προσωπικό. Σε περίπτωση που η τράπεζα χρησιμοποιεί εξωτερικούς συνεργάτες πρέπει να έχει θεσπίσει τις κατάλληλες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται στα ΜΕΔ που είναι για μεγάλο χρονικό διάστημα σε αυτή την κατάσταση. Πρέπει ακόμα κάθε τράπεζα να έχει καταγεγραμμένη πολιτική ανάκτησης και λεπτομερείς οδηγίες για την διαδικασία ρευστοποίησης.

Παράδειγμα διάρθρωσης μονάδας διεύθυνσης ΜΕΔ και παραγόντων ενεργοποίησης που εφαρμόζονται από τράπεζα μεσαίου μεγέθους

	Πελάτες λιανικής	Εμπορικοί πελάτες	
Μονάδες διεύθυνσης ΜΕΔ	Ενταπική διαχείριση δανείων		Δεσφινής εμπορικών σχέσεων
	<ul style="list-style-type: none"> • Άνοιγμα > 10.000 ευρώ • Τουλάχιστον 2 υπενθυμίσεις για καθυστερημένη πληρωμή 	<ul style="list-style-type: none"> • Μη εξασφαλισμένο άνοιγμα > 50.000 ευρώ • Κριτήριο κινδύνου καταλόγου έγκαιρης προειδοποίησης • Ένταξη στον κατάλογο κινδύνων 	
	Αναδιάρθρωση		
	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνθετα ανοίγματα πελατών λιανικής 	<ul style="list-style-type: none"> • Μη εξασφαλισμένο άνοιγμα > 250.000 ευρώ και βαθμολόγηση PD > 13 • Ειδική πρόβλεψη > 250.000 ευρώ • Άλλο π.χ. συνεδριάσεις συντονισμού μεταξύ πιστωτών 	
	Ρευστοποίηση		
	<ul style="list-style-type: none"> • Χρεοκοπία ή αποτυχημένο μέτρο • Ανοίγματα < 100 ευρώ διαγράφονται άμεσα 	<ul style="list-style-type: none"> • Χρεοκοπία ή αποτυχημένο μέτρο 	

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας (ΤΤΕ)

Από την οπτική της λογιστικής οι απαιτήσεις χωρίζονται στην παρακάτω κατηγορίες:

Προσωρινή καθυστέρηση

Η καθυστέρηση οφείλεται σε ταμειακή δυσχέρεια του οφειλέτη που είναι όμως παροδική και η τράπεζα αναμένει ο οφειλέτης να τακτοποιήσει την οφειλή του μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η καθυστέρηση αυτή δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από κάποιους μήνες, συνήθως το όριο αυτό είναι οι 90 ημέρες καθυστέρησης. Η τράπεζα όταν ένα δάνειο παρουσιάσει ακόμα και ολιγοήμερη καθυστέρηση θα πρέπει άμεσα να έρθει σε επαφή με τον δανειολήπτη για να ερευνήσει το λόγο της καθυστέρησης, αν δηλαδή πρόκειται για πρόσκαιρη ταμιακή δυσχέρεια και αναμένεται η εκκρεμότητα να αποπληρωθεί στη συνέχεια χωρίς προβλήματα ή αν στην οικονομική κατάσταση του πελάτη έχουν προκύψει δυσμενείς μεταβολές που καθιστούν την ομαλή αποπληρωμή του δανείου αμφίβολη. Στην δεύτερη περίπτωση η τράπεζα θα πρέπει εγκαίρως να εξετάσει την δυνατότητα ρύθμισης/αναδιάρθρωσης του χρέους με βάση τα νέα δεδομένα του οφειλέτη. Ο Χρόνος που ένα δάνειο παραμένει σε καθυστέρηση μέχρι να περάσει σε οριστική καθυστέρηση και το ποσοστό των δανείων σε προσωρινή καθυστέρηση που τελικά περνούν σε οριστική καθυστέρηση είναι κρίσιμοι δείκτες για την αξιολόγηση του τμήματος διαχείρισης προσωρινών καθυστερήσεων (early collections) της Τράπεζας.

Οριστική καθυστέρηση

Η καθυστέρηση είναι μόνιμη και όχι αποτέλεσμα παροδικής ταμειακής δυσχέρειας του οφειλέτη, ακόμα δεν διαφαίνεται η αποζημίωση της τράπεζας από την ομαλή ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων. Ακόμα και απαιτήσεις που εξυπηρετούνται κανονικά από τους οφειλέτες μπορούν να χαρακτηριστούν ως απαιτήσεις σε οριστική καθυστέρηση αν υπάρχουν ενδείξεις ότι είναι αναγκαία η είσπραξή τους δικαστικά ή και εξωδικαστικά, τέτοια συμβάντα μπορεί να είναι για παράδειγμα η παραβίαση από τον οφειλέτη των όρων της σύμβασης.

Οι απαιτήσεις σε οριστική καθυστέρηση χωρίζονται σε Επισφαλείς απαιτήσεις και Απαιτήσεις ανεπίδεκτες είσπραξης

1) Επισφαλείς απαιτήσεις

Οι επισφαλείς απαιτήσεις είναι οι απαιτήσεις για τις οποίες η ανάκτηση του κεφαλαίου από την ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων είναι αμφίβολη. Προϋπόθεση είναι η τράπεζα να έχει εξαντλήσει όλα τα δικαστικά και εξώδικα μέσα για την είσπραξη της απαίτησης. Αποτυπώνονται στο ισολογισμό της τράπεζας με το ποσό που εκτιμάται ότι θα εισπραχθεί κατά την ημερομηνία σύνταξης του ισολογισμού. Για τα δάνεια αυτά όλοι οι ενεχόμενοι (οφειλέτες και εγγυητές) δεν μπορούν να αποπληρώσουν την οφειλή και η ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων εκτιμάται ότι καλύπτει μέρος και όχι όλο το ποσό της απαίτησης. Αν το ποσό από τη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων μπορεί να καλύψει όλο το ποσό της οφειλής η απαίτηση χαρακτηρίζεται ως βέβαιης είσπραξης ενώ αν δεν υπάρχει εξασφάλιση χαρακτηρίζεται ως ανεπίδεκτης είσπραξης.

2) Απαιτήσεις Ανεπίδεκτες είσπραξης

Δάνεια που θα χαρακτηριστούν σαν ανεπίδεκτης είσπραξης από την τράπεζα αποσβένονται ολοσχερώς και θα πρέπει να διαγραφούν από τον ισολογισμό της τράπεζας (Write off). Το ποσό της διαγραφής θα μειώσει τις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και μόνο να αυτές δεν είναι αρκετές θα απομειώσει την αξία των δανείων της τράπεζας (ζημιά). Μία απαίτηση θα χαρακτηριστεί ανεπίδεκτη είσπραξης μόνο όταν δεν υπάρχει εξασφάλιση για αυτή που να μπορεί να ρευστοποιηθεί, είναι σε αδυναμία πληρωμής όλοι οι εμπλεκόμενοι στη σύμβαση (οφειλέτες και εγγυητές) και η δικαστικές ενέργειες για την είσπραξη είτε έγιναν και ήταν μάταιες είτε η τράπεζα προβλέπει ότι δεν θα έχουν αποτέλεσμα και αποφασίζει να μην τις προχωρήσει. Το γεγονός ότι μία απαίτηση χαρακτηρίστηκε ανεπίδεκτης είσπραξης και διαγράφηκε από τα βιβλία της τράπεζας δεν σημαίνει ότι η τράπεζα παραιτείται από την απαίτηση αυτή. Σε πολλές περιπτώσεις η απαίτηση που έχει διαγραφεί πληρώνεται μερικώς ή και ολικώς. Το ποσό αυτό χαρακτηρίζεται σαν ανάκτηση (bad debt recovery) και αποτελεί στο σύνολό του έσοδο για την τράπεζα με δεδομένο ότι η απαίτηση αυτή είχε διαγραφεί.

2.4 Τα προβλήματα που δημιουργούν τα ΜΕΔ στην οικονομία

Τα ΜΕΔ δημιουργούν τρεις τύπους προβλημάτων που από κοινού έχουν τελικά ως αποτέλεσμα το πάγωμα της οικονομικής δραστηριότητας (Plaskovitis, 2016). Το πρώτο

αφορά την ίδια την τράπεζα που με τις ζημιές που έχει από τα ΜΕΔ θα χρειαστεί την επέμβαση του κράτους για να διασωθεί και να συνεχίσει την δραστηριότητά της. Το δεύτερο πρόβλημα αφορά το πάγωμα της χρηματοδότησης της αγοράς αφού η τράπεζες σταματούν κάθε νέα πίστωση. Το τρίτο πρόβλημα αφορά τους υπερχρεωμένους ιδιώτες και επιχειρήσεις που αποκλείονται από την οικονομική και κοινωνική ζωή.

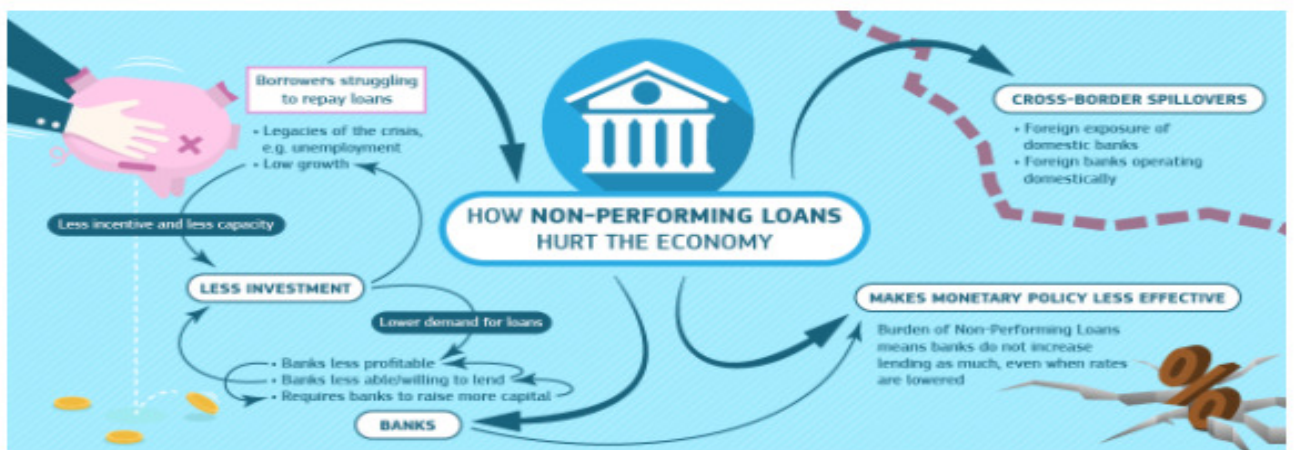
Τα ΜΕΔ είναι ουσιαστικά μία υποτίμηση των δανείων που είναι τα βασικότερα στοιχεία ενεργητικού μιας τράπεζας. Η χειροτέρευση αυτή του ενεργητικού σε συνδυασμό με μία εκροή καταθέσεων που μπορεί να γίνει, αφού μία τράπεζα με προβλήματα δεν θα έχει το κύρος για να εμπνεύσει σιγουριά και ασφάλεια στους καταθέτες που μαζικά θα αποσύρουν τις καταθέσεις τους, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα ρευστότητας στις τράπεζες και τις κάνει ευάλωτες σε κρίσεις. Οι κρίσεις αυτές μπορούν να προκληθούν και από μία συνολική έλλειψη εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα σε περίπτωση που όλες οι τράπεζες αντιμετωπίζουν προβλήματα με τα ΜΕΔ. Μία τράπεζα που τα ΜΕΔ της δεν θα έχουν καλυφθεί από επαρκείς προβλέψεις θα πρέπει να μειώσει την κερδοφορία της για να καλύψει τις απώλειες από τα ΜΕΔ. Αν η κερδοφορία της δεν είναι αρκετή θα πρέπει να αναγνωρίσει ζημιές μειώνοντας τα Ίδια Κεφάλαια. Αν και τα Ίδια Κεφάλαια δεν επαρκούν η τράπεζα θα χρειαστεί ανακεφαλαιοποίηση όπως έγινε σε πολλές περιπτώσεις στην Ευρωζώνη μετά την κρίση. Η ανακεφαλαιοποίηση εφόσον δεν μπορεί να γίνει από ιδιώτες επενδυτές, κάτι που είναι πολύ πιθανό σε περιόδους κρίσης, και αν η λειτουργία της τράπεζας θεωρηθεί απαραίτητη για τη ασφάλεια του συστήματος, η κυβέρνηση της χώρας που η τράπεζα δραστηριοποιείται θα την ανακεφαλαιοποιήσει με δημόσιο χρήμα επιβαρύνοντας το δημόσιο χρέος αλλά και την αξιοπιστία του κράτους. Η υποβάθμιση αυτή της αξιοπιστίας του κράτους με τη σειρά της θα επιβραδύνει την οικονομική ανάπτυξη και θα προκαλέσει νέα ΜΕΔ. Θα δημιουργηθεί λοιπόν ένας φαύλος κύκλος που θα έχει καταστροφικές συνέπειες για την οικονομία.

Την ίδια ώρα τα κεφάλαια που είναι δεσμευμένα στα ΜΕΔ και ο κίνδυνος που κρύβουν για την τράπεζα την αναγκάζουν να διακόψει την χορηγητική της δραστηριότητα με την εκταμίευση νέων δανείων. Ένας ακόμα λόγος που η πίστωση σταματά είναι και το γεγονός ότι ο υψηλός πιστωτικός κίνδυνος αυξάνει το κόστος χρηματοδότησης αφού ο

δανειστής ζητά μεγαλύτερο περιθώριο επιτοκίου για να δανείσει. Το πάγωμα της χρηματοδότησης νέων επενδυτικών σχεδίων σημαίνει ότι πόροι της οικονομίας μένουν δεσμευμένοι σε χρεοκοπημένες επιχειρήσεις και αποστερούνται με αυτόν το τρόπο από υγιείς επιχειρηματικές προσπάθειες που θα μπορούσαν να έχουν θετικά αποτελέσματα για την οικονομική ανάπτυξη, δημιουργεί ακόμα πρόβλημα στη άσκηση νομισματικής πολιτικής από την Κεντρική Τράπεζα μίας χώρας, που υλοποιείται μέσω του τραπεζικού συστήματος.

Τέλος οι υπερχρεωμένοι δανειολήπτες, ιδιώτες και επιχειρήσεις, που δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις τους βρίσκονται σε άσχημη θέση αφού τα βάρη του παρελθόντος δεν τους επιτρέπουν να λειτουργήσουν σήμερα σε ομαλές συνθήκες. Ειδικά σε σχέση με τους ιδιώτες δανειολήπτες δημιουργούνται και σοβαρά κοινωνικά προβλήματα αφού αποκλείονται από την οικονομική και κοινωνική ζωή.

Το ΜΕΔ οδηγούν τελικά σε τράπεζες «Ζόμπι» που λειτουργούν με κρατική στήριξη και αφενός επιβαρύνουν το κράτος με χρέη και υποβαθμίζουν την αξιοπιστία του και αφετέρου δεν μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικής δραστηριότητας στη χώρα. Η άμεση αναγνώριση των ΜΕΔ και η λήψη μέτρων για την αντιμετώπισή τους δημιουργεί σοβαρά οφέλη αφού συμβάλλει στην σωστή λειτουργία και την θωράκιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος που αποτελεί κινητήρια δύναμη για την ανάκαμψη της οικονομίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008

3.1 Η κρίση του 2008 και οι επιπτώσεις της στην ευρωζώνη και την Ελλάδα.

Μετά τον Β Παγκοσμίου Πολέμου η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη δεν ανακόπηκε από καμία μεγάλη κρίση, ακόμα και οι πετρελαϊκές κρίσεις που έγιναν την δεκαετία του 1970 δεν είχαν μεγάλο βάθος και διάρκεια. Ιδιαίτερα μετά το 1990 πολλοί πίστευαν ότι ο χρηματοοικονομικός τομέας σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, που δεν θα υπάρχουν δασμοί και κρατικές παρεμβάσεις, θα έκανε τις οικονομικές κρίσεις παρελθόν και θα εξασφάλιζε ευημερία. Το 2002 ο B. Bernanke δήλωσε ότι κρίσης του επιπέδου της «μεγάλης ύφεσης» δεν πρόκειται να επαναληφθούν, ενώ ο R. Lucas είπε το 2003 ότι οι οικονομικές κρίσεις είναι ένα πρόβλημα που έχει λυθεί πλέον και δεν θα το αντιμετωπίσουμε ποτέ ξανά στο μέλλον (Krugman, 2009).

Όμως το 2009 η παγκόσμια οικονομία βρέθηκε αντιμέτωπη με την χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου, με το παγκόσμιο ΑΕΠ να έχει αρνητική μεταβολή για πρώτη φορά από τη δεκαετία του 1930. Η κρίση αυτή, οι συνέπειες της οποίας είναι ορατές μέχρι και σήμερα, είναι αποτέλεσμα της χρηματοοικονομικής κρίσης που ξεκίνησε το 2007 στις ΗΠΑ. Το 2006 όταν οι τιμές των ακινήτων σταμάτησαν να ανεβαίνουν πολλοί δανειολήπτες στεγαστικών δανείων, ιδίως αυτοί της subprime αγοράς, σταμάτησαν την εξυπηρέτησή τους. Τον Αύγουστο του 2007 η BNP ανακοίνωσε την διακοπή των ρευστοποιήσεων από τρία αμοιβαία κεφάλαιά της, τα οποία είχαν επενδύσει σε αμερικανικά στεγαστικά προϊόντα. Η subprime αγορά πάγωσε και τα χρηματιστήρια διεθνώς κατακρημνίστηκαν ενώ τα επιτόκια στη διατραπεζική αγορά αυξήθηκαν. Το Σεπτέμβριο του 2008 η επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers, μία επενδυτική τράπεζα

με υψηλή μόχλευση και μεγάλη έκθεση σε τιτλοποιημένα subprime στεγαστικά δάνεια πτώχευσε. Η προοπτική της ρευστοποίησης των τίτλων του χαρτοφυλακίου της οδήγησε σε μαζικές πωλήσεις τίτλων και κατάρρευση των τιμών τους. Η Κρίση είχε φτάσει στο αποκορύφωμα της.

Μπορεί ο φόβος μιας πλήρους κατάρρευσης του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος να μην επαληθεύτηκε, άφησε όμως πίσω του μια παγκόσμια οικονομία πολύ διαφορετική από αυτή πριν την κρίση και ένα χρηματοοικονομικό σύστημα ευάλωτο σε αρνητικές διαταράξεις. Τόσο η επιστημονική κοινότητα όσο και οι εποπτικές αρχές δεν είχαν έγκαιρα εντοπίσει τον κίνδυνο, παραπλανημένοι ίσως από το συνδυασμό υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και χαμηλού πληθωρισμού των τελευταίων ετών.

Θα αναλύσουμε περιληπτικά τις κύριες αιτίες της κρίσης ώστε να γίνεται κατανοητό ότι η κρίση αυτή είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον τραπεζικό τομέα και την εποπτεία του.

Σύμφωνα με τον (Χαρδούβελη, 2010) οι αιτίες της κρίσης είναι:

1) Φούσκα των τιμών των ακινήτων

Οι παγκόσμιες ανισορροπίες όσον αφορά την αποταμίευση και την επένδυση οδήγησαν σε στρεβλώσεις επιτοκίων. Τα ελλείμματα των ΗΠΑ καλύφθηκαν από τα πλεονάσματα της Ασίας. Τα φτηνά κεφάλαια που εισέρεαν στις ΗΠΑ από την Κίνα έδωσαν ώθηση στην αγορά κατοικίας μέσω του τραπεζικού δανεισμού σε χαμηλά επιτόκια ωθώντας με αυτό τον τρόπο τις τιμές των ακινήτων να αυξάνονται συνεχώς.

2) Subprime/Τιτλοποιήσεις.

Οι τράπεζες έδιναν αφειδώς στεγαστικά δάνεια ακόμα και σε δανειολήπτες με μειωμένη εξασφάλιση (subprime) αφού οι τιμές των ακινήτων συνεχώς αύξαναν αλλά και λόγω της τιτλοποίησης των απαιτήσεων τους, της έκδοσης δηλαδή τίτλων επί ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων και την πώλησή τους στους επενδυτές μέσω εταιριών ειδικού σκοπού (SPVs) μεταφέροντας έτσι τον κίνδυνο εκτός ισολογισμού. Μάλιστα πολλές τράπεζες προσδοκούσαν στην αθέτηση των στεγαστικών δανείων ώστε να πάρουν το υποθηκευμένο ακίνητο η τιμή του οποίου είχε αυξηθεί.

3) Υψηλή μόχλευση και απομόχλευση

Τα πιστωτικά ιδρύματα αντλούσαν μεγάλες ποσότητες χρέους για να επενδύσουν σε MBSs πιστεύοντας ότι η άνοδος των τιμών στην αγορά των ακινήτων θα συνεχιστεί. Η υψηλή μόχλευση είναι κάτι φυσιολογικό για εμπορικές τράπεζες όχι όμως και για επενδυτικές. Όταν άρχισε η πτώση των τιμών στην προσπάθειά τους να κρατήσουν το λόγο Ίδιων κεφαλαίων προς Ενεργητικό σταθερό πουλούσαν μαζικά στοιχεία ενεργητικού και πάγωσαν την παροχή δανείων δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο πιστωτική ασφυξία στην αγορά.

4) Οίκοι αξιολόγησης

Οι οίκοι αξιολόγησης έδιναν απλόχερα καλές αξιολογήσεις τόσο σε οργανισμούς που ήταν κοντά στην πτώχευση (π.χ. Lehman Brothers) αλλά και σε MBSs υψηλού κινδύνου ενθαρρύνοντας τη ροή κεφαλαίων προς αυτούς. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να ερμηνευθεί λόγω της πολύ στενής σχέσης αξιολογητή και αξιολογούμενου με τον τελευταίο μάλιστα να πληρώνει τον πρώτο για την αξιολόγησή του αλλά και της αδυναμίας των μαθηματικών υποδειγμάτων και των υπολογιστικών συστημάτων που χρησιμοποιούσαν για την αξιολόγηση.

5) Ανεπαρκείς εποπτεία τραπεζικού συστήματος και κρατικές πολιτικές

Από τη δεκαετία του 1990 και μετά η επικρατούσα πολιτικοοικονομική αντίληψη ήταν ότι η αποτελεσματικότητα της αγοράς και οι ορθολογικές προσδοκίες καθιστούσαν την εποπτεία αχρείαστη ή τουλάχιστον περιορισμένη. Υπήρξε άρση σε περιορισμούς του παρελθόντος όπως η συνένωση εμπορικής και επενδυτικής τράπεζας ενώ οι επενδυτικές τράπεζες απολάμβαναν καθεστώς αυτό-ρύθμισης. Ακόμα οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ ενθάρρυναν την παροχή δανείων στους οικονομικά αδύναμους για την απόκτηση πρώτης κατοικίας. Οι ημι-κρατικές (Government sponsored enterprises) Fannie Mae και Freddie Mac είχαν αναλάβει την υποχρέωση να παρέχουν πρόσβαση στην αγορά κατοικίας για τον οικονομικά αδύναμο πληθυσμό. Οι εταιρίες αυτές υπήρξαν πρωτοπόροι στην έκδοση MBSs τιτλοποιώντας στεγαστικά δάνεια με παρόμοια επιτόκια, ληκτότητα και πιστωτικό κίνδυνο.

Η χρηματοοικονομική κρίση στις ΗΠΑ πολύ γρήγορα οδήγησε σε κρίση χρέους στις χώρες της ευρωζώνης αποκαλύπτοντας την στενή σχέση τραπεζών και δημοσίου χρέους. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχοντας υπόψιν τις τραγικές συστημικές επιπτώσεις από τη μη διάσωση της «Lehman Brothers» αναχρηματοδότησαν τις τράπεζες που ήταν σε πρόβλημα μετατρέποντας έτσι το ιδιωτικό χρέος σε δημόσιο χρέος. Ακόμα έγινε φανερό ότι στην ευρωζώνη, οι χώρες του Νότου (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα και Κύπρος) ήταν σε πολύ χειρότερη κατάσταση σε σχέση με αυτές του Βορρά.

Τον Οκτώβριο του 2009 ο νέος υπουργός Οικονομικών Γ. Παπακωνσταντίνου ανακοινώνει ότι το έλλειμα θα φτάσει το 12,5% του ΑΕΠ και οι οίκοι αξιολόγησης υποβαθμίζουν την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας. Τον Απρίλιο του 2010 ο πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου έχοντας ήδη εφαρμόσει μέτρα λιτότητας (μειώσεις μισθών στο δημόσιο, αύξηση του ΦΠΑ κ.α.) ζητά διεθνή βοήθεια για τη διάσωση της ελληνικής οικονομίας.

Το Μάιο 2010 το ΔΝΤ, η ΕΕ και η ΕΚΤ συμφωνούν σε πακέτο διάσωσης 110 δις€. Η Βουλή ψηφίζει νέα μέτρα λιτότητας.

Τον Φεβρουάριο 2012 η νέα οικουμενική κυβέρνηση Λ. Παπαδήμου συμφωνεί σε δεύτερο πακέτο διάσωσης ανεβάζοντας το χρέος της Ελλάδας στην Τρόικα σε 246 δις€ ενώ τα μέτρα λιτότητας αυξάνονται. Τον Μάρτιο 2012 αποφασίζεται «εθελοντική» μείωση κατά 50% της αξίας των ελληνικών ομολόγων που έχουν ιδιώτες (PSI).

Τον Ιανουάριο του 2015 η νέα κυβέρνηση Α. Τσίπρα παίρνει την εξουσία υποσχόμενη να τερματίσει τα «Μνημόνια», δηλαδή τα δεσμευτικά μέτρα λιτότητας που επέβαλαν οι δανειστές για κάθε πακέτο διάσωσης, και να απαιτήσει κούρεμα του δημοσίου χρέους. Μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις και την επιβολή κεφαλαιακών περιορισμών στο τραπεζικό σύστημα η κυβέρνηση αναγκάζεται να συμφωνήσει τον Ιούλιο 2015 σε τρίτο πακέτο διάσωσης μέχρι 86 δις€ και την επιβολή επιπλέον μέτρων.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1⁰: ΤΑ ΜΕΔ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΣ

1.1 Τα ΜΕΔ στην Ευρώπη

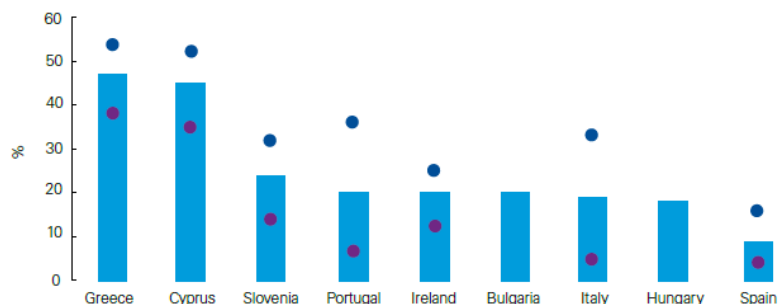
Σύμφωνα με την KPMG (2017), πολλές τράπεζες στην Ευρώπη υποφέρουν από υψηλούς δείκτες ΜΕΔ, και ειδικά στην Κύπρο, την Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Ιρλανδία, την Ιταλία και χώρες της κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η Ελλάδα με την Κύπρο είναι οι δύο χώρες που με διαφορά είναι στις πρώτες θέσεις των ΜΕΔ. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα ΜΕΔ το 2006 ήταν το 2% των δανείων, μετά το ξέσπασμα της κρίσης αυξήθηκαν με αποκορύφωμα το 2013 που έφτασαν το 7% (8% στην ευρωζώνη) και έκτοτε μειώνονται σταδιακά.

Chart 2:

NPLs (as a percentage of total loans): average and highest/lowest values for major banks End-June 2016

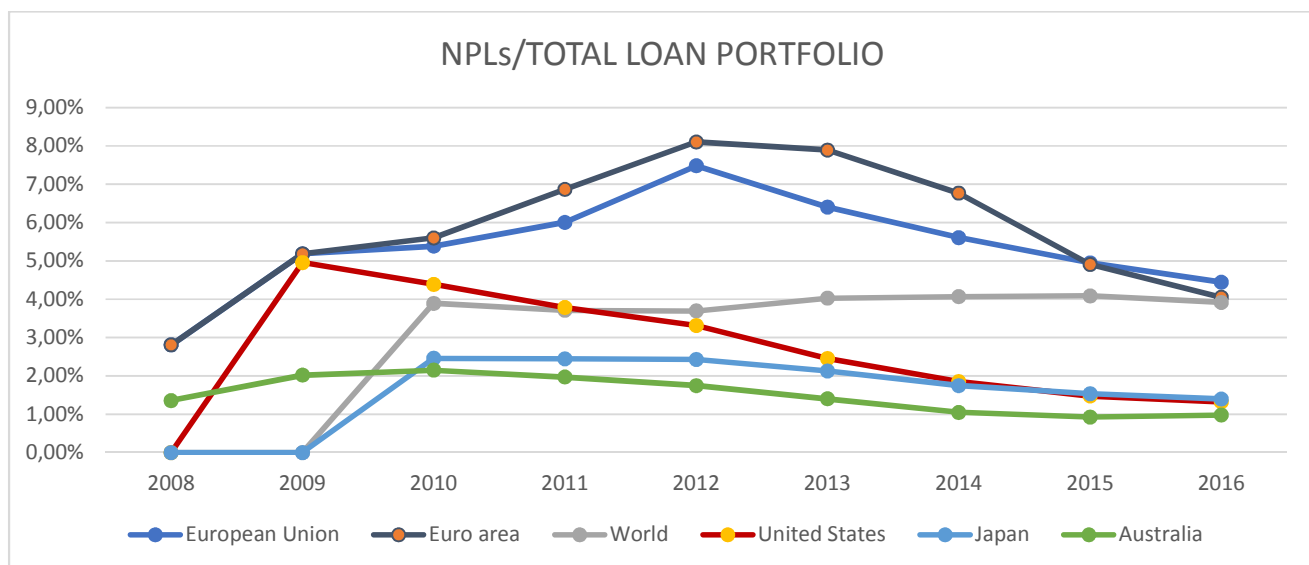
Source: EBA transparency exercise and KPMG Peer Bank

■ NPLs ratio
● Highest
● Lowest

Πηγή: KPMG

Η καταγραφή των ΜΕΔ σαν ποσοστό επί του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών άρχισε για τις περισσότερες χώρες από το 2008, χρονιά που ξεκινά η χρηματοοικονομική κρίση στις ΗΠΑ, σύμφωνα με τα δεδομένα που παρέχει η Παγκόσμια Τράπεζα στη βάση δεδομένων της. Πριν το 2008 τα ΜΕΔ δεν αποτελούσαν σοβαρό πρόβλημα για τις αναπτυσσόμενες τουλάχιστον οικονομίες.

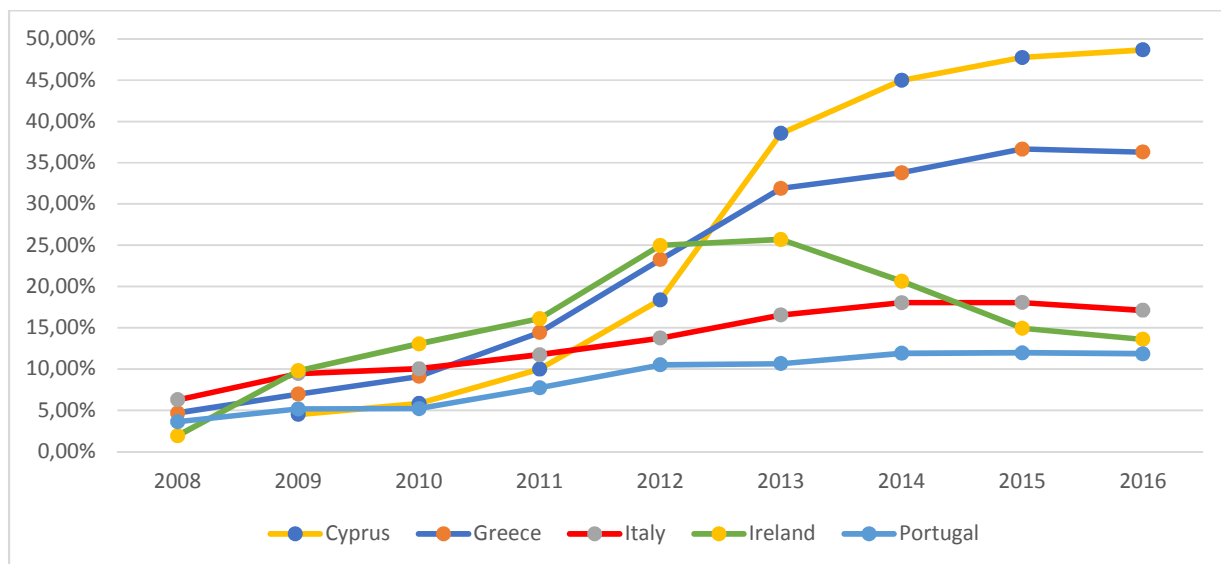

Πηγή: World Bank

Συγκρίνοντας τα ποσοστά των ΜΕΔ στη Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη με άλλες ανεπτυγμένες χώρες, βλέπουμε ότι το πρόβλημα είναι οξύτερο στην Ευρώπη σε σχέση με τις άλλες χώρες. Είναι ακόμα ενδεικτικό ότι η δείκτης για την Ευρωζώνη το 2016 είναι περίπου ίδιος με τον παγκόσμια μέσο όρο που περιλαμβάνει και αναπτυσσόμενες χώρες που παραδοσιακά έχουν μεγαλύτερα ποσοστά ΜΕΔ σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες. Μάλιστα αυτό συνέβη μετά από έξι χρόνια που η Ευρώπη είχε σταθερά μεγαλύτερο ποσοστό.

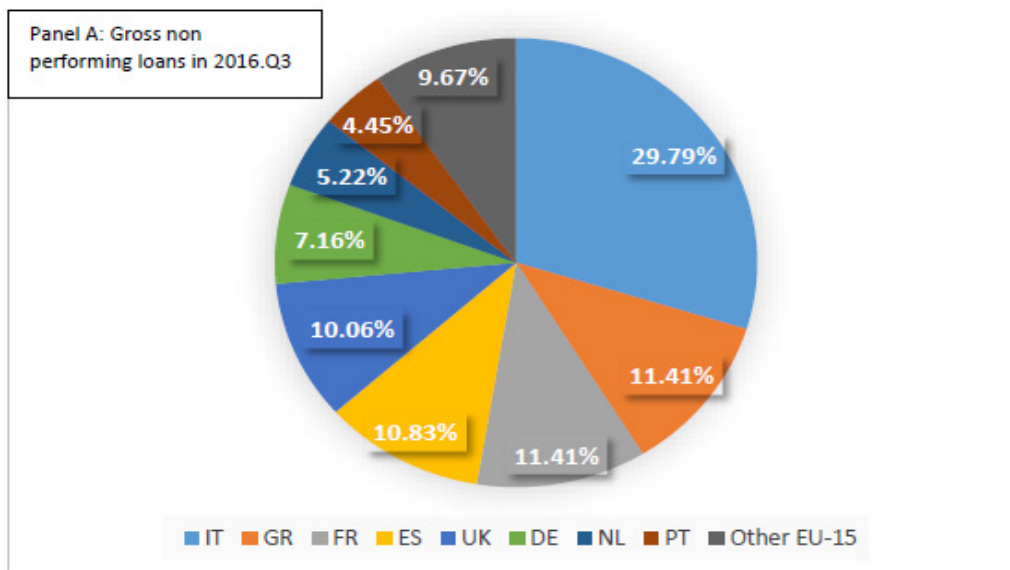
Country Name	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2009	2016-2012	2016-2009	
Cyprus			4.51	5.82	9.99	18.37	38.56	44.97	47.75	48.68	13.87	30.30	44.17
Greece		4.67	6.95	9.12	14.43	23.27	31.90	33.78	36.65	36.30	16.32	13.03	29.34
Italy		6.28	9.45	10.03	11.74	13.75	16.54	18.03	18.06	17.12	4.30	3.37	7.67
Ireland		1.92	9.80	13.05	16.12	24.99	25.71	20.65	14.93	13.61	15.19	-11.38	3.81
Croatia		4.87	7.66	11.09	12.27	13.76	15.43	16.71	16.33	13.61	6.10	-0.15	5.95
Bulgaria		2.40	6.42	11.92	14.97	16.63	16.88	16.75	14.61	13.17	10.20	-3.45	6.75
Portugal		3.61	5.17	5.20	7.73	10.52	10.66	11.89	11.96	11.84	5.35	1.32	6.67
Romania		2.75	7.89	11.85	14.33	18.24	21.87	13.94	13.51	9.62	10.35	-8.62	1.73
Hungary		3.23	8.24	10.04	13.68	16.04	16.83	15.62	11.66	7.37	7.81	-8.67	-0.86
Spain	2.81	4.12	4.67	6.01	7.48	9.38	8.45	6.16	5.64		3.36	-1.85	1.51
Malta	5.01	5.78	7.02	7.09	7.75	8.95	9.05	7.22	5.43		1.97	-2.32	-0.36
Slovenia	4.22	5.79	8.21	11.81	15.18	13.31	11.73	9.96	5.07		9.39	-10.11	-0.72
Czech Republic	2.81	4.58	5.39	5.22	5.24	5.20	5.61	5.48	4.59		0.66	-0.64	0.02
Slovak Republic	2.49	5.29	5.84	5.61	5.22	5.14	5.35	4.87	4.44		-0.07	-0.78	-0.85
Poland	2.82	4.29	4.91	4.66	5.20	4.98	4.82	4.34	4.05		0.91	-1.15	-0.24
Lithuania	6.08	23.99	23.33	18.84	14.80	11.59	8.19	4.95	3.66		-9.19	-11.14	-20.33
Latvia	2.10	14.28	15.93	14.05	8.72	6.41	4.60	4.64	3.65		-5.56	-5.07	-10.63
France	2.82	4.02	3.76	4.29	4.29	4.50	4.16	3.98	3.64		0.27	-0.66	-0.38
Belgium	1.65	3.08	2.80	3.30	3.74	4.24	4.18	3.79	3.43		0.66	-0.31	0.36
Denmark			4.07	3.66	5.95	4.62	4.40	3.78	3.21		5.95	-2.74	3.21
Austria		1.90	2.25	2.83	2.71	2.81	2.87	3.47	3.39	2.70	0.56	-0.12	0.44
Netherlands		1.68	3.20	2.83	2.71	3.10	3.23	2.98	2.71	2.53	-0.10	-0.57	-0.67
Germany		2.90	3.30	3.20	3.03	2.86	2.70	2.34	1.97	1.69	-0.44	-1.17	-1.61
Luxembourg			0.67	0.25	0.38	0.15	0.21			1.67	-0.53	1.52	1.00
Sweden		0.46	0.83	0.78	0.65	0.70	0.61	1.24	1.17	1.04	-0.13	0.34	0.21
United Kingdom		1.56	3.51	3.95	3.96	3.59	3.11	1.65	1.01	0.94	0.08	-2.65	-2.57
Estonia		1.94	5.20	5.38	4.05	2.62	1.47	1.39	0.98	0.87	-2.58	-1.75	-4.33
Finland											0.00	0.00	0.00

Πηγή: World Bank

Πηγή: World Bank

Από τις 28 χώρες της Ευρωπαϊκή Ένωση, παρατηρούμε ότι υπάρχουν άλλες με μεγάλα ποσοστά ΜΕΔ που ξεπερνούν το 7% ή και το 10% και άλλες με πολύ μικρά ή και σχεδόν μηδενικά ποσοστά. Οι πρώτες είναι χώρες της περιφέρειας (Κύπρος, Ελλάδα, Ιταλία, Ιρλανδία, Κροατία, Βουλγαρία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ουγγαρία) ενώ οι άλλες είναι χώρες του Βορρά (Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία, Λουξεμβούργο, Γερμανία, Ολλανδία, Αυστρία). Είναι λοιπόν φανερό ότι το πρόβλημα των ΜΕΔ στην Ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλεται σε συγκεκριμένες χώρες και συγκεκριμένα στις χώρες της περιφέρειας. Οι χώρες αυτές είναι που κατά τη διάρκεια της κρίσης χρέους είχαν τα μεγαλύτερα προβλήματα και ονομάστηκαν PIGS από τα αρχικά των χωρών Portugal, Italy, Greece, Spain. Οι χώρες με τα μεγαλύτερα ποσοστά είναι μακράν η Ελλάδα και η Κύπρος αλλά το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η περίπτωση της Ιταλίας λόγω του μεγέθους της οικονομίας της.

Πηγή: EKT

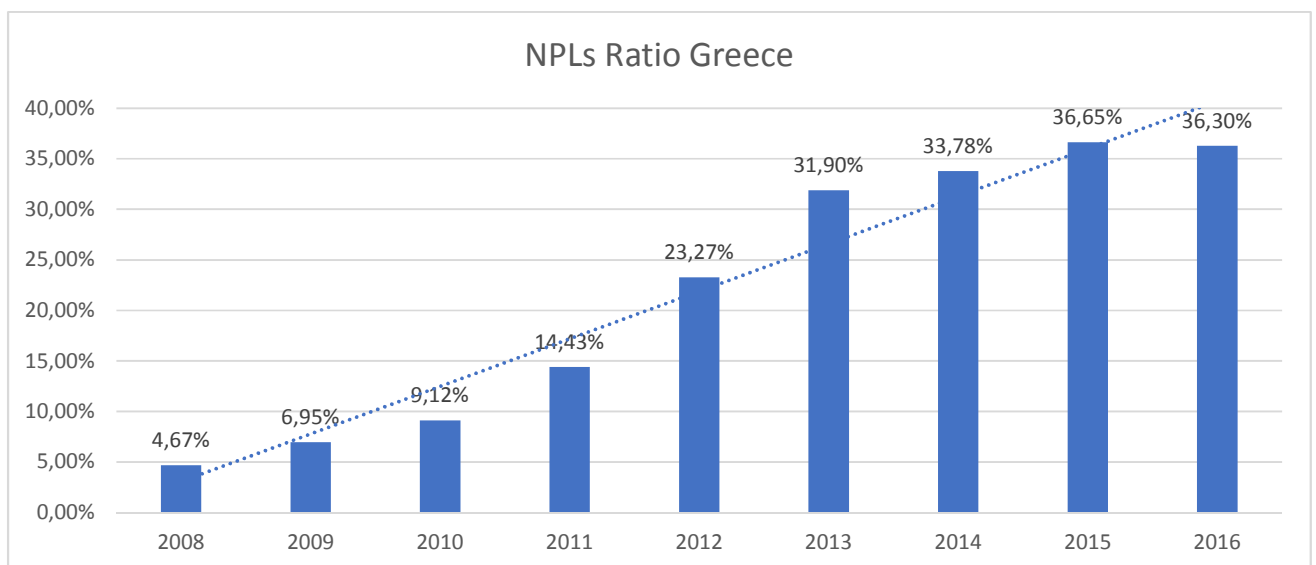
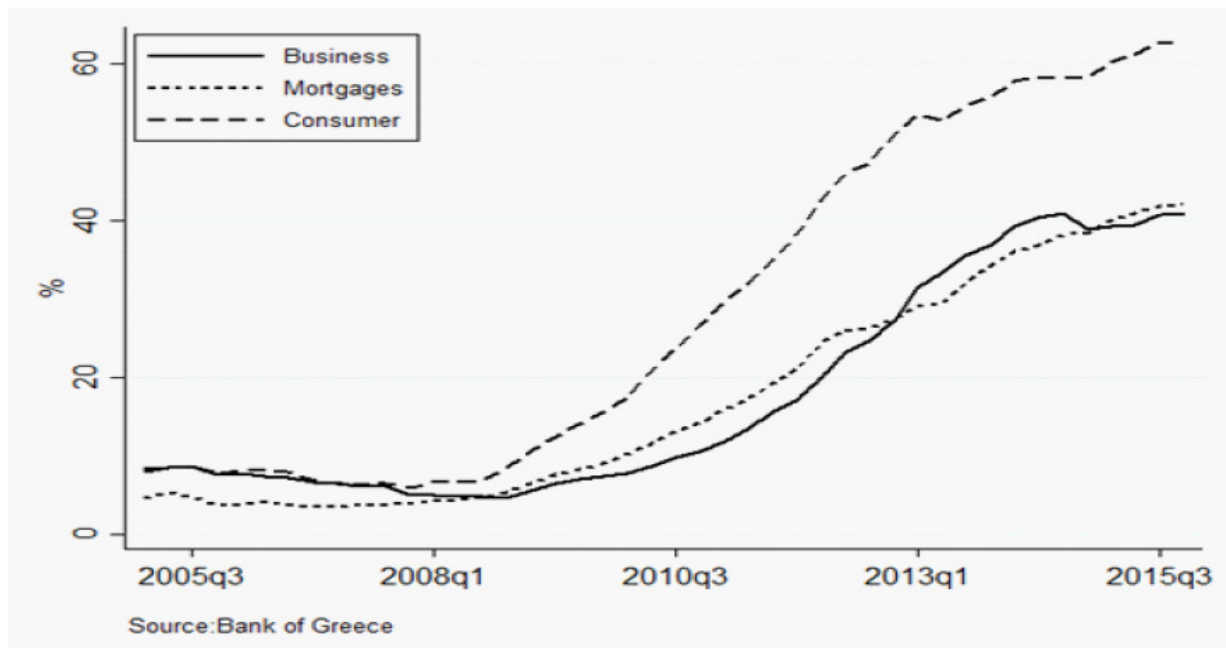
Οι Anastasiou, Louri και Tsionas (2016) μελέτησαν το φαινόμενο και προσπάθησαν να εξηγήσουν αν η μεγάλη διαφορά στα ποσοστά των ΜΕΔ στις χώρες του πυρήνα της Ευρώπης και σε αυτές της περιφέρειας είναι απλώς συνέπεια της χειροτέρευσης των μακροοικονομικών συνθηκών στην περιφέρεια ή υπάρχει κατακερματισμός της Ένωσης μετά την κρίση και ειδικά στις αγορές χρήματος ή κεφαλαίου. Αν ισχύει το δεύτερο σενάριο σημαίνει ότι η αποπληρωμή των δανείων εξαρτάται περισσότερο από τη χώρα

στην οποία έχει εκδοθεί το δάνειο παρά από άλλους χρηματοοικονομικούς και μακροοικονομικούς παράγοντες. Σαν χώρες του πυρήνα θεωρήθηκαν οι Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Φιλανδία, Λιθουανία, Ολλανδία, Σλοβακία και Λουξεμβούργο ενώ χώρες της περιφέρειας θεωρήθηκαν οι Ελλάδα, Ιταλία, Ιρλανδία, Πορτογαλία και Ισπανία (GIIPS). Κατέληξαν ότι εκτός από τους μακροοικονομικούς παράγοντες (ανεργία, ύφεση, φορολογία) που επηρεάζουν εξίσου και τις δύο ομάδες χωρών είναι διαφορετικοί οι υπόλοιποι παράγοντες. Για την περιφέρεια η δημοσιονομική προσαρμογή και τα επιτόκια είναι οι καθοριστικοί παράγοντες για την μεταβολή των ΜΕΔ, από την άλλη για τις χώρες του πυρήνα ο δείκτης πίστωση προς ΑΕΠ ήταν ο καθοριστικός. Αυτό σύμφωνα με τους ερευνητές φανερώνει ότι στην Ευρωζώνη υπάρχει κατακερματισμός στον τραπεζικό τομέα.

Όμως και οι τράπεζες των χωρών του πυρήνα που έχουν μικρά ποσοστά ΜΕΔ στα χαρτοφυλάκιά τους δεν μένουν ανεπηρέαστες. Η ενοποίηση του τραπεζικού συστήματος στην Ευρώπη έχει σαν αποτέλεσμα οι κίνδυνοι να διαχέονται ευκολότερα και συστημικές διαταραχές που μπορεί να προκληθούν από μία μεμονωμένη χώρα να επηρεάζουν το σύνολο της ένωσης. Έτσι το πρόβλημα των ΜΕΔ, δεν είναι πρόβλημα των χωρών της περιφέρειας μόνο αλλά είναι πρόβλημα της ένωσης συνολικά.

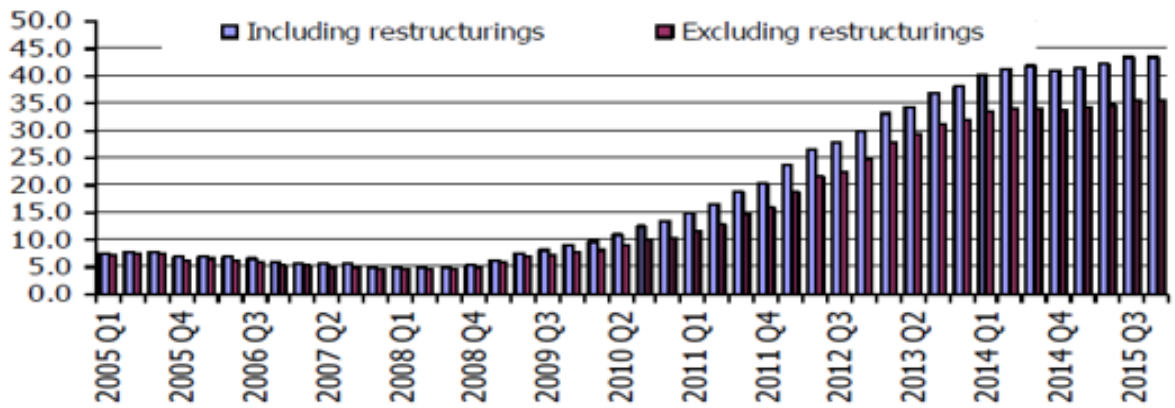
1.2 Τα ΜΕΔ στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα τα ΜΕΔ ήταν το 2008 σε επίπεδο 4,67% των συνολικών δανείων, ποσοστό που σχεδόν διπλασιάστηκε μέχρι το 2010 που στην Ελλάδα ξεσπά η κρίση χρέους, μέχρι και τότε όμως ήταν σε επίπεδο ίδιο με άλλες χώρες του νότου της ευρωζώνης. Από το 2010 μέχρι το 2013 τα ΜΕΔ έχουν αυξηθεί στη χώρα κατά 22 μονάδες κάνοντας το πρόβλημα εκρηκτικό με πάνω από ένα στα τρία δάνεια να μην εξυπηρετούνται και χωρίς μέχρι και σήμερα να υπάρχει σοβαρή βελτίωση της κατάστασης. Οι περισσότερες αθετήσεις γίνονται στα καταναλωτικά δάνεια που το ποσοστό ΜΕΔ φτάνει το 60%, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα καταναλωτικά συνήθως δεν έχουν εξασφαλίσεις.

Πηγή: World Bank

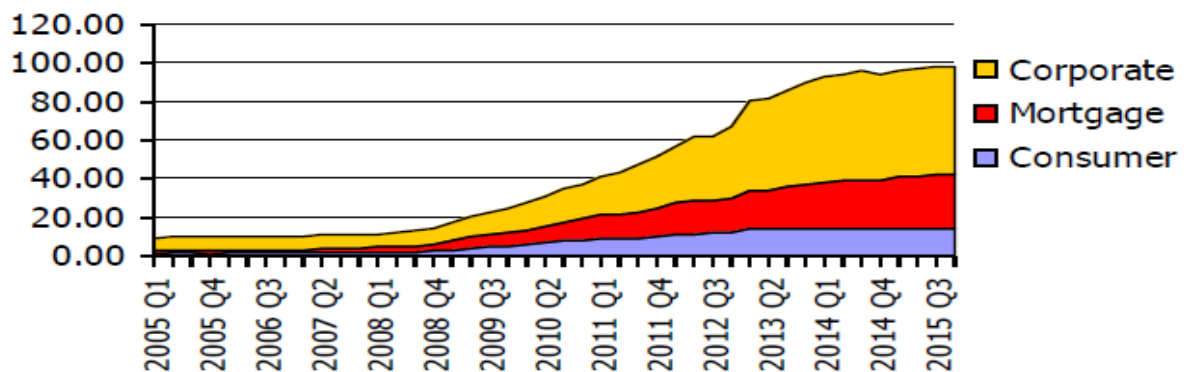
Τα ΜΕΔ σαν ποσοστό επί του συνόλου (Με την προσθήκη και των ρυθμισμένων)

Source: Bank of Greece

Πηγή: Eurobank Global Market Research, Τράπεζα της Ελλάδας

Τα ΜΕΔ στην Ελλάδα ανά κατηγορία (σε δίζ€)

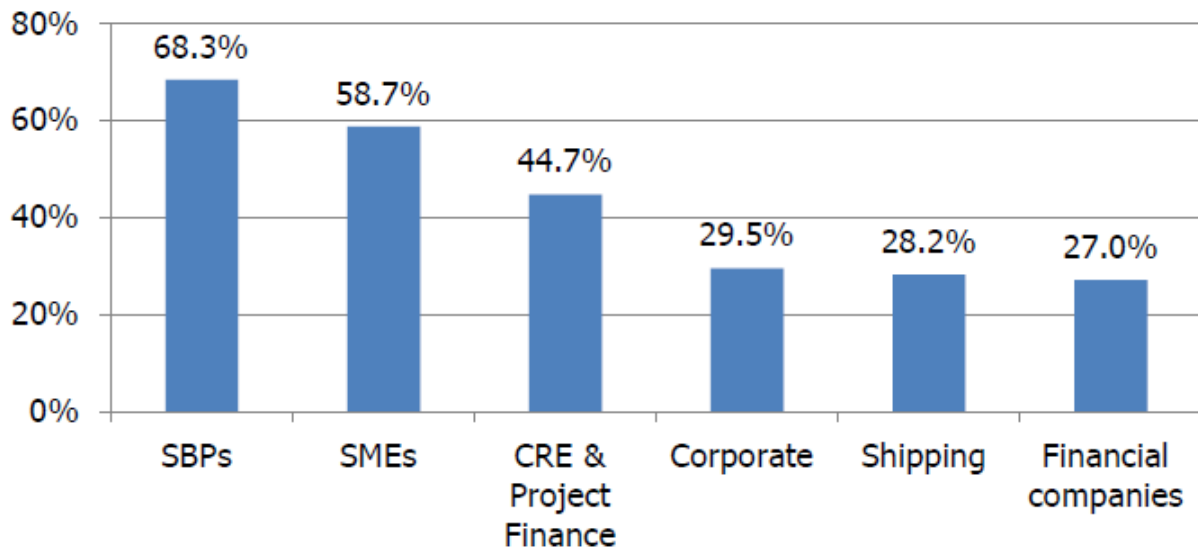

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Από το παραπάνω διάγραμμα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας βλέπουμε ότι ενώ σαν ποσοστό επί των συνολικών δανείων τα καταναλωτικά είναι με μεγάλη διαφορά στην πρώτη θέση σε απόλυτο μέγεθος το μεγάλο πρόβλημα είναι τα επιχειρηματικά

δάνεια και ακολουθούν τα στεγαστικά. Αυτό οφείλεται στο ότι στα επιχειρηματικά δάνεια εκταμιεύονται πολύ μεγαλύτερα ποσά σε σχέση με τα δάνεια λιανικής τραπεζικής.

Τα επιχειρηματικά ΜΕΔ στην Ελλάδα ανά κατηγορία επιχείρησης (σε δίζ€)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, από τα επιχειρηματικά δάνεια η κατηγορία με τα μεγαλύτερα προβλήματα ΜΕΔ είναι αυτή των πολύ μικρών επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών που το 68,3% των δανείων δεν εξυπηρετείται, ακολουθούν οι επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους με ποσοστό 58,9% ενώ την καλύτερη επίδοση έχει η κατηγορία των μεγάλων επιχειρήσεων που μόνο το 26,6% των δανείων χαρακτηρίζονται ως μη εξυπηρετούμενα. Όσο αφορά τους κλάδους, σχεδόν όλοι οι κλάδοι έχουν μεγάλα ποσοστά ΜΕΔ, με το εμπόριο (59,6%), τις κατασκευές (54,7%) και την μεταποίηση (46,4%) να έχουν τα σοβαρότερα προβλήματα. Ήταν άλλωστε οι κλάδοι που είχαν λάβει την μεγαλύτερη χρηματοδότηση στον καιρό της πιστωτικής επέκτασης.

Το μεγάλο αυτό ποσοστό των ΜΕΔ δημιουργεί προβληματισμό εκτός των άλλων και για την ορθότητα της διαδικασίας πιστοδοτήσεων των τραπεζών στα χρόνια πριν την κρίση

και ειδικά για τον έλεγχο πιστοληπτικής ικανότητας των υποψήφιων δανειοληπτών. Οι τράπεζες σε ένα περιβάλλον έντονου ανταγωνισμού με στόχο την υψηλότερη κερδοφορία είχαν χαλαρώσει τους ελέγχους πιστοληπτικής ικανότητας και δάνειζαν σε πολίτες που έπαιρναν δάνεια στη βάση της «προσωπικής επαφής και της κοινωνικής πίεσης» (Gibson, Tsakalotos 1992). Υπήρξε όμως αύξηση και από την πλευρά της ζήτησης, οι ιδιώτες που ήξεραν για χρόνια πως ο δανεισμός ήταν προνόμιο των λίγων είχαν πλέον τη δυνατότητα να ομαλοποιήσουν την κατανάλωσή τους μέσω του τραπεζικού δανεισμού. Μεγάλη ζήτηση υπήρξε τόσο για στεγαστικά όσο και για καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες σε ένα περιβάλλον αχαλίνωτου καταναλωτισμού. Και οι επιχειρήσεις όμως σε ένα περιβάλλον οικονομικής άνθισης επεκτείνονταν με νέες επενδύσεις και αύξαναν τον δανεισμό τους. Κανείς δεν μπορούσε τότε να φανταστεί ότι η ανάπτυξη αυτή θα μπορούσε να ανατραπεί στο μέλλον.

Οι Charalambakis, Dendramis και Tzavalis, (2017) αναζήτησαν τους παράγοντες που έφεραν αυτό το αρνητικό αποτέλεσμα. Από τη θεωρία οι παράγοντες που επιδρούν στο ποσοστό των ΜΕΔ είναι μακροοικονομικές και τραπεζικές μεταβλητές. Διαπίστωσαν ότι η χειροτέρευση των μακροοικονομικών συνθηκών και κυρίως η αύξηση της ανεργίας σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια ήταν οι βασικοί παράγοντες για την γραμμική αύξηση των ΜΕΔ στον τραπεζικό τομέα στην Ελλάδα μετά το πρώτο τρίμηνο του 2012. Διαπίστωσαν ακόμα ότι εκτός από την κερδοφορία των τραπεζών οι άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την κεφαλαιακή επάρκεια και την ρευστότητα των τραπεζών επηρεάζουν τα ΜΕΔ μόνο σε συνθήκες οικονομικής ομαλότητας και δεν έπαιξαν ιδιαίτερο ρόλο στην περίπτωση της Ελλάδας μετά το 2012. Στην ανάλυσή τους προσέθεσαν στα ΜΕΔ και τα δάνεια που φαίνονται εξυπηρετούμενα αλλά είναι ρυθμισμένα ΜΕΔ και έτσι για το 2015 το πραγματικό ποσοστό των ΜΕΔ στην Ελλάδα από 36% γίνεται 43,5%.

Οι Louzis, Vouldis και Metaxas (2012) είχαν μελετήσει τους παράγοντες που επιδρούν στο ποσοστό των ΜΕΔ κάνοντας και διάκριση μεταξύ των τριών τύπων δανείων (καταναλωτικά, επιχειρηματικά και στεγαστικά). Το συμπέρασμα τους ήταν ότι οι μακροοικονομικοί παράγοντες παίζουν τον καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των ΜΕΔ σε σχέση με του τραπεζικούς παράγοντες που έχουν απλώς μία μικρή συμμετοχή. Βρήκαν

ακόμα ότι οι μακροοικονομικοί αυτή παράγοντες έχουν διαφορετική επίδραση σε κάθε τύπο δανείου, με τις μεταβολές τους να επιδρούν λιγότερο στα στεγαστικά δάνεια σε σχέση με τους άλλους τύπους δανείων.

Οι γρήγορη εφαρμογή των συμφωνημένων στο τρίτο μνημόνιο μεταρρυθμίσεων σχετικών με τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου ιδιωτικής πτώχευσης και τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μοντέλου για τη διαχείριση των ΜΕΔ θα οδηγήσει σε θετική πιστωτική επέκταση σύμφωνα με τους Monokroussos, Thomakos, Alexopoulos (2016). Η θετική πιστωτική επέκταση θα γινόταν όταν οι πόροι που είναι δεσμευμένοι σήμερα σε αντιπαραγωγικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας απελευθερωνόταν για να χρηματοδοτηθούν παραγωγικοί τομείς, αυτό θα έφερνε ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη και σταδιακή μείωση της ανεργίας.

1.3 Μέθοδοι αποκλιμάκωσης των ΜΕΔ

Τα εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την μείωση των ΜΕΔ από τους ισολογισμούς των τραπεζών είναι είτε αυτά που προσφέρονται από την αγορά, είτε αυτά που δίνονται από το κράτος. Η λύσεις από την αγορά θεωρούνται οι καλύτερες και σε φυσιολογικές συνθήκες είναι αυτές που πρέπει να εφαρμόζονται. Όμως σε πολλές περιπτώσεις ο συνδυασμός της αποτυχίας της αγοράς και της αδυναμίας των τραπεζών, ειδικά μετά την κρίση έκανε την επέμβαση του κράτους απαραίτητη. Από την άλλη η υπερχρέωση των κρατών για τη διάσωση των τραπεζών τους, οδήγησε στη θέσπιση κανόνων με την Τραπεζική Ενοποίηση για το σπάσιμο του «φαύλου κύκλου» μεταξύ των κρατών και των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην επικράτειά τους. Με την καθιέρωση κοινής εποπτείας για όλες τις τράπεζες της ευρωζώνης με το Single Supervisory Mechanism (SSM) και κοινού τρόπου εκκαθάρισης των τραπεζών που πτωχεύουν με το Single Resolution Mechanism (SRM) η συμμετοχή του κράτους για τη διάσωση τραπεζών περιορίζεται σημαντικά. Σε κάθε περίπτωση οι λύσεις από την αγορά και οι λύσεις από την κρατική παρέμβαση θεωρείται ότι πρέπει να είναι συμπληρωματικές για την επίτευξη ενός στόχου, την απαλλαγή των τραπεζικών ισολογισμών από το βάρος των ΜΕΔ.

Οι λύσεις από την αγορά περιλαμβάνουν τις παρακάτω επιλογές:

- Διατήρηση του δανείου στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας μετά από ρύθμιση ή διακανονισμό για τη διευθέτηση της ληξιπρόθεσμης οφειλής.
- Διαγραφή του δανείου.
- Πώληση του δανείου στη δευτερογενή αγορά.
- Νομικές ενέργειες και ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων.
- Συμφωνία για ιδιωτική πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου από τον οφειλέτη.

Οι επιλογές αυτές περιγράφονται αναλυτικά στην επόμενη ενότητα που παρουσιάζεται η οδηγία της ΕΚΤ προς τις τράπεζες για τη διαχείριση των ΜΕΔ τους.

Η συμμετοχή του κράτους στη διαχείριση των ΜΕΔ γίνεται σε κάθε περίπτωση με την υποστήριξη και τη διευκόλυνση στις διαδικασίες της αγοράς. Αυτό γίνεται με την αυστηροποίηση των εποπτικών απαιτήσεων, τη δημιουργία κατάλληλου θεσμικού/νομοθετικού πλαισίου, τη δημιουργία δευτερογενούς αγοράς ΜΕΔ και φορολογικές μεταρρυθμίσεις που να ενθαρρύνουν τη μεταφορά των ΜΕΔ εκτός ισολογισμού. Όμως σύμφωνα με τους Navaretti, Calzolari, Pozzolo (2017) λόγω της πολυπλοκότητας που προκύπτει από το συνδυασμό της χαμηλής κεφαλαιακή επάρκεια πολλών τραπεζών με την αποτυχία της δευτερογενούς αγοράς διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων απαιτήσεων κάνει πολλές φορές την άμεση συμμετοχή του κράτους απαραίτητη.

Αποτυχία της δευτερογενούς αγοράς διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων απαιτήσεων συμβαίνει όταν λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης, της άνισης διαπραγματευτικής δύναμης μεταξύ των πωλητών και των αγοραστών, και της άμεσης ανάγκης των τραπεζών να πουλήσουν ΜΕΔ λόγω και της πίεσης του επόπτη, δημιουργείται χάσμα μεταξύ της τιμής προσφοράς και πώλησης και έτσι μεταξύ της τιμής της αγοράς και της πραγματικής τιμής του δανείου.

Στις λύσεις που προϋποθέτουν τη συμμετοχή του κράτους είναι η δημιουργία κρατικών εταιριών διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού asset management companies (AMCs). Η απαλλαγή μίας τράπεζας από τα προβληματικά δάνεια της θα δημιουργούσε την ανάγκη κεφαλαιακής ενίσχυσης που σε συνθήκες κρίσης είναι πολύ πιθανόν να μην

ήταν δυνατή με πόρους από την αγορά. Εκεί γίνεται η παρέμβαση του κράτους. Τα ΜΕΔ μεταφέρονται στην AMC σε τιμή μεγαλύτερη από αυτή της αγοράς με σκοπό να πουληθούν αργότερα (τουλάχιστον 3 χρόνια) σε συνθήκες ποιο ευνοϊκές, γεφυρώνοντας έτσι το χάσμα μεταξύ της αρχικής τιμής μεταφοράς και της αγοραίας τιμής των δανείων. Επωφελούνται ακόμα και από οικονομίες κλίμακας. Ακόμα και αν τα στοιχεία δεν πωληθούν τελικά σε μεγαλύτερη τιμή από την τιμή μεταφοράς στη AMC, η ανάγκη για ανακεφαλαιοποίησή της τράπεζας μειώνεται και έτσι το δημόσιο απαλλάσσεται από αυτή την υποχρέωση. Οι τρεις χώρες που προχώρησαν στη δημιουργία AMC είναι η Ιρλανδία (NAMA), Ισπανία (SAREB) και Σλοβενία (BAMC).

1.4 Ενέργειες της ΤτΕ και του κράτους για την διαχείρισης των ΜΕΔ

Σύμφωνα με τον Μητράκο (2017), η ΤτΕ από την αρχή της κρίσης και τη διόγκωση του προβλήματος των ΜΕΔ έχει προβεί σε σειρά ενεργειών για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ΠΕΕ) 42/2014 οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να:

- Να δημιουργήσουν μονάδα διαχείρισης των ΜΕΔ που να είναι οργανωτικά ανεξάρτητη.
- Να δημιουργήσουν και να καταγράψουν στρατηγική διαχείρισης των ΜΕΔ.
- Να κατηγοριοποιήσουν ανά ομάδες τα ΜΕΔ του χαρτοφυλακίου τους με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.
- Να προσφέρουν τύπους ρυθμίσεων για κάθε κατηγορία μετά από την κατάλληλη αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη.
- Η υλοποίηση της διαχείρισης να υποστηρίζεται από κατάλληλες διαδικασίες, συστήματα και αναφορές.
- Να υποβάλλουν στην ΤτΕ αναφορές σχετικά με την ποσότητα ΜΕΔ που έχουν στο χαρτοφυλάκιό τους (συνολικά, ανά κατηγορία, ανά κλάδο) και τις ενέργειες που έχουν κάνει για την αντιμετώπιση του προβλήματος

Επιπλέον από το 2015 υπάρχει ο Κώδικας Δεοντολογίας για τα ΜΕΔ που καθιερώνει τις γενικές αρχές συμπεριφοράς και επικοινωνίας μεταξύ του δανειολήπτη και της

τράπεζας. Την περίπτωση του Κώδικα Δεοντολογίας θα την μελετήσουμε αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο.

Η ΤτΕ καλεί τις τράπεζες να :

- Να προτιμήσουν τις μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις αφού οι βραχυπρόθεσμες λύσεις αποδείχθηκε ότι απλώς οδηγούν σε παράταση του προβλήματος.
- Να συντονιστούν σε περιπτώσεις κοινών πιστούχων, για την εξεύρεση μιας συνολικής λύσης.
- Να βοηθήσουν με την τεχνογνωσία τους βιώσιμες επιχειρήσεις να αναδιαρθρωθούν.
- Να διασφαλίζουν την ισότιμη μεταχείριση των δανειοληπτών με διαφανή τρόπο

Οι τράπεζες υποχρεούνται να ορίζουν από κοινού με την ΤτΕ και να επιτυγχάνουν φιλόδοξους αλλά παράλληλα και ρεαλιστικούς επιχειρησιακούς στόχους και ενέργειες για την αντιμετώπιση των ΜΕΔ με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα. Η διαδικασία αυτή γίνεται κάτω από την εποπτεία της ΤτΕ. Οι επιχειρησιακοί στόχοι αφορούν τους δείκτες ποιότητας του ενεργητικού της τράπεζας, τις ενέργειες της διοίκησης για τη μείωση των ΜΕΔ και την αποτελεσματικότητά των ενεργειών αυτών. Αφορούν στόχους ανά τρίμηνο για το 2017 και ανά έτος για το 2018 και το 2019 και έχουν πλήρως ενσωματωθεί στη στρατηγική της κάθε τράπεζας για την μείωση των ΜΕΔ. Για τον καθορισμό των στόχων έχουν ληφθεί υπόψιν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χαρτοφυλακίου κάθε τράπεζας αλλά και μακροοικονομικές παραδοχές. Οι συστημικές τράπεζες υποβάλουν αναφορές για την επίτευξη των στόχων στην ΤτΕ ανά τρίμηνο και σε περίπτωση αποκλίσεων πρέπει να δικαιολογηθούν.

Οι τρεις επιχειρησιακοί στόχοι αφορούν αποτελέσματα:

1. Υπόλοιπο ΜΕΔ.
2. Υπόλοιπο δανείων σε καθυστέρηση έως 90 ημέρες.
3. Ανάκτηση ποσών από ΜΕΔ από εισπράξεις, μεταβιβάσεις και πωλήσεις προς το σύνολο των ΜΕΔ.

Οι υπόλοιποι έξι στόχοι αφορούν δράσεις:

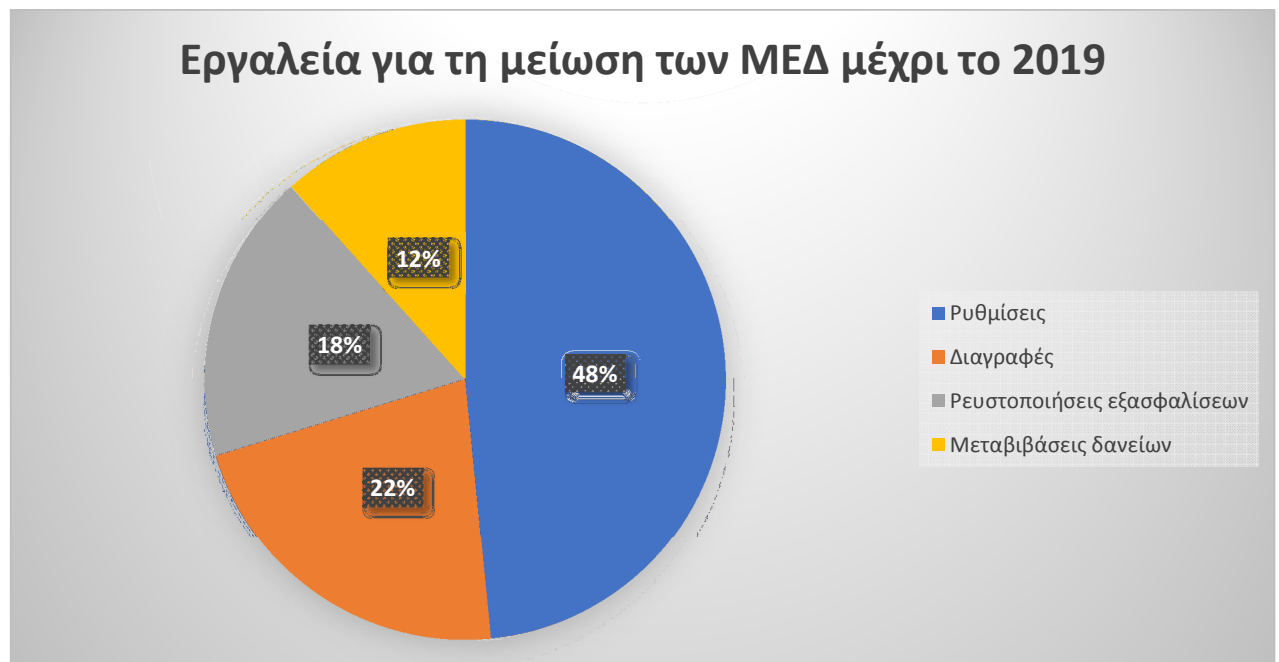
4. Υπόλοιπο δανείων που έχουν ρυθμιστεί με μακροπρόθεσμη ρύθμιση προς το σύνολο των ΜΕΔ συν των δανείων που έχουν ρυθμιστεί με μακροπρόθεσμη ρύθμιση.
5. Υπόλοιπο ΜΕΔ σε καθυστέρηση πάνω από 720 ημέρες χωρίς καταγγελία προς το σύνολο των ΜΕΔ σε καθυστέρηση πάνω από 720 ημέρες.
6. Υπόλοιπο καταγγελλμένων δανείων με νομικές ενέργειες προς το σύνολο των καταγγελλμένων δανείων.
7. Υπόλοιπο ΜΕΔ βιώσιμων μικρομεσαίων επιχειρήσεων για τις οποίες έχει γίνει ανάλυση βιωσιμότητας μέσα στους τελευταίους δώδεκα μήνες σε σχέση με το σύνολο των βιώσιμων μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
8. Υπόλοιπο ΜΕΔ επιχειρήσεων με κοινούς πιστωτές για τους οποίους έχει υλοποιηθεί κοινή λύση ρύθμισης από όλες τις τράπεζες.
9. Υπόλοιπο ΜΕΔ μεγάλων επιχειρήσεων που η διαχείρισή τους έχει ανατεθεί σε ειδικό σύμβουλο για την εκπόνηση σχεδίου αναδιάρθρωσης.

A. Επιχειρησιακοί Στόχοι Αποτελεσμάτων	Ιουν. 2016	Σεπ. 2016	Δεκ. 2016	Μαρ. 2017	Ιουν. 2017	Σεπ. 2017	Δεκ. 2017	2018	2019
Στόχος 1: Υπόλοιπο (πριν από προβλέψεις) ΜΕΑ	106,9	106,9	105,8	105,2	103,4	102,0	98,2	83,3	66,7
Δείκτης Παρακολούθησης: Δείκτης ΜΕΑ	50,5%	50,9%	50,5%	50,6%	50,0%	49,6%	48,0%	41,8%	33,9%
Στόχος 2: Υπόλοιπο (πριν από προβλέψεις) ΜΕΔ	78,3	78,1	76,3	74,7	72,4	70,5	65,9	53,0	40,2
Δείκτης Παρακολούθησης: Δείκτης ΜΕΔ	37,0%	37,2%	36,4%	36,0%	35,0%	34,3%	32,2%	26,6%	20,4%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας

Ο στόχος που έχει τεθεί συνολικά για όλο το τραπεζικό σύστημα είναι το υπόλοιπο των ΜΕΔ να μειωθεί μέχρι το τέλος του 2019 κατά 38% και να φτάσουν τα 66,7 δις€. Η

μείωση αυτή υπολογίζεται ότι θα γίνει 58% από επιχειρηματικά δάνεια, 22% από καταναλωτικά δάνεια και 21% από στεγαστικά δάνεια. Το ποσοστό των δανείων σε καθυστέρηση πάνω από 90 ημέρες χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα ρυθμισμένα δάνεια πρέπει να φτάσει μέχρι το τέλος του 2019 στο 20% από 37% που είναι σήμερα. Η μεγαλύτερη μείωση εκτιμάται ότι θα γίνει το 2018 και 2019. Από ρυθμίσεις θα μειωθούν 30,8 δις ευρώ, από διαγραφές 13,9 δις ευρώ από ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων 11,5 δις ευρώ και από μεταβιβάσεις δανείων 7,4 δις ευρώ. Από την άλλη, εκτιμάται ότι θα υπάρξουν 30,4 δις ευρώ νέα ΜΕΔ αλλά και θα δοθούν 20,0 δις ευρώ νέα δάνεια.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας

Την ίδια ώρα το κράτος έχει προχωρήσει στον εκσυγχρονισμό του θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης ΜΕΔ με τη χάραξη μίας εθνικής στρατηγικής για τη διαχείριση των ΜΕΔ. Με την τροποποίηση του Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας με τον Ν. 4335/2015 επιταχύνονται οι δικαστικές διαδικασίες και οι διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης και βελτιώνεται η θέση των πιστωτών με εμπράγματα εξασφαλίσεις. Με την τροποποίηση του πτωχευτικού κώδικα (Ν. 4336/2015) απλοποιήθηκε η διαδικασία εκκαθάρισης και

εξυγίανσης των επιχειρήσεων ενώ με την τροποποίηση του Ν. 3869/2010 (Ν. 4336/2015, Ν. 4346/2015) αναθεωρήθηκαν τα κριτήρια για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων νοικοκυριών. Με τις ενέργειες αυτές επιταχύνονται οι διαδικασίες για την απονομής δικαιοσύνης ενώ παράλληλα ξεκαθαρίζουν οι προϋποθέσεις για την προστασία της πρώτης κατοικίας, περιορίζοντας έτσι τις περιπτώσεις «στρατηγικών κακοπληρωτών» που επωφελούνται από την προστασία των νόμων, χωρίς όμως να θιχτούν και οι κοινωνικά αδύναμοι.

Θετική εξέλιξη μπορεί να θεωρηθεί και η δημιουργία νόμου για τη δευτερογενή αγορά δανείων (Ν. 4354/2015). Τέτοιες αγορές έδωσαν λύσεις σε άλλες χώρες με παρόμοια προβλήματα αφού αφενός απάλλαξαν τις τράπεζες από προβληματικά δάνεια αφετέρου δημιούργησαν μία νέα πηγή χρηματοδότησης εκτός τραπεζικού τομέα. Μία τέτοια εξέλιξη προϋποθέτει όμως και τη δημιουργία αυστηρού ρυθμιστικού πλαισίου που θα καθορίζει τους όρους αδειοδότησης και τους τρόπους εποπτείας των εταιριών που θα δραστηριοποιηθούν εκεί.

Τα επόμενα βήματα είναι:

- Η εφαρμογή του μηχανισμού για της εξωδικαστικής διευθέτησης οφειλών που θα συμβάλει στην από κοινού ρύθμιση των επιχειρηματικών οφειλών από όλους τους πιστωτές (ιδιώτες και δημόσιο). Ο μηχανισμός αυτός θα αναλυθεί διεξοδικά στο επόμενο μέρος.
- Η ανάπτυξη και λειτουργία της πλατφόρμας για τη διεξαγωγή ηλεκτρονικών πλειστηριασμών ακινήτων.
- Η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για τις εταιρίες διαχείρισης ΜΕΔ, με τον περιορισμό της γραφειοκρατίας, ώστε να έρθουν στην ελληνική αγορά και νέες εταιρίες.

Ο Στουρνάρας (2017) ανέφερε σε συνέντευξή του στην Καθημερινή τον Οκτώβριο 2017 ότι οι τράπεζες πρέπει να επιταχύνουν τις προσπάθειες για μείωση των ΜΕΔ με ηλεκτρονικούς αλλά και φυσικούς πλειστηριασμούς, χωρίς όμως να θιχτεί το πλαίσιο

προστασίας των οφειλετών, αλλά και την αξιοποίηση του μηχανισμού του εξωδικαστικού συμβιβασμού.

Ο σημαντικότερος παράγοντας όμως για την αποκλιμάκωση των ΜΕΔ στην Ελλάδα δεν είναι άλλος από την επιστροφή της χώρας σε συνθήκες σταθερότητας και ανάκαμψης. Η αύξηση του ΑΕΠ και η μείωση της ανεργίας θα είναι οι κύριες δυνάμεις για την επανένταξη οφειλετών σε φυσιολογικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες ώστε να μπορούν να αποπληρώσουν ή να ρυθμίσουν τα παλιά τους χρέη. Η εισροή ρευστών στις τράπεζες θα επιτρέψει την πιστωτική επέκταση και θα δώσει ώθηση στην περαιτέρω μείωση της ανεργίας και την αύξηση του ΑΕΠ. Παράλληλα μία νέα πιστωτική επέκταση θα μείωνε το ποσοστό των ΜΕΔ σε σχέση με το συνολικό χαρτοφυλάκιο ακόμα και αν τα ΜΕΔ σε απόλυτο αριθμό έμεναν σταθερά. Η μείωση των ΜΕΔ θα δώσει στις τράπεζες τη δυνατότητα να δανείσουν επιχειρήσεις με προοπτικές βιωσιμότητας και εξαγωγικό προσανατολισμό με αποτέλεσμα την περαιτέρω βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και νέα μείωση της ανεργίας και αύξηση του ΑΕΠ. Η μείωση δηλαδή των ΜΕΔ είναι τόσο αιτία όσο και αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης.

Το 2017 η Ελλάδα εκτιμάται ότι θα έχει ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ κοντά στο 1% ενώ για το επόμενο έτος αναμένεται μεγαλύτερο ποσοστό, τα επιτόκια δανεισμού έχουν μειωθεί αισθητά και είναι πιθανό το 2018 η χώρα να μπορέσει να δανειστεί από τις αγορές. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με ένα γενικότερο κλίμα ανάκαμψης που επικρατεί στην Ευρώπη επιτρέπουν να υπάρχει αισιοδοξία.

1.5 Εκθέσεις τις ΤτΕ για τους επιχειρησιακών στόχων

Η Τράπεζα της Ελλάδος από το Δεκέμβριο του 2016 εκδίδει σε τριμηνιαία βάση εκθέσεις για την εξέλιξη των επιχειρησιακών στόχων των τραπεζών. Η έκθεση συντάσσεται μετά την υποβολή εκ μέρους των τραπεζών εποπτικών αναφορών με αναλυτική πληροφόρησή σχετικά με την εξέλιξη των ΜΕΔ και συνοδευτικού σημειώματος που περιγράφει τους παράγοντες που διαμόρφωσαν τα αποτελέσματα και δικαιολογούν τυχόν αποκλίσεις από του στόχους. Η ΤτΕ εφόσον το κρίνει απαραίτητο μπορεί να ζητήσει συνάντηση με τη διοίκηση μίας τράπεζας και να ζητήσει τη λήψη επιπλέον μέτρων.

Στην πρώτη έκθεση του Δεκεμβρίου 2016 περιγράφονται οι στόχοι και το τεχνικό υπόβαθρο της διαδικασίας και περιγράφεται το συνολικό αναμενόμενο αποτέλεσμα για το τραπεζικό σύστημα μέχρι το 2019 όπως ορίστηκε το Σεπτέμβριο 2016 και το είδαμε αναλυτικά σε προηγούμενη ενότητα. Ακόμα δίνεται μία πρώτη εικόνα για την πρόοδο των στόχων για το Σεπτέμβριο 2016 με την επίτευξη του στόχου να μείνουν τα ΜΕΔ σταθερά στο 37%.

Στη δεύτερη έκθεση του Απριλίου 2017 περιγράφεται η κατάσταση των ΜΕΑ στα τέλη του 2016 σε σχέση με τους στόχους για αυτή το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Στο τρίμηνο αυτό τα ΜΕΔ μειώθηκαν κατά 1,2% και ήταν το τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο που παρατηρείται μείωση. Τα ΜΕΑ έφτασαν το 50% έναντι στόχου για 50,5% ενώ τα ΜΕΔ το 36,2% έναντι στόχου 36,4%. Και στους στόχους για τα επιμέρους χαρτοφυλάκια τα αποτελέσματα ήταν θετικά με τα καταναλωτικά και επιχειρηματικά χαρτοφυλάκια να είναι εντός στόχων ενώ τα στεγαστικά είχαν μία μικρή απόκλιση. Όμως το συνολικό ποσό παραμένει υψηλό και είναι ακόμα αρνητικό ότι παρόλο που μειώνεται ο δείκτης αθέτησης (default rate) παραμένει υψηλότερος από την ρυθμό αποκατάστασης (cure rate) κυρίως λόγω νέων ΜΕΔ στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο σε αντίθεση με το στεγαστικό που παρουσιάζει βελτίωση. Η μείωση των ΜΕΔ προήρθε κυρίως από διαγραφές σε επιχειρηματικό και καταναλωτικό χαρτοφυλάκιο και περιορισμένα από εισπράξεις, ρευστοποιήσεις και πωλήσεις.

Στη τρίτη έκθεση του Ιουνίου 2017 περιγράφεται η κατάσταση των ΜΕΔ στο πρώτο τρίμηνο του 2017 σε σχέση με τους στόχους. Σε αυτό το τρίμηνο υπήρξε απόκλιση από τους στόχους σχεδόν σε όλα τα επίπεδα. Τα ΜΕΑ μειώθηκαν κατά 1,1% στο τρίμηνο και 3,3% σε σχέση με το Μάρτιο 2016 που ήταν η κορύφωση. Το ποσοστό των ΜΕΑ ήταν στο 50,6% όσο και ο στόχος ενώ των ΜΕΔ ήταν 36,7% έναντι στόχου 36,0%. Και πάλι η μεγαλύτερη απόκλιση είναι στα στεγαστικά ενώ αυτή τη φορά και τα επιχειρηματικά και καταναλωτικά χαρτοφυλάκια είχαν αποκλίσεις. Παρατηρήθηκε νέα ισχυρή ροή ΜΕΑ τόσο στα καταναλωτικά και επιχειρηματικά χαρτοφυλάκια όπως και στο προηγούμενο τρίμηνο όσο όμως και στα στεγαστικά με το 1/3 των οφειλετών στεγαστικών να έχει ζητήσει νομική προστασία. Από την άλλη ο δείκτης αθέτησης (default rate) ενώ μειώθηκε ξανά παραμένει υψηλότερος από την ρυθμό αποκατάστασης (cure rate). Η

μείωση στα ΜΕΑ προήρθε ξανά από διαγραφές στο επιχειρηματικό και καταναλωτικό χαρτοφυλάκιο και περιορισμένα από εισπράξεις, ρευστοποιήσεις και πωλήσεις

Στην τέταρτη έκθεση του Σεπτεμβρίου 2017 περιγράφεται η κατάσταση των ΜΕΔ στο δεύτερο τρίμηνο του 2017 σε σχέση με τους στόχους. Και σε αυτό το τρίμηνο υπήρξε απόκλιση από τους στόχους σχεδόν σε όλα τα επίπεδα. Τα ΜΕΑ ήταν σε ποσοστό 50,6% έναντι στόχου 50% ενώ τα ΜΕΔ ήταν 36,1% έναντι στόχου 35,0% με τις μεγαλύτερες αποκλίσεις να παρατηρούνται και πάλι στα στεγαστικά χαρτοφυλάκια που ενώ υπήρξε νέα ροή ΜΕΑ αντισταθμίστηκε αν μέρη από αποκατάσταση άλλων. Ο δείκτης αθέτησης (default rate) παραμένει υψηλότερος από την ρυθμό αποκατάστασης (cure rate). Η μείωση στα ΜΕΑ προήρθε ξανά από διαγραφές στο επιχειρηματικό και καταναλωτικό χαρτοφυλάκιο και περιορισμένα από εισπράξεις, ρευστοποιήσεις και πωλήσεις. Οι διαγραφές στο τρίμηνο έφτασαν τα 1,9 δις € ενώ στο πρώτο μισό του έτος τα 3,3 δις €.

Στην πέμπτη και τελευταία έκθεση του Δεκεμβρίου 2017 περιγράφεται η κατάσταση των ΜΕΔ στο τρίτο τρίμηνο του 2017 σε σχέση με τους στόχους. Οι στόχοι αναθεωρήθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2017. Το συνολικό ποσό ΜΕΑ ήταν 99,1 δις € και των ΜΕΔ 70,2€ χαμηλότερα από το στόχο. Ο δείκτης αθέτησης (default rate) μειώθηκε για πρώτη φορά το 2017 και έφτασε το 2%, παραμένει όμως υψηλότερος από την ρυθμό αποκατάστασης (cure rate). Και σε αυτό το τρίμηνο το μεγαλύτερο ρόλο στη μείωση έπαιξαν οι διαγραφές, όμως για πρώτη φορά καταγράφηκε και σημαντική μείωση από πωλήσεις που όμως αφορούσαν μεμονωμένη ενέργεια μιας συγκεκριμένης τράπεζας. Η ρευστοποιήσεις και εισπράξεις ήταν ξανά σε χαμηλά επίπεδα.

1.6 Η οδηγία της ΕΚΤ (Μάρτιος 2017) για τη Διαχείριση των ΜΕΔ

Σύμφωνα με την οδηγία που εξέδωσε το 2017 η ΕΚΤ στο «Έγγραφο κατευθύνσεων προς τις τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια» σε πολλές τράπεζες της ευρωζώνης υπάρχει μεγάλος όγκος μη εξυπηρετούμενων δανείων κάτι που έχει αρνητική επίδραση στην δυνατότητα τους για χορήγηση πιστώσεων και τελικά στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Σχήμα 1

Εξέλιξη του δείκτη Texas (Texas ratio) και του δείκτη απομειωμένων δανείων στη ζώνη του ευρώ

Λόγος μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τα εποπτικά ίδια κεφάλαια και τα αποθέματα προβλέψεων για ζημιές από δάνεια για σημαντικούς τραπεζικούς ομίλους της ζώνης του ευρώ

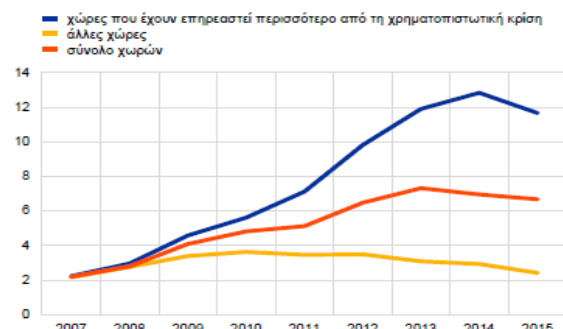
(2007-2015, ποσοστιαίες μονάδες, διάμεσες τιμές)

Πηγή: SNL Financial.
Σημειώσεις: Βάσει δημοσιοποιημένων στοιχείων για δείγμα σημαντικών τραπεζικών ομίλων. Οι χώρες που έχουν επηρεαστεί περισσότερο από τη χρηματοπιστωτική κρίση είναι η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία και η Ισπανία.

Δείκτες απομειωμένων δανείων για σημαντικούς τραπεζικούς ομίλους της ζώνης του ευρώ

(2007-2015, ποσοστό (%) δανείων, διάμεσες τιμές)

Πηγή: SNL Financial.
Σημειώσεις: Βάσει δημοσιοποιημένων στοιχείων για δείγμα 55 σημαντικών τραπεζικών ομίλων. Οι χώρες που έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την κρίση είναι η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία και η Ισπανία.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας (ΤτΕ)

Η ΕΚΤ από το 2014 εντόπισε σαν κρίσιμο το ζήτημα των ΜΕΔ και ξεκίνησε δράσεις για τον έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού και διενέργεια ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Το 2015 η ΕΚΤ συστήνει μία ομάδα για να αναπτύξει μία ομοιόμορφη εποπτική προσέγγιση για τα ΜΕΔ αφού παρατηρήθηκε ότι οι τράπεζες ακολουθούσαν διαφορετικές προσεγγίσεις σχετικά με την ταυτοποίηση, τη μέτρηση, τη διαχείριση και τη διαγραφή των ΜΕΔ. Η ομάδα κατέληξε το 2017 σε κάποιες βέλτιστες πρακτικές για τη διαχείριση των ΜΕΔ που παρουσιάστηκαν στις τράπεζες με την οδηγία “Guidance to banks on non-performing loans”, η ΕΚΤ και οι εθνικοί επόπτες προσδοκούν ότι οι τράπεζες της Ευρωζώνης θα διαχειρίζονται τα ΜΕΔ σύμφωνα με την οδηγία χωρίς όμως να είναι δεσμευτική και όπου ισχύουν εθνική κανόνες αντίθετοι με την οδηγία θα πρέπει να εφαρμόζονται αυτοί. Στη συνέχεια η ΕΚΤ έχει προγραμματίσει τη έκδοση οδηγίας για τις προβλέψεις και τις διαγραφές.

Κάθε τράπεζα πρέπει να καθορίσει στρατηγικούς στόχους για την μείωση του ύψους των ΜΕΔ σε τέσσερα στάδια. 1) Αξιολόγηση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος, εσωτερικών και εξωτερικών συνθηκών, 2) Χάραξη στρατηγικής με βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους, 3) Εφαρμογή του επιχειρησιακού σχεδίου, 4) Ενσωμάτωση της στρατηγικής των ΜΕΔ στις διαδικασίες της τράπεζας.

Η στρατηγική θα πρέπει να θέτει ποσοτικούς στόχους με δεσμευτικά χρονοδιαγράμματα, που θα υποστηρίζονται από επιχειρησιακό σχέδιο. Η στρατηγική και το σχέδιο θα πρέπει να εγκριθούν από τη διοίκηση και να ανανεώνονται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο.

Τα είδη της στρατηγικής που μπορεί να επιλέξει ένα ίδρυμα ένα ίδρυμα είναι τα ακόλουθα. 1) Στρατηγική διακράτησης/ρύθμισης.

2) Μείωση χαρτοφυλακίου με πωλήσεις και διαγραφές.

3) Μεταβολή του είδους του χρέους (π.χ. ανταλλαγή χρέους με μετοχές).

4) Νομικές ενέργειες.

Οι τράπεζες πρέπει να επιλέξουν μεταξύ συνδυασμών στρατηγικής και μπορούν να εφαρμόσουν διαφορετικές στρατηγικές για κάθε χαρτοφυλάκιο.

Η επιλογή της ρύθμισης έχει σκοπό ο δανειολήπτης που δεν εξυπηρετεί το δάνειό του να βγει από αυτή την κατάσταση ενώ ο δανειολήπτης που εξυπηρετεί το δάνειό του να μην βρεθεί σε καθυστέρηση. Σε κάθε περίπτωση το αποτέλεσμα θα πρέπει να είναι η επαναφορά του δανειολήπτη σε μία βιώσιμη κατάσταση που θα μπορεί να εξυπηρετεί και όχι η απόκρυψη του προβλήματος που γίνεται συνήθως με τις συνεχόμενες περιόδους χάριτος. Οι ρυθμίσεις χωρίζονται σε βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες. Οι βραχυπρόθεσμες λύσεις είναι η αναδιάρθρωση των όρων αποπληρωμής με προσωρινό χαρακτήρα για την αντιμετώπιση προσωρινών προβλημάτων και δεν πρέπει να διαρκούν πάνω από δύο χρόνια ενώ μακροπρόθεσμες λύσεις είναι η οριστική διευθέτηση των οφειλών με μόνιμο χαρακτήρα. Ένα δάνειο που έχει ρυθμιστεί θα πρέπει να παρακολουθείται στενά από την τράπεζα για τουλάχιστον ένα έτος.

Η έγκαιρη διαγραφή των απαιτήσεων που χαρακτηρίζονται ως ανεπίδεκτες είσπραξης μειώνουν το ενεργητικό της τράπεζας σε βάρος των προβλέψεων, είναι λοιπόν κρίσιμο η τράπεζα να κάνει επαρκείς και έγκυρες προβλέψεις. Η πρόβλεψη ζημιάς υπολογίζεται από τη διαφορά της αξίας ενός στοιχείου ενεργητικού και των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ροών και το ποσό αυτό προεξοφλείτε με το τρέχον επιτόκιο του στοιχείου αυτού. Οι προβλέψεις μπορούν να γίνονται μεμονωμένα για κάθε δάνειο

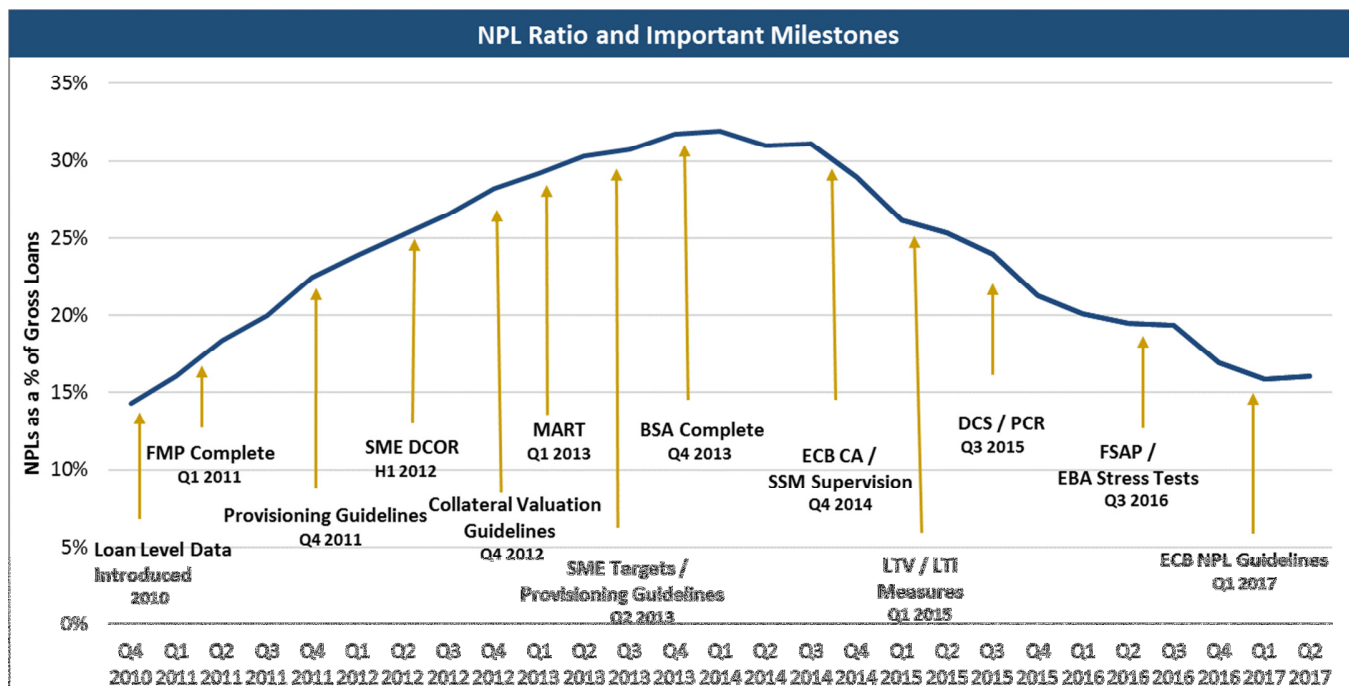
ξεχωριστά ή συλλογικά ανά ομάδες δανείων. Από την 1 Ιανουαρίου 2018 τα ΔΧΠΑ 9 (IFRS 9) αλλάζουν τον τρόπο που διενεργούνται οι προβλέψεις.

Η ανανέωση της εκτίμησης της αξίας των εξασφαλίσεων είναι ακόμα βασική υποχρέωση των τραπεζών για την σωστή διαχείριση των ΜΕΔ.

1.7 Η περίπτωση της Ιρλανδίας

Η Ιρλανδία είναι μία χώρα στην περιφέρεια της Ευρώπης που ο τραπεζικός της τομέας αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα με τα ΜΕΔ όπως και στην Ελλάδα. Στην Ιρλανδία όμως ο όγκος των ΜΕΔ μειώθηκε αισθητά από τις αρχές του 2014 σε αντίθεση με την Ελλάδα που δεν έχει σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος σε αυτό τον τομέα. Θα αναλύσουμε λοιπόν της περίπτωση της Ιρλανδίας για να διαπιστώσουμε με ποιους τρόπους οδηγήθηκαν σε αυτό το αποτέλεσμα.

Από το παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε ότι από το 2010 μέχρι τα τέλη του 2013 ο όγκος των ΜΕΔ στην χώρα διπλασιάστηκε. Από το 2014 όμως ξεκινά μία σταθερή μείωση μέχρι το 2017 που το ποσοστό των ΜΕΔ σε σχέση με το συνολικό δανειακό χαρτοφυλάκιο φτάνει ξανά σχεδόν στα επίπεδα του 2010. Είναι ακόμα εντυπωσιακό ότι από το τρίτο τρίμηνο του 2014 στα ΜΕΔ προσμετρώνται και δάνεια με κάτω από 90 ημέρες καθυστέρηση που είναι όμως πιθανό να μην πληρωθούν σύμφωνα με την οδηγία της European Banking Authority (EBA).

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Ιρλανδίας

Οι ιρλανδικές τράπεζες πριν από την κρίση είχαν τριπλασιάσει το ενεργητικό τους (345%) έχοντας επιδοθεί σε ένα ξέφρενο δανεισμό, κυρίως στη στεγαστική πίστη, που δεν πληρούσε όμως τα στοιχειώδη πιστωτικά κριτήρια. Οι ιρλανδικές τράπεζες είχαν χρηματοδοτήσει ακόμα και δάνεια στο 100% της αξίας του ακινήτου χωρίς ο οφειλέτης να δώσει καθόλου δικά του χρήματα αφού οι τιμές των ακινήτων συνεχώς ανέβαιναν. Με το ξέσπασμα της κρίσης του 2008 η φούσκα της αγοράς ακινήτων έσκασε οδηγώντας τις τράπεζες σε καταστροφή. Οι έξι μεγαλύτερες τράπεζες της Ιρλανδίας έχασαν μέχρι το 2012 67,8 δις€ (Sibley, 2017).

Τον Δεκέμβριο 2009 στην Ιρλανδία ιδρύεται η National Asset Management Agency (NAMA) που είναι μία κρατική εταιρία διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού asset management companies (AMC) και λειτουργεί σαν κακή τράπεζα (bad bank). Η NAMA αγόρασε τα περισσότερα επιχειρηματικά στεγαστικά δάνεια των ιρλανδικών τραπεζών ονομαστικής αξίας 77 δις € με 54 δις € ενώ η αξία τους στην αγορά εκτιμιόταν στα 47 δις € Carswell (2009). Ο στόχος είναι τα δάνεια αυτά να πουληθούν στην καλύτερη δυνατή τιμή μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια. Το πρόβλημα των στεγαστικών όμως για ιδιώτες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις παραμένει και αυξάνεται.

Ήταν ακόμα κρίσιμο για τις ιρλανδικές τράπεζες να μην αντιμετωπίσουν προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειας από τα ΜΕΔ. Η Κεντρική Τράπεζα της Ιρλανδίας εφάρμοσε το Financial Measures Programme (FMP) το 2010-2011 για να αξιολογήσει την ποιότητα του ενεργητικού και να μετρήσει μέσω ασκήσεων προσημείωσης (stress test) τις κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών. Το αποτέλεσμα ήταν ότι διαπιστώθηκε μία ανάγκη κεφαλαιακής ενίσχυσης 24 δις € που έγινε το 2011 με επιβάρυνση των φορολογούμενων.

Το επόμενο βήμα ήταν η αξιολόγηση των στρατηγικών διαχείρισης των ΜΕΔ των ιρλανδικών τραπεζών που αποδείχθηκαν ανεπαρκείς. Οι τράπεζες δεν μπορούσαν ούτε καν να αποδεχθούν ότι τα ΜΕΔ ήταν σημαντικό πρόβλημα και δεν προχώρησαν στις απαραίτητες ενέργειες για να το λύσουν. Η Κεντρική Τράπεζα της Ιρλανδίας απαίτησε από τις τράπεζες να προχωρήσουν σε ξεκάθαρα διατυπωμένα σχέδια για την μείωση των ΜΕΔ με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα. Τα σχέδια αυτά περιλαμβάνουν την αναβάθμιση των διοικητικών και επιχειρησιακών τους δομών και την ανάλυση των χαρτοφυλακίων ΜΕΔ για την ομαδοποίηση των ανοιγμάτων και την εφαρμογή ειδικής στρατηγικής για κάθε κατηγορία Mortgage Arrears Resolution Strategies (MARS). Παράλληλα προωθήθηκαν μέτρα για την προστασία των δανειοληπτών όπως ο Κώδικας Δεοντολογίας Στεγαστικών Δανείων και η αναβάθμιση της προστασίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Παρατηρήθηκε ότι οι ιρλανδικές τράπεζες προτιμούσαν τις βραχυπρόθεσμες λύσεις που δεν έλυαν το πρόβλημα ουσιαστικά αλλά απλώς το κάλυπταν. Έτσι η Κεντρική Τράπεζα της Ιρλανδίας για να πιέσει στην κατεύθυνση των βιώσιμων μακροχρόνιων λύσεων εισήγαγε τους «Στόχους για τη Επίλυση των Στεγαστικών σε Καθυστέρηση» δίνοντας οδηγίες για το τί σημαίνει βιώσιμη λύση ρύθμισης. Εξέδωσε ακόμα και οδηγίες για τη διενέργεια των προβλέψεων ώστε να εξασφαλίσει ότι οι τράπεζες ακολουθούν συντηρητικό τρόπο στη διενέργεια των προβλέψεων.

Με τις ενέργειες αυτές, στην Ιρλανδία τα ΜΕΔ μειώθηκαν κατά 58% ή 50 δις € σε σχέση με την κορύφωσή τους το 2013. Όμως το πρόβλημα των ΜΕΔ παραμένει σοβαρό στην Ιρλανδία για τράπεζες, οφειλέτες και την οικονομία συνολικά. Τα τρία βασικά διδάγματα από την κρίση στην Ιρλανδία σύμφωνα με τον Sibley (2017) ήταν:

- Οι τράπεζες μόνες τους δεν μπορούν να λύσουν το πρόβλημα των ΜΕΔ, χρειάζεται η συνεχής εποπτική παρέμβαση για την σωστή διαχείριση του προβλήματος.
- Το πρόβλημα των ΜΕΔ δεν μπορεί να λυθεί με ένα και μόνο εργαλείο. Στην Ιρλανδία το πρόβλημα περιορίστηκε με συνδυασμό λύσεων όπως η δημιουργία της NAMA, εποπτικές απαιτήσεις και νομικές πρωτοβουλίες. Η ανάπτυξη της οικονομίας αποτελεί ακόμα όρο για την οριστική λύση του προβλήματος.
- Η αντιμετώπιση του προβλήματος χρειάζεται πολύ χρόνο. Η έγκαιρη αρχική παρέμβαση είναι κρίσιμη για την επίτευξη του καλύτερου αποτελέσματος τόσο για τις τράπεζες όσο και για τον οφειλέτη. Η εποπτική παρέμβαση θα πρέπει να έχει στόχο της υιοθέτηση από τις τράπεζες μακροπρόθεσμων και βιώσιμων επιχειρηματικών μοντέλων.

Ο ιρλανδικός τραπεζικός τομέας έχει μεταμορφωθεί από τη αρχή της κρίσης. Η συνεχής και στενή παρακολούθηση των τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα της Ιρλανδίας σε συνδυασμό με την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας οδηγεί συνεχώς στην μείωση των ΜΕΔ. Όμως το πρόβλημα δεν έχει λυθεί και οι προσπάθειες για ακόμα καλύτερα αποτελέσματα σε αυτόν το τομέα είναι προτεραιότητα για τον επόπτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΔ

2.1 Ν.3758/2009 και Ν.4038/2012 - Ρύθμιση του πλαισίου λειτουργίας των εισπρακτικών εταιριών

Ήδη πριν από την εμφάνιση της κρίσης και την αύξηση των ΜΕΔ στην Ελλάδα, δημιουργήθηκαν εταιρίες που αναλάμβαναν την είσπραξη ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων κυρίως τραπεζών, οι εισπρακτικές εταιρίες. Οι τράπεζες μεταβίβαζαν στις εισπρακτικές

εταιρίες μόνο τη διαχείριση και όχι την απαίτηση και οι εισπρακτικές θα λάμβαναν ποσοστό επί των εισπράξεων που θα κατάφερναν να φέρουν για την τράπεζα. Με την αύξηση των ΜΕΔ ο χώρος των εισπρακτικών γιγαντώθηκε.

Οι εισπρακτικές εταιρίες απασχολούσαν πολλές φορές προσωπικό που δεν ήταν εκπαιδευμένο για τη διαχείριση ληξιπρόθεσμων οφειλών και οι πρακτικές που χρησιμοποιούσαν για να εισπράξουν ήταν καταχρηστικές και έφεραν τους δανειολήπτες σε δυσάρεστη θέση με τις πιεστικές και προσβλητικές μεθόδους που χρησιμοποιούσαν, υπήρχαν ακόμα πολλές καταγγελίες για την παραβίαση προσωπικών δεδομένων των οφειλετών (www.lawandtech.eu)

Τον Δεκέμβριο του 2008 το υπουργείο Ανάπτυξης δημοσιεύει προσχέδιο νόμου για τη ρύθμιση της λειτουργίας των εισπρακτικών με τη θέσπιση κανόνων. Σε ανακοίνωση του το υπουργείο, κάνει λόγο για την ύπαρξη ενός νοσηρού φαινομένου με τις ενέργειες των εισπρακτικών εταιριών που κινούνται στα όρια της νομιμότητας να οδηγούν πολλές φορές στην ακραία εκμετάλλευση των καταναλωτών.

Το 2009 με το άρθρο 1 του νόμου 3758 ρυθμίζεται το πλαίσιο λειτουργίας των εισπρακτικών εταιριών με σκοπό τη θέσπιση αυστηρών όρων και προϋποθέσεων για την λειτουργία μίας τέτοιας εταιρίας με σκοπό την προστασία των δανειοληπτών. Με τον Ν.3758 αλλάζει ο ριζικά ο χαρακτήρας αυτών των εταιριών που ονομάζονται «εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις», πλέον απαγορεύεται ρητά η είσπραξη απαιτήσεων από τις εταιρίες αυτές. Μετά την αύξηση του όγκου των ΜΕΔ κατά τη διάρκεια της κρίσης αλλά και την εμπειρία που συσσωρεύτηκε από τις πρακτικές των εταιριών αυτών, το νομοθετικό πλαίσιο αυστηροποιήθηκε το 2012 με το με το άρθρο 36 του νόμο 4038. Στο νέο νόμο προβλέφθηκαν επιπλέον περιορισμοί στη λειτουργία των εταιριών. Απαγορεύτηκε η επικοινωνία με τον δανειολήπτη πριν τις 11 ημέρες καθυστέρησης, η τηλεφωνικές οχλήσεις δεν μπορούσαν να είναι συχνότερες από μία φορά ανά δύο μέρες και μόνο σε εργάσιμες ημέρες μεταξύ 9.00 και 20.00.

Εξακολουθούν επίσης να ισχύουν οι διατάξεις των νόμων Ν.2472/1997 και Ν. 3471/2006 σχετικά με:

- Την μεταβίβαση προσωπικών δεδομένων δανειοληπτών από τους δανειστές στις εισπρακτικές εταιρίες.
- Την υποχρεωτική καταγραφή των τηλεφωνικών κλήσεων που κάνουν οι εισπρακτικές για την προστασία του δανειολήπτη και πάντα για τη δική του ασφάλεια.
- Την υποχρέωση διατήρησης και γνωστοποίησης των παραπάνω αρχείων
- Την υποχρέωση τήρησης των αναγκαίων μέτρων ασφαλείας.

Σύμφωνα με το Ν.2472/1997 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ο οφειλέτης πρέπει να έχει γραπτώς ενημερωθεί για τη διαβίβαση σε εισπρακτική εταιρεία των δεδομένων του που είναι προσωπικού χαρακτήρα πριν κληθεί από αυτή για ενημέρωση. Και ο αποδέκτης όμως που θα επεξεργαστεί τα προσωπικά δεδομένα του οφειλέτη, πρέπει να τον ενημερώσει γραπτώς για το γεγονός ότι θα κάνει χρήση των δεδομένων του αλλά και για το σκοπό της επεξεργασίας αυτής.

Ο νόμος ορίζει τις παρακάτω έννοιες:

«Εταιρείες ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις» είναι οι κεφαλαιουχικές εταιρίες που έχουν ιδρυθεί με σκοπό την εξώδικη ενημέρωση οφειλετών για τις ληξιπρόθεσμες και απαιτητές χρηματικές οφειλές τους σε δανειστές. Η ενημέρωση αυτή γίνεται πριν ο δανειστής προχωρήσει σε δικαστικές ενέργειες και την έναρξη αναγκαστικής εκτέλεσης για την είσπραξη των απαιτήσεων. Επιτρέπεται ακόμα η διαπραγμάτευση του χρόνου, του τρόπου και των άλλων όρων αποπληρωμής της οφειλής για λογαριασμό του δανειστή.

«Δανειστές» μπορούν να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που παρέχουν πίστωση οποιασδήποτε μορφής, (π.χ. τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες, ΔΕΚΟ, εμπορικές εταιρίες, εταιρίες τηλεπικοινωνιών)

«Ενημέρωση οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις» είναι οι εξώδικες ενέργειες που κάνουν οι εταιρίες με στόχο να ενημερώσουν τους οφειλέτες για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές τους έναντι των δανειστών. Οι οφειλές αυτές πρέπει να βασίζονται σε νόμιμα

έγγραφα, (π.χ. συμβάσεις, τιμολόγια, δελτία αποστολής, φορτωτικές) που διέπουν τη σχέση μεταξύ του δανειστή και του δανειζόμενου.

Ο νόμος ορίζει τις παρακάτω υποχρεώσεις για τις εταιρίες ενημέρωσης:

Για να λάβουν άδεια λειτουργία, οι εισπρακτικές εταιρείες πρέπει πρώτα να εγγραφούν στο μητρώο της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή στο οποίο κάθε πολίτης έχει πρόσβαση ηλεκτρονικά. Η ανάθεση υποθέσεων από δανειστή σε εταιρία που δεν είναι γραμμένη στο μητρώο έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή βαριών προστίμων. Ακόμα απαγορεύεται η είσπραξη χρηματικών ποσών απευθείας από τις εισπρακτικές αλλά και η επιβάρυνση του οφειλέτη με διαχειριστικά ή άλλα έξοδα για την ανάθεση της υπόθεσης σε εταιρία.

Κατά την ενημέρωση των οφειλετών οι εταιρίες πρέπει:

- Να τηρούν τη νομοθεσία σχετικά με, την προστασία του καταναλωτή και της ιδιωτικής ζωής, το τραπεζικό απόρρητο, την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη.
- Να σέβονται την επαγγελματική δεοντολογία, την συναλλακτική ευθύτητα, την προσωπικότητα, την υγεία, την ασφάλεια και την συμβατική και οικονομική ελευθερία του οφειλέτη. Θα πρέπει ακόμα να λειτουργούν με ευπρέπεια, ειλικρίνεια, διαφάνεια.
- Να καλούν από εμφανή αριθμό κλήσης και να ενημερώνουν τον οφειλέτη για τα στοιχεία και την ιδιότητα του υπαλλήλου που καλεί αλλά και για τον αριθμό Μητρώου της Εταιρείας. Απαγορεύεται ακόμα να αντιπποιούνται κατά την επικοινωνία, την επωνυμία του δανειστή – εντολέα τους.
- Να κρατούν αρχείο σε ηλεκτρονική μορφή με τα στοιχεία του συνόλου των τηλεφωνικών επικοινωνιών με τους οφειλέτες (ημερομηνία, ώρα, οφειλή για την οποία έγινε η επικοινωνία). Ο οφειλέτης πρέπει να ενημερώνεται ότι η κλήση καταγράφεται για την δική του ασφάλεια στην έναρξη της επικοινωνίας. Τα αρχεία αυτά κρατούνται για ένα έτος από την τελευταία επικοινωνία.
- Να δίνουν μέσα σε δέκα ημέρες και χωρίς επιβάρυνση, τα στοιχεία από τις τηλεφωνικές επικοινωνίες ενός οφειλέτη αν το ζητήσει ο ίδιος ο οφειλέτης ή η

Γενική Γραμματεία Καταναλωτή. Ο οφειλέτης ακόμα μπορεί να ζητήσει χωρίς χρέωση την κατάσταση με τις σχετικές τηλεφωνικές συνδέσεις από τους τηλεπικοινωνιακούς παρόχους.

Οι εισπρακτικές απαγορεύεται ρητά να χρησιμοποιούν τις παρακάτω αθέμιτες και παραπλανητικές πρακτικές:

- Την άσκηση σωματικής βίας ή ψυχολογικής πίεσης σχετικά με τον κίνδυνο της επαγγελματικής ζωής, της παρουσίας και της ζωής του οφειλέτη ή των συγγενών του.
- Την προσβλητική συμπεριφορά ή τις προσβλητικές εκφράσεις στον οφειλέτη ή στους συγγενών του.
- Την δυσφήμιση του οφειλέτη ή την απειλή για κάτι τέτοιο.
- Την εκμετάλλευση της αντικειμενικής αδυναμίας ενός οφειλέτη.
- Την απειλή για χρήση μη νόμιμων μέτρων εναντίων του.
- Την παραπλάνηση του οφειλέτη.
- Την επίσκεψη σε προσωπικούς χώρους του οφειλέτη (π.χ. οικία, χώρος εργασίας, νοσοκομείο)
- Την όχληση των οικείων του.

Οι επικοινωνίες με τους οφειλέτες δεν μπορούν να γίνονται όταν η απαίτηση είναι για καθυστέρηση που δεν ξεπερνά τις δέκα ημέρες, η συχνότητα των επικοινωνιών δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από μία ανά δεύτερη ημέρα σε εργάσιμες ημέρες και μεταξύ 09:00 με 20:00 και η επικοινωνία στο χώρο εργασίας του οφειλέτη επιτρέπεται μόνο όταν δεν υπάρχει άλλος διαθέσιμος τηλεφωνικός αριθμός για τον οφειλέτη.

Ο νόμος ορίζει τις παρακάτω υποχρεώσεις για τους δανειστές:

- Απαγορεύεται να εκχωρούν τις απαιτήσεις τους στις εισπρακτικές αλλά μόνο τη διαχείριση τους.

- Απαγορεύεται να συνεργάζονται με εταιρείες και να αναθέτουν σε αυτές υποθέσεις, όταν οι εταιρίες αυτές δεν είναι εγγεγραμμένες στο μητρώο της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή.
- Απαγορεύεται να δίνουν εντολή ενημέρωσης για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις, που απορρέουν από γενικούς όρους συναλλαγών που έχουν αμετάκλητα κριθεί από τα δικαστήρια καταχρηστικοί.
- Απαγορεύεται να αναθέτουν την ίδια ληξιπρόθεσμη οφειλή σε περισσότερες από μία εισπρακτικές εταιρίες.
- Υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι οι συνεργαζόμενες εταιρείες παρέχουν διαφανείς και αποτελεσματικές υπηρεσίες με επαγγελματικό τρόπο.
- Υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι οι συνεργαζόμενες εταιρείες δεν παρεκκλίνουν από την εξουσιοδότηση που έχουν από τον δανειστή και η αμοιβή της εταιρίας δεν σχετίζεται με τρόπο πληρωμής που θα επιλέξει η οφειλέτης.
- Υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι οι συνεργαζόμενες εταιρείες, παύουν κάθε ενέργεια για όσο καιρό υπάρχει και τηρείται διακανονισμός μαζί τους για μία οφειλή.
- Υποχρεούνται να καθορίζουν με σαφήνεια για κάθε απαίτηση την εντολή που δίνουν στις εταιρίες ενημέρωσης κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα.

Ο νόμος για την προστασία των προσωπικών δεδομένων ορίζει τις παρακάτω υποχρεώσεις για τους δανειστές:

- Πρέπει να ενημερώνουν γραπτώς τους οφειλέτες για τη μεταβίβαση των προσωπικών τους δεδομένων σε εισπρακτική.
- Πρέπει να αναθέτουν τις εντολές στις εταιρείες ενημέρωσης εγγράφως.
- Πρέπει να τηρούν τις διατάξεις για το απόρρητο και την ασφάλεια της επεξεργασίας.
- Πρέπει να δίνουν στις εταιρίες μόνο τα απαραίτητα για την επικοινωνία στοιχεία των οφειλετών.

Προστασία Οφειλετών με βάση το Ν. 3758/2009

Οι οφειλέτες σε περίπτωση που εισπρακτική εταιρία τους προκαλέσει ζημιά κατά παράβαση του νόμου Ν. 3758/2009 έχει το δικαίωμα να ζητήσει από την εταιρία το αρχείο της ηχογραφημένης τηλεφωνικής του κλήσης και να προσφύγει στη συνέχεια με καταγγελία στη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή. Η καταγγελία στην Γενική Γραμματεία Καταναλωτή, εφόσον είναι βάσιμη, μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα για την εισπρακτική, πρόστιμο από 5.000 έως 500.000 ευρώ. Σε επανάληψη της παράβασης από την εισπρακτική, το πρόστιμο διπλασιάζεται και με απόφαση του υπουργείου Ανάπτυξης μπορεί να αποφασιστεί ακόμα και αναστολή της λειτουργίας της για διάστημα από 1 μέχρι 6 μήνες. Για εισπρακτικές που εξακολουθούν και στη συνέχεια να παραβιάζουν το νόμο μπορεί να αποφασιστεί ακόμα και οριστική διαγραφή από το μητρώο της Γενική Γραμματεία Καταναλωτή.

Εκτός από τις ποινές στην εισπρακτική που επιβάλει το υπουργείου Ανάπτυξης, ο οφειλέτης που έχει υποστεί ζημιά στην περιουσία του ή ηθική βλάβη, όπως είναι η προσβολή της προσωπικότητάς του, μπορεί να στραφεί νομικά και να ζητήσει αποζημίωση στα δικαστήρια τόσο κατά της εταιρίας όσο και κατά του δανειστή.

Η αυστηροί κανόνες που διέπουν τη λειτουργία των εισπρακτικών εταιριών οδήγησε πολλά δικηγορικά γραφεία και δικηγορικές εταιρίες να αναλαμβάνουν υπηρεσίες ενημέρωσης οφειλετών παράλληλα με τις ενέργειες για τη δικαστική είσπραξη των απαιτήσεων. Τα γραφεία αυτά ουσιαστικά έχουν ρόλο εισπρακτικών αφού καλούσαν τους οφειλέτες για την είσπραξη ή τον διακανονισμό χρεών τρίτων αλλά δεν υπάγονται στο αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο και δεν ισχύουν για αυτά οι παραπάνω υποχρεώσεις και περιορισμοί .

Φορείς προστασίας καταναλωτών λάμβαναν συνεχώς καταγγελίες από οφειλέτες για οχλήσεις από δικηγορικά γραφεία. Το ΕΚΠΟΙΖΩ τόσο εγγράφως όσο και σε απευθείας συναντήσεις με τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθήνας του είχε ζητήσει επανειλημμένα να παρέμβει για την επίλυση της παραπάνω δυσλειτουργίας θέτοντας υπόψιν και συγκεκριμένες καταγγελίες δανειοληπτών. Τελικά η επίμονη προσπάθεια του ΕΚΠΟΙΖΩ οδήγησε τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθήνας στην αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας

Δικηγόρων ώστε να προβλέπονται κανόνες για την προστασία των δανειοληπτών που οι υποθέσεις τους έχουν ανατεθεί σε δικηγορικά γραφεία. (www.ekpizo.gr)

Οι δικηγόροι σύμφωνα με το νέο Κώδικα μπορούν να καλούν τους δανειολήπτες μία φορά μόνο για να τους ενημερώσουν για την οφειλή τους και να διερευνήσουν το ενδεχόμενο να βρεθεί μία εξωδικαστική λύση που μπορεί να είναι η ρύθμιση της οφειλής. Αν ο οφειλέτης και ο εκπρόσωπος του δικηγορικού γραφείου δεν συμφωνήσουν σε διακανονισμό της οφειλής ο δικηγόρος ή το γραφείο δεν θα πρέπει να ξανακαλέσουν αλλά μπορούν να στέλνουν μόνο έγγραφες ειδοποιήσεις ή άλλα νόμιμα μέσα.

Οι δανειολήπτες θα πρέπει να όταν τους καλούν από δικηγορικά γραφεία ή εταιρίες με σκοπό την είσπραξη απαιτήσεων να κρατούν εξής στοιχεία:

- Το ονοματεπώνυμο του υπαλλήλου που τους έχει καλέσει.
- Το τηλέφωνο από το οποίο έχει γίνει η κλήση.
- Την ώρα και την ημερομηνία που έγινε η κλήση.

Τόσο οι δικηγόροι όσο και τα δικηγορικά γραφεία που θα καταγγελθούν στο ΕΚΠΟΙΖΩ ή τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθήνας ότι παραβίασαν τις παραπάνω υποχρεώσεις θα ελεγχθούν και εφόσον βρεθεί ότι υπάρχουν παραπτώματα θα τους επιβάλλονται ποινές.

Το υπουργείο Οικονομίας αναγνωρίζοντας το κενό που υπάρχει στο νόμο σχετικά με τη λειτουργία δικηγόρων και δικηγορικών εταιριών ως εταιριών ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις τόσο τραπεζών όσο και άλλων προμηθευτών όπως εταιριών τηλεπικοινωνιών, μελέτησε την αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου (www.ert.gr).

Στο σχέδιο νόμου που δημοσιεύτηκε η δύο βασικές αλλαγές που θα γινόταν στο νόμο για τις εισπρακτικές εταιρείες ήταν 1) η αλλαγή του χρόνου που θα επιτρέπεται στις εταιρείες να καλούν τους οφειλέτες από μία φορά κάθε δύο ημέρες σε μία φορά κάθε επτά ημέρες 2) η δυνατότητα ενημέρωσης οφειλετών να μην γίνεται μόνο από κεφαλαιουχικές εταιρείες όπως ισχύει σήμερα. Το σχέδιο νόμου προέβλεπε ακόμα ότι η

νομοθεσία που διέπει την ενημέρωση οφειλετών θα ισχύει και για την ανάθεση σε τρίτους ώστε να καλύπτει και τα δικηγορικά γραφεία που αναλαμβάνουν την ενημέρωση οφειλετών. Οι πειθαρχικές ποινές των δικηγόρων συνεχίζουν να είναι στην αρμοδιότητα των συλλόγων τους ενώ στους δανειστές είναι δυνατόν να επιβληθούν κυρώσεις.

2.2 Ν.3869/2009 - Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων

Ο λόγος για την εισαγωγή του νόμου ήταν σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, η δραματική μείωση των εισοδημάτων, τα υψηλά επιτόκια δανεισμού κυρίως στην καταναλωτική πίστη, οι επιθετικές πρακτικές των τραπεζών για να προωθήσουν τα πιστωτικά τους προϊόντα σε συνδυασμό με ατυχείς προγραμματισμούς και απρόβλεπτα γεγονότα στη ζωή των οφειλετών και η απουσία θεσμών για την υποστήριξη και συμβουλή των δανειοληπτών σε θέματα υπερχρέωσης, που είχαν σαν αποτέλεσμα την αυξανόμενη υπερχρέωση νοικοκυριών, τα οποία στη συνέχεια δεν μπορούσαν να αποπληρώσουν τις οφειλές τους λόγω και των συνεπειών της οικονομικής κρίσης. Η κατάσταση αυτή έχει οδηγήσει ένα μεγάλο μέρος των πολιτών στην περιθωριοποίηση, αφού ο συνδυασμός μειωμένης αγοραστικής δύναμης και υπερχρεώσεις τους έχουν αποκλείσει από την οικονομική και κοινωνική ζωή. Ένα κράτος δικαίου οφείλει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό της υπερχρέωσης. Οι υπερχρεωμένοι δανειολήπτες που αποδεδειγμένα και μόνιμα αδυνατούν να εξυπηρετήσουν τις οφειλές τους, θα έχουν τη δυνατότητα να ρυθμίσουν με ευνοϊκότερες προϋποθέσεις που μπορεί να περιλαμβάνουν ακόμα και απόμείωση του χρέους αν εξυπηρετεί κανονικά για τέσσερα χρόνια τη δόση που θα του ορίσει το δικαστήριο βάση του εισοδήματός του.

Ουσιαστικά το φυσικό πρόσωπο μπορεί να απαλλαγεί από τα χρέη του (ιδιωτική πτώχευση) όταν δεν επαρκούν για την αποπληρωμή τους τα περιουσιακά στοιχεία και τα εισοδήματα του οφειλέτη και εφόσον αυτός εξαντλήσει τις δυνατότητες του για αποπληρωμή εντός ενός ορισμένου χρονικού διαστήματος. Η ρύθμιση αυτή υπάρχει σε πολλές χώρες του κόσμου και θεωρείται επωφελής τόσο για τον πολίτη, όσο και για το σύνολο αφού αυτοί θα επανενταχθούν στην κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα, ενώ δεν ζημιώνουν ουσιαστικά τις τράπεζες που δεν θα είχαν έτσι και αλλιώς δυνατότητα κέρδους από αυτούς τους δανειολήπτες. Σε σχέση με την πτώχευση των εμπόρων, που προτεραιότητα είναι η ικανοποίησιν των πιστωτών, στην ιδιωτική

πτώχευση στόχος είναι να δοθεί ευκαιρία στο υπερχρεωμένο φυσικό πρόσωπο μία δεύτερης ευκαιρίας να επανενταχθεί στην οικονομική και κοινωνική ζωή χωρίς τα βάρη του παρελθόντος. Η μερική ικανοποίηση των πιστωτών για ένα χρονικό διάστημα αποτελεί μία δοκιμασία για τον οφειλέτη ώστε να μπορεί να απαλλαχθεί από μέρος των χρεών του.

Οι ρυθμίσεις του νόμου θα διασφαλίζουν για τον οφειλέτη ένα βασικό επίπεδο διαβίωσης ενώ θα δίνεται βαρύτητα στην προστασία της πρώτης κατοικίας των δανειοληπτών που θα εξαιρείται από τη διαδικασία ρευστοποίησης της περιουσίας του υπό προϋποθέσεις ώστε να μην θιγούν τα συμφέροντα των δανειστών.

Τον Αύγουστο του 2010 δημοσιεύεται ο νόμος 3869/2010 για τη ρύθμιση οφειλών που έχουν υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα. Στη συνέχεια ο νόμος τροποποιήθηκε ή έγιναν προσθήκες με τους νόμους Ν. 3996/2011, Ν. 4161/2013, Ν. 4336/2015 και Ν. 4346/2015.

Ο νόμος αφορά φυσικά πρόσωπα που δεν είναι έμποροι και δεν έχουν έτσι την πτωχευτική ικανότητα. Πρέπει να είναι σε αδυναμία πληρωμής των οφειλών τους οι οποίες έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, χωρίς όμως αυτό να έχει γίνει με δόλο. Ο οφειλέτης αυτός μπορεί να αιτηθεί στο αρμόδιο δικαστήριο για να ρυθμιστούν οι οφειλές του σύμφωνα με το Ν.3869/2010. Το δόλο του οφειλέτη πρέπει να τον αποδείξει ο πιστωτής. Κάθε άτομο μπορεί να κάνει αίτηση μόνο μία φορά και πρέπει να δηλώσει όλους τους πιστωτές, τις οφειλές του στους οποίους θέλει να ρυθμίσει, αν δεν συμπεριλάβει μία οφειλή στην αίτησή του δεν θα ρυθμιστεί. Οι πιστωτές μπορεί να είναι και φορείς του στενού και ευρύτερου δημόσιου τομέα αλλά δεν μπορεί να είναι μόνο αυτοί, για να ρυθμίσει ένας οφειλέτης μέσω του νόμου πρέπει ένας τουλάχιστον πιστωτής να είναι ιδιώτης.

Δεν είναι στο πεδίο εφαρμογής του νόμου απαιτήσεις που:

- Έχουν δημιουργηθεί μέσα στον τελευταίο πριν την αίτηση χρόνο.
- Έχουν δημιουργηθεί από αδίκημα του οφειλέτη (δόλος ή βαριά αμέλεια).
- Είναι διοικητικά πρόστιμα ή ποινές.
- Είναι διατροφή συζύγου ή τέκνου

Στην αρχική του μορφή, ο Ν.3869/2010 προέβλεπε την υποχρεωτική προσπάθεια εκ μέρους του οφειλέτη για εξωδικαστικού συμβιβασμό με τους πιστωτές πριν την προσφυγή στο δικαστήριο. Ο οφειλέτης με τη βοήθεια δικηγόρου ή φορέων ιδιωτικών ή δημόσιων πρότεινε στον πιστωτή ένα πρόγραμμα ρύθμισης της οφειλής του, σε περίπτωση αποτυχίας του εξωδικαστικού συμβιβασμού ο φορέας ή ο δικηγόρος συντάσσει πρακτικό ενώ σε περίπτωση συμφωνίας το Ειρηνοδικείο επικυρώνει το συμβιβασμό. Η υποχρεωτική αυτή προσπάθεια για εξωδικαστικού συμβιβασμό αποδείχθηκε ότι δεν ήταν ουσιαστική, οι προτάσεις των οφειλετών ήταν τυπικές και οι πιστωτές τις περισσότερες φορές τις απέρριπταν, το μόνο αποτέλεσμα ήταν να χάνεται χρόνος στην ολοκλήρωση αυτού του σταδίου πριν την αίτηση στο δικαστήριο. Το 2015 με τροποποίηση του νόμου το στάδιο αυτό έγινε προαιρετικό. Οι οφειλέτες μπορούν πλέον αλλά δεν υποχρεούνται να προσφύγουν στη διαδικασία της διαμεσολάβησης πριν αιτηθούν στο δικαστήριο. Στην προσπάθεια αυτή για προδικαστικό συμβιβασμό ο οφειλέτης μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή του Συνηγόρου του Καταναλωτή, Ενώσεων Καταναλωτών και της Επιτροπής Φιλικού Διακανονισμού. Σε περίπτωση αποτυχίας του προδικαστικού συμβιβασμού συντάσσεται πρακτικό που κατατίθεται με την αίτηση του οφειλέτη στο δικαστήριο, όμως δεν αλλάζει τίποτα στη δικαστική διαδικασία σε σχέση με οφειλέτες που δεν έκαναν προσπάθεια προδικαστικού συμβιβασμού.

Μετά από αίτημα του οφειλέτη, η τράπεζα υποχρεούται να του δώσει μέσα σε δέκα εργάσιμες ημέρες κατάσταση οφειλών κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα, το επιτόκιο και το ποσό που αντιστοιχεί στο 10% της τελευταίας ενημέρης δόσης. Η ενημέρωση αυτή πρέπει να γίνει από την τράπεζα χωρίς έξοδα για τον οφειλέτη. Σε περίπτωση που η τράπεζα δεν είναι συνεπής στο παραπάνω, ο οφειλέτης μπορεί να την καταγγείλει στη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή και το Υπουργείου Οικονομίας να της επιβάλει πρόστιμο από 500 μέχρι 10.000 ευρώ. Αντίστοιχη υποχρέωση ενημέρωσης έχουν και οι φορείς του δημοσίου.

Αρμόδιο δικαστήριο για τις υποθέσεις του Ν.3869 είναι το Ειρηνοδικείο στην περιοχή που ο οφειλέτης κατοικεί. Ο οφειλέτης καταθέτει στο γραμματέα του Ειρηνοδικείου την

αίτηση του μαζί με τα απαραίτητα συνοδευτικά έγγραφα που αποκαλύπτουν, την περιουσιακή και εισοδηματική κατάσταση του ίδιου και του/της συζύγου, τους πιστωτές και τα χρέη που έχει στον καθένα και τις μεταβιβάσεις ακινήτων που τυχόν έκανε στα τρία προηγούμενα χρόνια αλλά και υπεύθυνη δήλωση για την ορθότητα των υποβαλλόμενων στοιχείων. Η γραμματεία του ειρηνοδικείου πρωτοκολλεί την αίτηση με τα έγγραφα και ελέγχει την πληρότητα του φακέλου και την καταβολή από τον οφειλέτη των τελών που προβλέπονται. Εφόσον δεν διαπιστωθούν ελλείψεις η αίτηση του δανειολήπτη προχωράει για προσδιορισμό δικάσιμου που θα συζητηθεί. Αν όμως από τον έλεγχο διαπιστωθούν ελλείψεις ή ανακρίβειες η γραμματεία του δικαστηρίου καλεί γραπτώς τον οφειλέτη σε διευκρινίσεις, διορθώσεις ή συμπληρώσεις εντός 15 ημερών από τη λήψη της ειδοποίησης, σε διαφορετική περίπτωση ο φάκελος πάει στο αρχείο. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί έως ένα μήνα ανάλογα με το είδος των ελλείψεων της αίτησης.

Η ημερομηνία της δικάσιμου που θα συζητηθεί η αίτηση του οφειλέτη πρέπει υποχρεωτικά να οριστεί μέσα σε έξι μήνες από την υποβολή της αίτησης. Ο οφειλέτης μέσα σε 15 ημέρες από την υποβολή της αίτησης πρέπει να επιδώσει αντίγραφο σε όλους τους πιστωτές και εγγυητές του. Μετά την αίτηση πρέπει να οριστεί εντός δυο μηνών η μέρα επικύρωσης που είτε εφόσον υπάρχει επικυρώνεται ο προδικαστικός συμβιβασμός, είτε συζητάται η έκδοση προσωρινής διαταγής. Οι πιστωτές που έχουν συμπεριληφθεί στην αίτηση δεν μπορούν σε αυτό το διάστημα να λάβουν καταδιωκτικά μέτρα κατά του οφειλέτη αλλά ούτε ο οφειλέτης μπορεί να μεταβάλει την περιουσία του. Από την ημερομηνία της αίτησης ο οφειλέτης υποχρεούται να πραγματοποιεί μηνιαίες καταβολές συμμετρικώς έναντι των πιστωτών του. Η παραγραφή των απαιτήσεων των δανειστών αναστέλλεται μέχρι την έκδοση της οριστικής αποφάσεως. Ρυθμίσεις ή διευκολύνσεις που πιθανόν υπάρχουν παύουν να ισχύουν.

Οι πιστωτές πρέπει εντός ενός μήνα από την λήψη του αντιγράφου της αίτησης του οφειλέτη να καταθέσουν την δική τους άποψη για το σχέδιο ρύθμιση που θα κατατεθεί στο φάκελο του οφειλέτη. Αν οι πιστωτές συναινέσουν επέρχεται προδικαστικός συμβιβασμός που επικυρώνεται στο Ειρηνοδικείο και επιφέρει την ανάκληση της αίτησης. Αν δεν επέλθει συμβιβασμός, ο ειρηνοδίκης αποφασίζει την ημέρα επικύρωσης

με την προσωρινή διαταγή για την αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων, τη διατήρηση της περιουσίας του οφειλέτη και το ύψος των δόσεων που ο οφειλέτης πρέπει να καταβάλλει κάθε μήνα. Η διάρκεια της προσωρινή διαταγή δεν μπορεί να ξεπερνά τους έξι μήνες, αν όμως η εξέταση της κύριας αίτησης έχει οριστεί μέσα σε διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών, η προσωρινή διαταγή ισχύει μέχρι τότε.

Το ποσό των μηνιαίων δόσεων που αποφασίζεται με την προσωρινή διαταγή καταβάλλεται συμμετρως σε όλους τους πιστωτές. Το ποσό αυτό θα πρέπει να επιτρέπει στον οφειλέτη να καλύπτει τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης του αλλά και τις οικογένειάς του όπως προσδιορίζονται από το Κυβερνητικού Συμβουλίου Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, το ποσό αυτό όμως δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το 10% των συνολικών μηνιαίων δόσεων που είχε σε όλους τους δανειστές πριν την υποβολή της αίτησης ούτε μικρότερο από 40 ευρώ μηνιαίως. Σε περίπτωση καθυστέρησης στην καταβολή των δόσεων από τον οφειλέτη, με το συνολικό ποσό σε καθυστέρηση να ξεπερνά τις τρεις μηνιαίες δόσεις ετησίως το δικαστήριο ανακαλεί την προσωρινή διαταγή. Ο πιστωτής μπορεί να αιτηθεί για αυτό μέσα σε τέσσερις μήνες από τότε που η καθυστέρηση θα ξεπεράσει τις τρεις δόσεις.

Αν ο οφειλέτης δεν έχει ακίνητη περιουσία, τα υπόλοιπα περιουσιακά του στοιχεία δεν ξεπερνούν τα 1.000 ευρώ, στην αίτησή του έχει συμπεριληφθεί το σύνολο των υποχρεώσεων του που είναι κάτω από 20.000 ευρώ, δεν υπάρχουν πιστωτές με εξασφάλιση, είχε μηδενικά εισοδήματα το τελευταίο έτος και είναι συνεργάσιμος στο πλαίσιο του Κώδικα Δεοντολογίας το δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει την προσωρινή απαλλαγή του οφειλέτη για διάστημα δεκαοκτώ 18 μηνών. Σε αυτό το διάστημα απαγορεύεται οι πιστωτές να προβούν σε κάθε είδους καταδιωκτικά μέτρα εναντίον του. Αν μετά τους 18 μήνες δεν αλλάξουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, ο οφειλέτης απαλλάσσεται από την αποπληρωμή των χρεών του.

Ο οφειλέτης μπορεί να αιτηθεί στο δικαστήριο κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων για την αναστολή της εκτελεστικής διαδικασίας που έχει ξεκινήσει κατά του οφειλέτη έως την ημέρα συζήτησης της κύριας αιτήσεως. Η απόφαση δεσμεύει όλους τους πιστωτές ασχέτως με το αν έχουν ξεκινήσει ή όχι ενέργειες αναγκαστικής

εκτέλεσης σε βάρος του οφειλέτη. Η αναστολή διατάσσεται, εφόσον το δικαστήριο πιθανολογεί ότι η κύρια αίτηση θα ευδοκιμήσει και ότι θα προκληθεί βλάβη στα συμφέροντα του οφειλέτη. Κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, κάθε ένας που έχει έννομο συμφέρον μπορεί να αιτηθεί, το δικαστήριο να διατάξει μέτρα για την μεταβολή της περιουσιακής κατάστασης του οφειλέτη που θα ζημιώσει τους πιστωτές. Οι εξασφαλισμένες απαιτήσεις συνεχίζουν να τοκίζονται μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης με το συμβατικό επιτόκιο ενήμερου προϊόντος ενώ οι ανεξασφάλιστες παύουν να τοκίζονται από την κοινοποίηση της αίτησης.

Οφειλέτες και πιστωτές μπορούν να συμβιβαστούν από την ημέρα επικύρωσης μέχρι την ημερομηνία συζήτησης της αίτησης. Σε αυτή την περίπτωση, υποβάλλουν το σχέδιο στον Ειρηνοδίκη, και ζητούν την επικύρωση του. Το σχέδιο αποκτά ισχύ δικαστικού συμβιβασμού. Για να θεωρηθεί ότι υπάρχει συμφωνία των πιστωτών στο σχέδιο συμβιβασμού αρκεί να συναινέσουν οι πιστωτές που έχουν πάνω από το 50% των απαιτήσεων και σίγουρα όλοι όσοι έχουν εξασφαλίσεις.

Αν δεν γίνεται δεκτό από τις τράπεζες το σχέδιο ρύθμισης, το δικαστήριο εξετάζει την εκπλήρωση των προϋποθέσεων για τη ρύθμιση ή ακόμα και την απαλλαγή του οφειλέτη. Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης από το δικαστήριο, ο οφειλέτης μπορεί να αιτηθεί ξανά μετά από ένα χρόνο. Αν η περιουσία του οφειλέτη δεν είναι αρκετή για τη ικανοποίηση των δανειστών, το δικαστήριο αφαιρεί ένα ποσό που κρίνει απαραίτητο για την κάλυψη των εύλογων δαπανών διαβίωσης του οφειλέτη και της οικογένειάς του, και διατάσσει τον οφειλέτη στην καταβολή για τρία χρόνια ενός ποσού ανάλογου με την περιουσία και τα εισοδήματά του για την σύμμετρη ικανοποίηση των πιστωτών. Το ποσό αυτό μπορεί να αναπροσαρμοστεί σε διαστήματα που ορίζει η απόφαση. Αν στη διάρκεια της ρύθμισης ο οφειλέτης κληρονομήσει κάποια περιουσιακά στοιχεία, πρέπει να διαθέσει τα μισά στους πιστωτές.

Ο οφειλέτης κατά τη διάρκεια της ρύθμισης πρέπει να εργάζεται και αν δεν εργάζεται να προσπαθεί αποδεδειγμένα να βρει εργασία, αυτό αποδεικνύεται από την εγγραφή του στο Μητρώο Ανεργίας του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού και τη μη απόρριψη πρότασης που θα του γίνει από τον οργανισμό για ανάληψη θέσης εργασίας

χωρίς σοβαρή δικαιολογία. Πρέπει ακόμα να ενημερώνει τη γραμματεία του δικαστηρίου κάθε φορά που γίνεται αλλαγή στην περιουσία του, στην εργασία του, στα εισοδήματά του και στη διεύθυνση κατοικίας του. Το ύψος της μηνιαίας καταβολής της ρύθμισης μπορεί να τροποποιηθεί στη συνέχεια μετά από αίτηση είτε του οφειλέτη είτε του πιστωτή λόγω μεταγενέστερων γεγονότων ή μεταβολών στην περιουσία ή το εισόδημα του οφειλέτη. Αν ο οφειλέτης πληρώνει μεγαλύτερο ποσό από το ποσό που του έχει ορίσει το πρέπει να τα δίνει σε όλους τους πιστωτές συμμετρως. Σε περίπτωση που το δικαστήριο λόγω εξαιρετικών περιστάσεων, (π.χ. χρόνια ανεργία, προβλήματα υγείας, πολύ χαμηλό εισόδημα) αποφασίσει μικρές ή μηδενικές καταβολές πρέπει να ορίσει μέσα σε πέντε μήνες νέα δικάσιμο για επανεξέταση της υπόθεσης.

Αν ο οφειλέτης έχει περιουσία που μπορεί να ρευστοποιηθεί για την αποπληρωμή των πιστωτών ή αν το δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να παρακολουθείται η εξέλιξη της ρύθμισης ορίζεται εκκαθαριστής. Ο εκκαθαριστής οφείλει να διαχειρίζεται την περιουσία του οφειλέτη να διασφαλίζει το νόμιμο ύψος της, να μεριμνήσει για την πρόσφορη εκποίησή της και την διανομή του κέρδους στους πιστωτές. Ο οφειλέτης μπορεί να ζητήσει μέχρι της 31 Δεκεμβρίου 2018 να εξαιρεθεί από την εκποίηση ακίνητο που χρησιμοποιείται σαν κύρια κατοικία. Αυτό μπορεί να γίνει δεκτό όταν:

- Το εισόδημά της οικογένειας δεν ξεπερνά τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης
- Η αντικειμενική αξία του ακινήτου δεν ξεπερνά τις 120.000 ευρώ για άγαμο οφειλέτη, ποσό που αυξάνεται για έγγαμο οφειλέτη και κάθε τέκνο του.
- Ο οφειλέτης είναι συνεργάσιμος στα πλαίσια του Κώδικα Δεοντολογίας.
- Βρίσκεται σε πραγματική αδυναμία πληρωμής.

Ο οφειλέτης θα πρέπει να καταβάλλει τη μέγιστη προσπάθεια για την αποπληρωμή και οι πιστωτές να μην βρεθούν σε χειρότερη θέση σε σχέση με την αναγκαστική εκτέλεση.

Το Ελληνικό Δημόσιο μπορεί υπό προϋποθέσεις να καλύψει μερικώς την μηνιαία καταβολή του σχεδίου διευθέτησης οφειλών.

Η περίοδος της τοκοχρεολυτικής εξόφλησης της οφειλής εξαρτάται από το υπόλοιπο της οφειλής και την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη. Δεν μπορεί να ξεπερνά τα 20 χρόνια εκτός αν η συμβατική διάρκεια ήταν μεγαλύτερη οπότε η περίοδος μπορεί να φτάσει μέχρι τα 35 χρόνια. Αν στο διάστημα του σχεδίου διευθέτησης πωληθεί η κύρια κατοικία σε ποσό μεγαλύτερο της διευθετημένης δανειακής οφειλής το μισό ποσό της διαφοράς κατανέμετε στους πιστωτές, δεν μπορεί όμως το ποσό που θα λάβει ο κάθε πιστωτής να είναι μεγαλύτερο από ότι θα λάμβανε βάση της απόφασης.

Η αθέτηση από τον οφειλέτη των όρων της ρύθμισης, δίνει τη δυνατότητα στον πιστωτή να προχωρήσει με ενέργειες αναγκαστικής εκτέλεσης ακόμα και κατά της κύριας κατοικίας του οφειλέτη. Καταγγελία της ρύθμισης μπορεί να γίνει αν η καθυστέρηση υπερβαίνει τις τέσσερις δόσεις. Η προστασία του ακινήτου ισχύει και για την επικαρπία και την ψιλή κυριότητα σε σύνολο ή ποσοστό. Σε περίπτωση που οι καταβολές τις προσωρινής απόφασης δεν έχουν καταβληθεί πλήρως, ο οφειλέτης πρέπει να εξοφλήσει τη διαφορά πριν το οριστικό δικαστήριο. Η συνεπής καταβολή από τον οφειλέτη των καταβολών που προβλέπονται από το δικαστήριο έχει ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του από κάθε υπόλοιπο οφειλής σε όλους τους πιστωτές ακόμα και αυτούς που δεν αναγγέλθηκαν. Αν ο οφειλέτης καθυστερεί την καταβολή των δόσεων για πάνω από τρεις μήνες ή επανειλημμένα δεν τηρεί τη ρύθμιση, το δικαστήριο τον θεωρεί έκπτωτο από τη ρύθμιση και το υπόλοιπο της οφειλής επανέρχεται στο αρχικό ύψος. Οι απαιτήσεις των πιστωτών έναντι συν-οφειλετών, εγγυητών και επί του υπέγγυου αντικειμένου δεν θίγονται.

Τα Ειρηνοδικεία συζητούν κατά προτεραιότητα αιτήσεις με μεγάλο υπόλοιπο οφειλών και με βάση το ύψος της περιουσίας και το εισόδημα του οφειλέτη. Στις αποφάσεις του δικαστηρίου μπορούν οι εμπλεκόμενοι να ασκήσουν έφεση ή αναίρεση.

2.3 Ν.4224/2013 – Ίδρυση του Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΚΥΣΔΙΧ)

Με το Άρθρο 1 του νόμου 4224/2013 δημιουργείται το Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΚΥΣΔΙΧ). Ο λόγος για τη δημιουργία του συμβουλίου

σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση ήταν η αυξανόμενη υπερχρέωση ιδιωτών που οφείλετε 1) στην άσχημα οικονομική κατάσταση στην χώρα (μειώσεις μισθών, ανεργία, υψηλά επιτόκια στεγαστικής, καταναλωτικής και επιχειρηματικής πίστης) 2) στις επιθετικές πρακτικές των τραπεζών για να προωθήσουν τα πιστωτικά τους προϊόντα σε συνδυασμό με ατυχείς προγραμματισμούς και απρόβλεπτα γεγονότα στη ζωή των οφειλετών και η απουσία θεσμών για την υποστήριξη και συμβουλή των δανειοληπτών.

Η μείωση των καθυστερούμενων οφειλών ιδιωτών στις τράπεζες είναι όρος για την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας και την σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Είναι ακόμα σημαντικό οι ιδιώτες να διευθετήσουν άμεσα της οφειλές τους σε τραπεζικά ιδρύματα ώστε να επιστρέψουν στην φυσιολογική οικονομική τους δραστηριότητα ενώ η υπερχρέωση των ιδιωτών αποτελεί και σοβαρό κοινωνικό ζήτημα. Με βάση όλα τα παραπάνω η έκθεση χαρακτηρίζει την διαχείριση του μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους ως εθνικό στόχο.

Το Συμβούλιο αποτελείται από τους υπουργούς, Οικονομικών, Ανάπτυξης, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Εργασίας και θα έχει ως στόχο να εισάγει και να παρακολουθεί δράσεις για την δημιουργία ενός μηχανισμού για την επίλυση των μη εξυπηρετούμενων ιδιωτικών χρεών φυσικών και νομικών προσώπων.

Ποιο συγκεκριμένα η αποστολή του ΚΣΔΙΧ περιγράφεται από τα παρακάτω:

- Δημιουργία μηχανισμού για την αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων των ιδιωτών.
- Αναθεώρηση και ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων των ιδιωτών αλλά και του θεσμικού πλαισίου για την αγορά ακινήτων.
- Δημιουργία μηχανισμού ενημέρωσης και υποστήριξης των πολιτών σχετικά με τη λήψη αποφάσεων σχετικών με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.
- Δημιουργία δικτύου για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σχετικά με τη διαχείριση οφειλών.

Το ΚΣΔΙΧ θα πρέπει να ορίζει με βάση τα στοιχεία από την ελληνική στατιστική υπηρεσία σε ετήσια βάση, τις αρχές του «συνεργάσιμου δανειολήπτη» και των «εύλογες δαπανών διαβίωσής».

Ο Συνεργάσιμος δανειολήπτης:

- Παρέχει στους δανειστές πλήρη στοιχεία επικοινωνίας (διευθύνσεις, τηλέφωνα) και ενημερώνει για κάθε αλλαγή τους. Ορίζει αντίκλητο για επικοινωνία όταν αυτός δεν θα είναι διαθέσιμος.
- Είναι διαθέσιμος σε επικοινωνία με το δανειστή και ανταποκρίνεται σε κλήσεις και επιστολές του μέσα σε 15 εργάσιμες ημέρες με ειλικρίνεια και σαφήνεια.
- Ενημερώνει το δανειστή για κάθε τρέχουσα σημαντική αλλαγή της οικονομική του κατάσταση μέσα σε 15 ημέρες από την αλλαγή ή από τότε που θα ζητήσει ενημέρωση ο δανειστής.
- Ενημερώνει το δανειστή για κάθε μελλοντική σημαντική αλλαγή της οικονομική του κατάσταση (κληρονομιά, αναγγελία απόλυσης, κ.λ) μέσα σε 15 ημέρες από την στιγμή που θα ενημερωθεί για αυτά.
- Συναινεί στην εξέταση εναλλακτικών προτάσεων αναδιάρθρωσης με το δανειστή.

Οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης είναι το ποσό που κάθε νοικοκυριό χρειάζεται σε μηνιαία βάση για την κάλυψη των αναγκών διαβίωσής των μελών του. Το ποσό αυτό ορίζεται από τους ειδικούς του Υπουργείου Οικονομικών σε εξατομικευμένη βάση για κάθε νοικοκυριό με χρήση ειδικών συντελεστών στάθμισης ανάλογα με τη σύνθεσή του με βάση τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

Οι παραπάνω ορισμοί θα ενσωματωθούν στον Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών που θα δημιουργηθεί και θα είναι εργαλείο στην προσπάθεια για εξωδικαστικό ή δικαστικό συμβιβασμό.

Για την υποστήριξη του έργου του, το συμβούλιο θα υποστηρίζεται από ομάδα με τους Γενικούς Γραμματείς, ειδικούς συνεργάτες και επιστημονικούς συμβούλους αλλά και εξωτερικούς εμπειρογνώμονες αν αυτό είναι αναγκαίο. Για την παρακολούθηση της προόδου του το συμβούλιο θα δημοσιεύει έκθεση προόδου σε τριμηνιαία βάση.

Αποφασίζεται ακόμα η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) να εκδώσει Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών, έναν οδηγό για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων ιδιωτών που θα πρέπει να τεθεί σε ισχύ το αργότερο μέχρι 31/12/2014.

Στον Κώδικα Δεοντολογίας θα υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες αξιολόγησης των κινδύνων και της δυνατότητας αποπληρωμής του οφειλέτη και υποχρεωτικοί κανόνες για τις τράπεζες με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα. Σαφείς θα είναι ακόμα οι όροι επικοινωνίας μεταξύ τραπεζών και οφειλετών και για την πρόταση από την τράπεζα λύσεων ρύθμισης ή αναδιάρθρωσης δανείων σε καθυστέρηση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν οι ορισμοί του «συνεργάσιμου δανειολήπτη» και των «εύλογες δαπανών διαβίωσής».

Στόχος του Κώδικα είναι το χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ τραπεζών και δανειοληπτών και η αντιμετώπιση της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά και σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Τέλος Συνήγορος του Καταναλωτή αποκτά αρμοδιότητες για την διαμεσολάβηση μεταξύ τραπεζών και οφειλετών για την εύρεση εξωδικαστικώς μία κοινά αποδεκτής λύσης για τη ρύθμιση οφειλών που είναι σε καθυστέρηση και ιδίως αυτών που είναι στα πλαίσια του Κώδικα Δεοντολογίας.

Η μεσολάβηση του συνηγόρου έχει σαν στόχο να βρεθεί λύση εξωδικαστικώς ώστε να μην χρειαστεί ο δανειολήπτης να προσφύγει σε διαδικασίες δικαστικής πτώχευσης που χρονοβόρες και τον επιβαρύνουν με επιπλέον έξοδα.

Τον Οκτώβριο του 2016 ιδρύεται η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους μία αυτοτελής δημόσια υπηρεσία υπό το ΚΥΣΔΙΧ με στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων υπερχρέωσης συμβάλλοντας έτσι στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και την αναβάθμιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τον Μάρτιο του 2017 εγκαινιάζεται το πρώτο Γραφείο Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών (ΓΕΥΔ) με σκοπό την εξατομικευμένη ενημέρωση και υποστήριξη των οφειλετών για την ρύθμιση των χρεών τους τόσο εξωδικαστικά (Κώδικας Δεοντολογίας, Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών, Συνήγορός του Καταναλωτή) όσο και δικαστικά (Νόμος 3869). Σήμερα λειτουργούν 3 γραφεία (ΓΕΥΔ) και 14 περιφερειακές υπηρεσίες (ΚΕΥΔ)

ενώ ο στόχος ήταν μέχρι το τέλος του έτους να λειτουργούν 120 γραφεία που θα λειτουργούν σαν ένα πανελλαδικό δίκτυο συμβουλευτικής υποστήριξης των δανειοληπτών (www.keyd.gov.gr).

2.4 Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών

Τον Αύγουστο 2014 με την 116/1/25.8.2014 απόφαση της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της ΤτΕ εκδίδεται ο Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών. Τον Ιανουάριο του 2015 η υποχρεωτική εφαρμογή του Κώδικα Δεοντολογίας τίθεται σε εφαρμογή για όλα τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας. Ο Κώδικας έχει αναθεωρηθεί τρεις φορές με την τελευταία που ισχύει μέχρι σήμερα να είναι με την 195/1/29.7.2016 απόφαση της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της ΤτΕ.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας εισάγει τις βασικές αρχές συμπεριφοράς τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και για τους δανειολήπτες, σε σχέση με την επίλυση σε εξατομικευμένη βάση των ληξιπρόθεσμων οφειλών με τις καταλληλότερες λύσεις ρύθμισης ή οριστικής διευθέτησης.

Οι προτεινόμενες λύσεις ρύθμισης χωρίζονται σε μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες και σύμφωνα με τις οδηγίες της ΤτΕ θα πρέπει να στηρίζονται στην τρέχουσα και την εκτιμώμενη μελλοντική κατάσταση του δανειολήπτη, σε αντίθετη περίπτωση θα είναι απλώς συγκάλυψη του προβλήματος που θα έχει αρνητικές συνέπειες τόσο για την τράπεζα όσο και για τον δανειολήπτη. Οι λύσεις οριστικής διευθέτησης περιλαμβάνουν μεταβίβαση/ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων του δανειολήπτη. Στην αξιολόγηση της ικανότητας αποπληρωμής του οφειλέτη, αν αυτός είναι φυσικό πρόσωπο θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης. Σε περίπτωση που τα μέρη δεν συμφωνήσουν τελικά σε κοινά αποδεκτή λύση, ο οφειλέτης μπορεί να ζητήσει τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Καταναλωτή ή άλλων φορέων διαμεσολάβησης ή τη δικαστική προστασία του νόμου 3869/2010.

Σε περίπτωση που ένας υπερήμερος δανειολήπτης δεν συναινέσει στην διερεύνηση λύσεων με τη διαδικασία που θα αναλύσουμε παρακάτω κατατάσσεται στους «Μη συνεργάσιμους δανειολήπτες». Ο Μη συνεργάσιμος δανειολήπτης ενημερώνεται

γραπτώς από την τράπεζα για τον κίνδυνο που διατρέχει να ρευστοποιηθούν οι εξασφαλίσεις που μπορεί να περιλαμβάνουν και την κύρια κατοικία του και να αποκλειστεί από ευεργετικές διατάξεις της νομοθεσίας (Ν. 3869/2010 και Ν. 4354/2015).

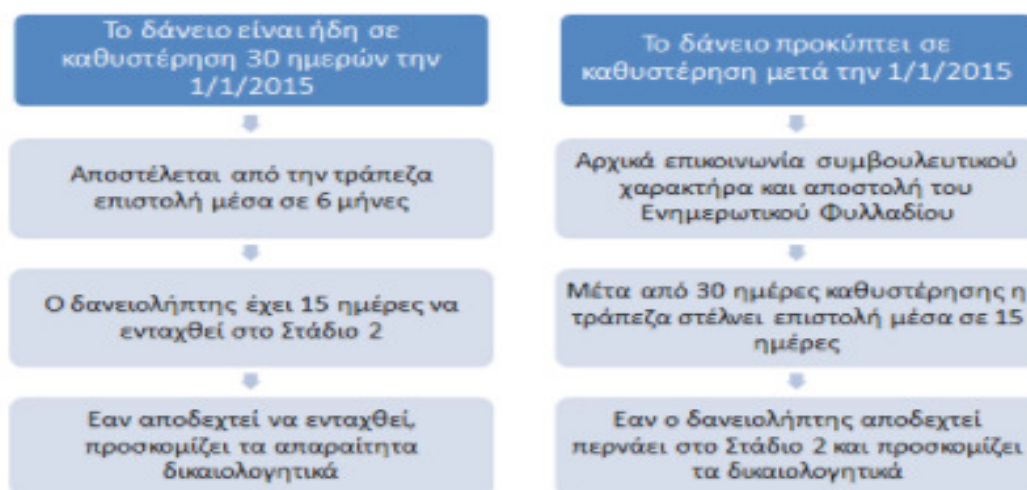
Από την εφαρμογή του Κώδικα εξαιρούνται τα καταγγελμένα δάνεια, τα δάνεια για τα οποία έχει οριστεί δικάσιμος βάση του νόμου 3869/2010, και τα δάνεια που άλλοι πιστωτές έχουν ξεκινήσει νομικές ενέργειες. Οφειλέτες με καταγγελμένα δάνεια και δάνεια στο νόμο 3869/2010 μπορούν με δική τους πρωτοβουλία να υπαχθούν στον Κώδικα.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας εισάγει τη Διαδικασία Επίλυσης Καθυστερήσεων (Δ.Ε.Κ.) για τα φυσικά πρόσωπα και τις μικρές επιχειρήσεις. Οι ΔΕΚ περιλαμβάνει πέντε στάδια.

Στάδιο 1: Επικοινωνία με το δανειολήπτη.

Μέχρι τις 60 ημέρες καθυστέρησης η επικοινωνία είναι προαιρετική αλλά προτείνεται για να εντοπιστούν άμεσα προβλήματα και να εξεταστεί η ένταξη του δανειολήπτη σε επόμενα στάδια της ΔΕΚ με τη σύμφωνη γνώμη του. Αν η καθυστέρηση ξεπεράσει τις 60 ημέρες το ίδρυμα υποχρεούται μέσα σε 30 ημέρες και αν δεν έχει εξοφλήσει πλήρως να στείλει στον οφειλέτη γραπτή επιστολή που θα τον ενημερώνει για την κατάσταση του δανείου και τη δυνατότητά του να ενταχθεί στη ΔΕΚ με την συμπλήρωση την Τυποποιημένης Οικονομικής Κατάστασης (Τ.Ο.Κ.). Η ΤΟΚ είναι ένα τυποποιημένο έντυπο με το οποίο ο δανειολήπτης ενημερώνει την τράπεζα για όλα τα εισοδηματικά και περιουσιακά του στοιχεία και τις δανειακές του υποχρεώσεις σε άλλα ιδρύματα. Την πρώτη αυτή επιστολή πρέπει να συνοδεύουν ενημερωτικό φυλλάδιο, η ΤΟΚ και λίστα με τα υποστηρικτικά δικαιολογητικά, που ζητά η τράπεζα. Με το πέρας 15 εργάσιμων ημερών από την παραλαβή της πρώτης επιστολής και με δεδομένο ότι ο οφειλέτης δεν έχει ανταποκριθεί η τράπεζα μέσα σε 30 ημέρες στέλνει και δεύτερη γραπτή ειδοποίηση που προειδοποιεί το δανειολήπτη για τον επικείμενο χαρακτηρισμό του ως «Μη συνεργάσιμος δανειολήπτης». Ειδικά για την περίπτωση που ο χαρακτηρισμός αυτός μπορεί να έχει αποτέλεσμα τον πλειστηριασμό της κύριας κατοικίας τους η αποστολή αυτή είναι υποχρεωτική.

ΣΤΑΔΙΟ 1

Πηγή: Εκποιζώ

Στάδιο 2: Συγκέντρωση οικονομικών και άλλων πληροφοριών από τον δανειολήπτη

Το ίδρυμα παραλαμβάνει με απόδειξη παραλαβής την ΤΟΚ και τα υποστηρικτικά έγγραφα και αποδεικτικά. Αν το θεωρεί απαραίτητο μπορεί να ζητήσει και επιπλέον στοιχεία από το δανειολήπτη ή να συλλέξει πληροφορίες και από άλλες πηγές. Η πληροφορία αυτή φυλάσσεται από το ίδρυμα σε φυσική μορφή αλλά και ηλεκτρονικά.

Στάδιο 3: Αξιολόγηση οικονομικών στοιχείων

Η τράπεζα αξιοποιεί την πληροφόρηση του Σταδίου 2 για να εκτιμήσει τουλάχιστον την περιουσιακή κατάσταση του δανειολήπτη, την τρέχουσα και μελλοντική ικανότητα αποπληρωμής, την οικονομική του συμπεριφορά στο παρελθόν και την τρέχουσα αξία των εξασφαλίσεων.

Στάδιο 4: Πρόταση κατάλληλης λύσης

Μετά την αξιολόγηση του Σταδίου 3 η τράπεζα παρέχει στο συνεργάσιμο δανειολήπτη μία ή περισσότερες εναλλακτικές λύσης ρύθμισης και αν αυτό δεν είναι εφικτό λύση οριστικής διευθέτησης. Οι προτάσεις αυτές θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τις εποπτικές απαιτήσεις και να λαμβάνουν υπόψιν τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης για τα φυσικά πρόσωπα. Οι προτάσεις στέλνονται με το «Τυποποιημένο Έγγραφο Πρότασης Λύσεων Ρύθμισης ή Οριστικής Διευθέτησης» εντός 4 μηνών από την παραλαβή της ΤΟΚ. Εκεί περιγράφονται με λεπτομέρειες οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι επιβαρύνσεις του προτεινόμενου σχεδίου. Για περιπτώσεις πολλαπλών πιστωτών υπάρχει η δυνατότητα να συνεργαστούν τα ιδρύματα για την εξεύρεση κοινής λύσης. Σε 15 ημέρες από την παραλαβή της επιστολής ο οφειλέτης θα πρέπει να συναινέσει σε μία από τις προτάσεις, να αρνηθεί όλες τις προτάσεις ή να αντιπροτείνει μία δική του λύση. Σε περίπτωση αντιπρότασης η τράπεζα πρέπει μέσα σε δύο μήνες να συναινέσει με την αντιπρόταση, να απορρίψει την αντιπρόταση και είτε να επαναφέρει την αρχική πρόταση είτε μία νέα πρόταση που είναι και η τελική.

Στάδιο 5: Διαδικασία εξέτασης ενστάσεων

Κάθε τράπεζα οφείλει να έχει Επιτροπή Ενστάσεων με τρία τουλάχιστον μέλη για την εξέταση των ενστάσεων που υποβάλουν οι δανειολήπτες. Η επιτροπή οφείλει να απαντήσει τεκμηριωμένα μέσα σε διάστημα τριών μηνών από τη λήψη της ένστασης. Αν η ένσταση γίνει αποδεκτή, η τράπεζα ενημερώνει τον οφειλέτη για τις διορθωτικές ενέργειες, που θα κάνει και το στάδιο του Κώδικα που «παραπέμπεται» για να επαναληφθεί (Στάδιο 3 και Στάδιο 4).

2.5 Ν.4161/13 - Πρόγραμμα διευκόλυνσης ενήμερων δανειοληπτών

Με το Ν. 4161/13 εισάγεται ένα πρόγραμμα για τη διευκόλυνση των δανειοληπτών που είναι φυσικά πρόσωπα είναι άνεργοι, μισθωτοί ή συνταξιούχοι και είτε είναι ενήμεροι είτε σε καθυστέρηση αλλά η σύμβασή τους δεν έχει ακόμα καταγγελθεί. Αφορά μόνο σε οφειλέτες στεγαστικών, καταναλωτικών και επισκευαστικών δανείων για τα οποία υπάρχει προσημείωση στην κύρια κατοικία τους. Σε σχέση με τον νόμο 3869/13 είχε το

πλεονέκτημα ότι με την υπαγωγή του οφειλέτη στο πρόγραμμα ο εγγυητής δεν αντιμετωπίζει κανένα πρόβλημα αλλά δεν προβλέπεται καμία απομείωση της οφειλής. Η προθεσμία για την αίτηση για ένταξη στο πρόγραμμα ορίστηκε εντός έξι μηνών από τον Ιούνιο 2013 που δημοσιεύτηκε η νόμος.

Τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να εντάξουν τους οφειλέτες στο πρόγραμμα διευκόλυνσης μη τον όρο ότι πληρούν τις προϋποθέσεις για υπαγωγής που προβλέπονται στις διατάξεις του νόμου 4161/13 και είναι οι παρακάτω:

- Να έχει ο πιστωτής προσημειώσει την κύρια κατοικία του δανειολήπτη (σύμφωνα με την τελευταία φορολογική του δήλωση) για στεγαστικά, καταναλωτικά και επισκευαστικά δάνεια.
- Η αντικειμενική αξία του προσημειωμένου ακινήτου να μην είναι πάνω από 180.000€.
- Το σύνολο της ακίνητης περιουσίας του οφειλέτη να μην είναι πάνω από 250.000€.
- Το συνολικό ανεξόφλητο οφειλόμενο κεφάλαιο να είναι κάτω από 150.000€.
- Να μην έχει ο δανειολήπτης καταθέσεις πάνω από 10.000€.
- Να μην έχει ο δανειολήπτης προσωπικό εισόδημα πάνω από 15.000€ και οικογενειακό πάνω από 25.000€, ενώ ταυτόχρονα πρέπει από το 2009 το εισόδημα να έχει μειωθεί πάνω από 20%.

Ευνοϊκότερες προϋποθέσεις ισχύουν για οικογένειες με άτομο που έχει αναπηρία πάνω από 67% ή πολύτεκνες οικογένειες.

Η δανειακή σύμβαση πρέπει ακόμα να είναι υπογεγραμμένη πριν την 30/06/2010 χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν τροποποιητικές συμβάσεις που έχουν γίνει στη συνέχεια.

Σε περίπτωση που υπάρχουν συνοφειλέτες πρέπει όλους τους να πληρούν τα παραπάνω κριτήρια την ημερομηνία υποβολής της αίτησης.

Ο οφειλέτης υποβάλει ο ίδιος ή μέσω αντιπροσώπου του, της αίτηση στο πιστωτικό ίδρυμα μαζί με φάκελο που περιέχει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και υπεύθυνη δήλωση για την περιουσιακή του κατάσταση και τις συνολικές του οφειλές σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Ο δανειστής πρέπει σε 25 εργάσιμες ημέρες από την υποβολή να επεξεργαστεί την αίτηση και είτε εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις να καλέσει τον

οφειλέτη για την υπογραφή νέας σύμβασης εντός ενός μηνός από την κλήση του, είτε εφόσον δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις να καλέσει τον οφειλέτη να προσκομίσει συμπληρωματικά στοιχεία εντός 10 εργάσιμων ημερών. Αν και τα συμπληρωματικά στοιχεία δεν αποδεικνύουν ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις ενημερώνει τον οφειλέτη εντός ενός μήνα ότι η αίτησή του έχει απορριφθεί.

Το πρόγραμμα διευκόλυνσης του Ν.4161/13 προβλέπει ότι για μία περίοδο τεσσάρων ετών ο δανειολήπτης θα πληρώνει μόνο το 30% του μισθού του με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ συν περιθώριο 0,75% εκτός αν το συμβατικό επιτόκιο ήταν μικρότερο οπότε μένει αμετάβλητο. Η διαφορά της δόσης της ρύθμισης με την παλιά δόση κεφαλαιοποιείται, στο τέλος της τετραετίας ο οφειλέτης θα αποπληρώσει το υπολειπόμενο κεφάλαιο στα έτη που απόμειναν στην αρχή της ρύθμισης με τους συμβατικούς όρους. Ειδική πρόβλεψη υπάρχει για τους ανέργους που μέσα στην τετραετία δικαιούνται μία άτοκη περίοδο έξι μηνών που θα γίνονται μηδενικές καταβολές, η εξάμηνη περίοδος των μηδενικών καταβολών μπορεί να γίνει και τμηματικά.

Αν το εισόδημα του οφειλέτη μεταβληθεί μέσα στο διάστημα του προγράμματος, τροποποιείτε και το ποσό της πληρωμής. Σε περίπτωση πολλαπλών πιστωτών το ποσό μοιράζεται συμμετρικώς επί του συνολικού ποσού των οφειλών.

Ο οφειλέτης υποβάλλει τα δικαιολογητικά μία φορά το χρόνο και μόνος του σε περίπτωση που αλλάξει σημαντικά το εισόδημα ή η περιουσιακή του κατάσταση.

Ο δανειστής μπορεί να καταγγείλει τη ρύθμιση του προγράμματος διευκόλυνσης αν:

- Δεν πραγματοποιούνται οι καταβολές σύμφωνα με το πλάνο της ρύθμισης.
- Τα στοιχεία που υποβλήθηκαν ήταν ψευδή ή ελλιπή.
- Ο οφειλέτης δεν ενημέρωσε σε περίπτωση που αλλάξει σημαντικά το εισόδημα ή η περιουσιακή του κατάσταση.

Καταγγελία του προγράμματος από έναν δανειστή συνεπάγεται λήξη του προγράμματος για όλους τους δανειστές.

2.6 Ν. 4354/2015 Δημιουργία δευτερογενούς αγοράς ΜΕΔ

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση ο νόμος δημιουργήθηκε για να περιορίσει το πρόβλημα του χειρισμού των ΜΕΔ. Οι εκπρόσωποι των τράπεζες φοβούμενες να προτείνουν ευνοϊκές ρυθμίσεις στους δανειολήπτες για να μην κατηγορηθούν για απιστία και τα ιδρύματα προχωρούν σε ενέργειες αναγκαστικής εκτέλεσης με αρνητικές συνέπειες τόσο για την τράπεζα όσο και για τον οφειλέτη. Η δημιουργία δευτερογενούς αγοράς ΜΕΔ θα είναι θετική τόσο για τις τράπεζες που θα εισπράττουν άμεσα ένα τμήμα της οφειλής που πιθανόν θα είναι μεγαλύτερο από αυτό που θα λάμβαναν με ενέργειες αναγκαστικής εκτέλεσης όσο και για τον οφειλέτη που μπορεί να λάβει από τον εκδοχέα καλύτερη ρύθμιση αφού αυτός έχει αγοράσει την απαίτηση με χαμηλότερο τίμημα. Την ίδια ώρα θεσπίζεται αυστηρό εποπτικό πλαίσιο για τις εταιρίες για τις εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων και η υποχρέωσή τους να εφαρμόζουν τον Κώδικα Δεοντολογίας.

Η διαχείριση και μεταβίβαση των απαιτήσεων από ΜΕΔ μπορεί να γίνει μόνο από ανώνυμες εταιρίες με έδρα την Ελλάδα ή άλλη χώρα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) και μετά από έγκριση της ΤτΕ και αφού ελέγξει ότι οι μέτοχοι και οι σύμβουλοι της εταιρίας πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια (φήμη, γνώση, ικανότητες, εμπειρία) και ότι η οργανωτική δομή και το επιχειρηματικό πλάνο είναι κατάλληλα.

Η ΤτΕ μπορεί να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας μίας εταιρίας όταν:

- Πήρε την άδεια με ψευδή στοιχεία
- Δεν πληροί ποια τις προϋποθέσεις λειτουργίας
- Παραβίασε τον παρόντα νόμο ή της πράξεις της ΤτΕ
- Λειτουργεί για τη νομιμοποίηση χρημάτων από εγκληματική δραστηριότητα ή τη χρηματοδότηση εγκληματικών οργανώσεων.

Εταιρίες των οποίων η άδεια ανακαλείται σταματούν τη σύναψη νέων συμβάσεων αλλά παραμένουν υπό την εποπτεία της ΤτΕ μέχρι την υλοποίηση του σχεδίου τερματισμού τους.

Η ΤτΕ εποπτεύει τις εταιρίες αυτές για τη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και μπορεί να επιβάλει διοικητικά πρόστιμα μέχρι 300.000€ για παράβαση των διατάξεων του νόμου αφού πρώτα καλέσει την εταιρία σε ακρόαση.

Κάθε εταιρία οφείλει να έχει πάντα μετοχικό κεφάλαιο πάνω από 100.000€, να υποβάλει στην ΤτΕ αντίγραφο του ισολογισμού, των αποτελεσμάτων χρήσης και όποιου άλλου εγγράφου ζητηθεί από τον επόπτη. Πρέπει ακόμα να επιτρέπει στους υπαλλήλους της ΤτΕ να ελέγχουν τις εργασίες και τις δραστηριότητες της θέτοντας στη διάθεσή τους τα απαραίτητα βιβλία, αρχεία και έγγραφα. Ακόμα υποχρεούται στην πληρωμή τέλους στην ΤτΕ για να αποζημιώσει τα έξοδα που σχετίζονται με την εποπτική δραστηριότητα. Τέλος μία Εταιρία Διαχείρισης Απαιτήσεων από ΜΕΔ μπορεί μετά από άδεια της ΤτΕ να χορηγεί πιστώσεις με αποκλειστικό σκοπό την αναχρηματοδότηση υφιστάμενων οφειλών.

Οι εταιρίες αυτές είτε αναλαμβάνουν τη διαχείριση της απαίτησης είτε αγοράζουν την απαίτηση συνολικά.

Οι εταιρίες αναλαμβάνουν τη διαχείριση των απαιτήσεων που είναι σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών ή και σε καθυστέρηση μικρότερη των 90 ημερών όταν ανήκουν σε οφειλέτη με άλλες οφειλές σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών. Τα έξοδα διαχείρισης δεν μπορούν να μεταβιβαστούν στον οφειλέτη. Οι εταιρίες διαχείρισης μπορούν να ακολουθήσουν νομικές ενέργειες ή να συμμετέχουν σε προπρωχευτικές και πτωχευτικές διαδικασίες και μπορούν ακόμα και να προσλάβουν Εταιρίες Ενημέρωσης Οφειλετών.

Οι εταιρίες αγοράζουν μόνο απαιτήσεις που είναι σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών. Σε περίπτωση πώλησης ομάδας δανείων του ίδιου δανειολήπτη μπορούν σε αυτή την ομάδα να συμπεριληφθούν και εξυπηρετούμενα δάνεια αρκεί να υπάρχουν και μη εξυπηρετούμενα. Πριν την πώληση των δανείων πρέπει οι οφειλέτες να κληθούν να ρυθμίσουν τις οφειλές τους εξωδικαστικά, με επίδικες ή επιδικασθείσες απαιτήσεις και απαιτήσεις μη συνεργάσιμων δανειοληπτών του νόμου 4224/13.

Σήμερα, έχουν αδειοδοτηθεί από την ΤτΕ δέκα εταιρίες: B2Kapital, Ceral (Alpha Bank και της Centerbridge), DVO1 Asset Managent, FPS (Eurobank), ΘΕΑ Αρτεμις (Τράπεζας Αττικής και της Algridge), Independent Portfolio Asset Management (Alvarez & Marshal), Pillarstone (KKR, Alpha Bank, Eurobank, QQuant, Resolute Asset Management, UCI. Σύμφωνα με τη Τζώρτζη (2018), το 2017 η Eurobank πούλησε 1,5 δις€ και η Τράπεζα Αττικής 1,3 δις€. Μέχρι τον Φεβρουάριο 2018 θα πωληθούν δάνεια

συνολικής αξίας 5,5 δις€ από τις Τράπεζες Alpha και Πειραιώς ενώ μέχρι το τέλος του χρόνου η ΕΤΕ αναμένεται να πουλήσει δάνεια 2,5 δις€. Οι συστημικές τράπεζες έχουν δεσμευτεί ότι θα πουλήσουν μέχρι το 2019 χαρτοφυλάκιο συνολικής αξίας 11,5 δις€. Μέχρι τώρα τα δάνεια που έχουν πωληθεί είναι ανεξασφάλιστα και σε καθυστέρηση πάνω από δέκα χρόνια και έτσι η τιμή πώλησης ήταν 1,5% μέχρι 3% της ονομαστικής αξίας του δανείου. Η Eurobank από χαρτοφυλάκιο αξίας 2,5 δις€ μαζί με τους τόκους έλαβε 45 εκατ.€. Πριν την πώληση κάλεσε με επιστολή τους οφειλέτες να αποπληρώσουν με το 5% της συνολικής οφειλής. Τη νέα χρονιά αναμένεται να πωληθούν και δάνεια με εξασφάλιση όπως στεγαστικά με την τιμή τους να εκτιμάται στο 15%-20% της ονομαστικής αξίας.

2.7 Ν.4469/2017 - Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση ο Ν.4469 έχει σκοπό να εισάγει στην ελληνική πραγματικότητα μία οργανωμένη εξωδικαστική διαδικασία που θα επιτρέπει σε επιχειρήσεις να πετύχουν μία συνολική και μακροπρόθεσμη ρύθμιση των οφειλών τους. Πολλές ελληνικές επιχειρήσεις, μετά από χρόνια κρίσης, δεν μπορούν να αποπληρώσουν τις οφειλές τους σε ιδιώτες και δημόσιο και μέχρι τώρα δεν είχαν άλλο εργαλείο για τη ρύθμισή τους από την ένταξή τους στο Άρθρο 99 του Πτωχευτικού Κώδικα που ουσιαστικά αποτελεί λύση μόνο για μεγάλες ανώνυμες επιχειρήσεις με χρέη σε πολλαπλούς πιστωτές. Εξάλλου η διαδικασία αυτή είναι δύσκολη και επιφέρει στην επιχείρηση τον στιγματισμό της αφού η κοινή γνώμη αλλά και η αγορά αντιλαμβάνονται την ένταξη μίας επιχείρησης στο Άρθρο 99 σαν τελευταία προσπάθεια πριν την πτώχευση παρά σαν μία προσπάθεια μίας βιώσιμης επιχείρησης για διάσωση. Το αποτέλεσμα ήταν ότι μόνο ελάχιστες επιχειρήσεις κατάφεραν τελικά να εξυγιανθούν επιτυχώς μέσω των διαδικασιών του Άρθρου 99. Η τελευταία νομοθετική προσπάθεια για εξωδικαστική ρύθμιση οφειλών ήταν ο ν. 4307/2014 «νόμος Δένδια» που όμως δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα αφού δεν προέβλεπε καμία υποχρέωση για τις τράπεζες.

Ο νέος μηχανισμός θα έχει ευρύτερο πεδίο εφαρμογής αφού θα περιλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους και οικονομικών μεγεθών και οι λύσεις που μπορεί να συμφωνηθούν δεν υπόκεινται σε κανέναν περιορισμό. Για την αντιμετώπιση των «στρατηγικών κακοπληρωτών» θα εξαιρούνται από το μηχανισμό επιχειρήσεις των οποίων η διοίκηση ή οι ιδιοκτήτες έχουν καταδικαστεί για φοροδιαφυγή, απάτη ή οικονομικά εγκλήματα. Ακόμα θα υπάρχει άρση του τραπεζικού και του φορολογικού απορρήτου για τους αιτούντες. Η διαδικασία διασφαλίζει ότι η συμφωνία θα γίνει με το σύνολο των πιστωτών της επιχείρησης και θα διασωθούν μόνο βιώσιμες επιχειρήσεις.

Οι διατάξεις του νόμου ρυθμίζουν τη διαδικασία εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών των επιχειρήσεων προς τους πιστωτές τους ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητά της. Ως «μεγάλες επιχειρήσεις» ορίζονται αυτές που έχουν κύκλο εργασιών πάνω από 2.500.000 ευρώ ή σύνολο υποχρεώσεων πάνω από 2.000.000 ευρώ ενώ όλες οι άλλες θεωρούνται «μικρές επιχειρήσεις». Ως «συνοφειλέτης» ορίζεται κάθε συνοφειλέτης ή εγγυητής.

Στον μηχανισμό έχει τη δυνατότητα να αιτηθεί κάθε φυσικό πρόσωπο με πτωχευτική ικανότητα και κάθε νομικό πρόσωπο που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και έχουν την Ελλάδα σαν φορολογική έδρα με την προϋπόθεση ότι:

- Στις 31 Δεκεμβρίου 2016 είχε οφειλές προς χρηματοδοτικό φορέα σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών ή που έχουν ρυθμιστεί μετά την 1 Ιουλίου 2016 ή έχει οφειλές προς το δημόσιο ή έχει ακάλυπτες επιταγές ή διαταγές πληρωμή ή δικαστικές αποφάσεις για λόγω ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις.
- Οι συνολικές οφειλές που θα ρυθμιστούν ξεπερνούν τις 20.000 ευρώ.

Δεν έχουν δικαίωμα να αιτηθούν τράπεζες και επενδυτικές εταιρίες, επιχειρήσεις που είναι σε καθεστώς λύσης ή πτώχευσης και επιχειρήσεις των οποίων η διοίκηση ή οι ιδιοκτήτες έχουν καταδικαστεί για φοροδιαφυγή, απάτη ή οικονομικά εγκλήματα αλλά και οφειλές που δημιουργήθηκαν μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2016.

Σε περίπτωση που ένας πιστωτής έχει συνολικές απαιτήσεις που ξεπερνούν το 85% των συνολικών απαιτήσεων ξεκινά με τον οφειλέτη διμερή διαπραγμάτευση και αν

επιτευχθεί συμβιβασμός ο πιστωτής ενημερώνει την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους μέσα σε 3 μήνες.

Επιχειρήσεις που μπορούν να ενταχθούν στο μηχανισμό είναι αυτές που είχαν θετικά αποτελέσματα ή θετικά Ίδια Κεφάλαια σε μία τουλάχιστον από τις τρεις προηγούμενες χρήσεις και η προθεσμία για την αίτηση στην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους είναι στις 31 Δεκεμβρίου 2018.

Αν η αίτηση δεν υποβληθεί από έναν από τους συνοφειλέτες η διαδικασία ξεκινά μόνο με τη συναίνεση του πιστωτή που έχει την πλειοψηφία των απαιτήσεων. Η αίτηση στο Ν.4469/2017 σταματά την διαδικασία του Κώδικα Δεοντολογίας και σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί συμφωνία μέσω του νόμου η Διαδικασία Επίλυσης Καθυστερήσεων συνεχίζεται από το στάδιο που είχε σταματήσει. Η αίτηση περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία της επιχείρησης, τη λίστα με τους πιστωτές της, την πρότασή της για τη ρύθμιση βάση της του ποσού που είναι σε θέση να καταβάλει μηνιαίως. Περιλαμβάνει ακόμα το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και την εκτιμώμενη εμπορική αξία της ώστε να προσδιοριστεί η ρευστοποιήσιμη αξία της με αναφορά στα βάρη της. Πληροφορίες για τις μεταβιβάσεις, τα μερίσματα και τις συναλλαγές που έγιναν τα πέντε τελευταία χρόνια, τα νομικά μέτρα που είναι συνδεδεμένα με τον οφειλέτη, κατάλογο με τα συνδεδεμένα πρόσωπα του οφειλέτη και τους μισθούς τους. Με την αίτηση ο οφειλέτης παρέχει άδεια στον συντονιστή, τον εμπειρογνώμονα και στους πιστωτές να ελέγξουν τα δεδομένα του με την άρση του τραπεζικού και φορολογικού απορρήτου και η αίτηση έχει θέση υπεύθυνης δήλωσης για την εγκυρότητα των δηλωθέντων. Μαζί με την αίτηση θα πρέπει να υποβληθούν και όλα τα απαραίτητα οικονομικά έγγραφα και δικαιολογητικά.

Μέσα σε δύο μήνες από την αίτηση η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους διορίζει συντονιστή της διαδικασίας που θα πρέπει να είναι από την Περιφερειακή Ενότητα, που έχει την έδρα του ο οφειλέτης. Ο συντονιστής ελέγχει την πληρότητα της αίτησης και αν ο φάκελος δεν είναι πλήρης ζητά από τον οφειλέτη να καταθέσει σε 5 εργάσιμες ημέρες τα έγγραφα που λείπουν, σε διαφορετική περίπτωση συντάσσει πρακτικό αποτυχίας. Αν η αίτηση είναι πλήρης, ο συντονιστής εκδίδει βεβαίωση που στέλνει στην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους και την κοινοποιεί σε

όλους τους πιστωτές. Κάθε πιστωτής ενημερώνεται για την οφειλή στον ίδιο και τη συνολική οφειλή και όχι για τις οφειλές σε άλλους πιστωτές αναλυτικά. Αν δεν αιτηθεί τουλάχιστον έναν από τους συνοφειλέτες, ο συντονιστής πριν κοινοποιήσει την αίτηση στους πιστωτές, ειδοποιεί μόνο τους πιστωτές που εμπλέκονται οι συνοφειλέτες και τους καλεί να δηλώσουν αν δέχονται την έναρξη της διαδικασίας σε 5 ημέρες χωρίς το αίτημα των συνοφειλετών. Αν η πλειοψηφία των πιστωτών που εμπλέκονται οι συνοφειλέτες δεν δεχτεί, ο συντονιστής ενημερώνει τον οφειλέτη και η διαδικασία συνεχίζεται για τους πιστωτές που όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν αιτηθεί.

Σε δέκα 10 ημέρες από την κοινοποίηση της πρόσκλησης, οι πιστωτές ενημερώνουν τον συντονιστή για την πρόθεσή τους να συμμετέχουν στη διαδικασία και επιβεβαιώνουν το ποσό της οφειλής που τους αναλογεί. Αν υπάρχει διαφορά στο οφειλόμενο ποσό από τον οφειλέτη και τον πιστωτή ο συντονιστής ζητά αποδεικτικά έγγραφα. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει απαρτία στη συναίνεση των πιστωτών η διαδικασία κηρύσσεται άκαρπη και ο συντονιστής συντάσσει πρακτικό αποτυχίας. Αν υπάρχει απαρτία στη συναίνεση των πιστωτών ο συντονιστής αποστέλλει σε όλους την πλήρη αίτηση με τα συνοδευτικά έγγραφα και για μικρές επιχειρήσεις ζητά πρόταση διορισμού εμπειρογνώμονα. Όλοι οι πιστωτές ενημερώνονται για την έναρξη της διαδικασίας. Μέσα σε ένα μήνα οι πιστωτές πρέπει να στείλουν αντιπρόταση με την οποία να αναφέρονται:

- Εκτίμηση για τη βιωσιμότητα της επιχείρησης.
- Την αξία της περιουσίας της επιχείρησης αν ρευστοποιηθεί.
- Το ποσό που προτείνει να καταβάλει ο οφειλέτης αν δεν συμφωνεί με το ποσό που έχει δηλώσει ο οφειλέτης.
- Το συνολικό ποσό που θα λάβει ο κάθε πιστωτής.

Η αντιπρόταση του κάθε πιστωτή κοινοποιείται και στους υπόλοιπους και μπορούν να κάνουν σχόλια εντός 15 ημερών. Στη συνέχεια ο οφειλέτης πρέπει εντός 10 ημερών να δηλώσει αν συμφωνεί με μία ή περισσότερες αντιπροτάσεις. Αν συμφωνήσει σε μία ή περισσότερες αντιπροτάσεις, οι πιστωτές επιλέγουν με ψηφοφορία της αντιπρόταση που θα υλοποιηθεί. Αν δεν υπάρχουν αντιπροτάσεις ή αν υπάρχουν και δεν υπάρχει συναίνεση του οφειλέτη ή αν το σχέδιο αναδιάρθρωσης που υποβάλει ο

εμπειρογνώμονας δεν εγκριθεί από τον οφειλέτη η ψηφοφορία μπαίνει η αρχική πρόταση του οφειλέτη και απαιτείται πλειοψηφία 3/5 των πιστωτών. Αν εγκριθεί η πρόταση, υπογράφεται σύμβαση μεταξύ των πιστωτών που συναίνεσαν και του οφειλέτη. Αν δεν υπάρξει συμφωνία η διαδικασία θεωρείται άκαρπη και συντάσσεται από το συντονιστής πρακτικό αποτυχίας. Οι πιστωτές που καταψήφισαν την πρόταση που τελικά εγκρίθηκε μπορούν να υποβάλουν ένσταση. Η διαδικασία διενεργείται με επικοινωνία μεταξύ του συντονιστή, του οφειλέτη και των πιστωτών και δεν γίνεται συνάντηση όλων σε κάποιο χώρο κάτι όμως που μπορεί να γίνει αν το ζητήσουν οι πιστωτές. Με το τέλος της διαδικασίας ο συντονιστής συντάσσει πρακτικό περαίωσης στο οποίο αναφέρει:

- Την ύπαρξη απαρτίας των πιστωτών.
- Τα επιπλέον έγγραφα και στοιχεία που έδωσε ο οφειλέτης στους πιστωτές.
- Τη συμφωνία του οφειλέτη στα σχέδια αναδιάρθρωσης που τέθηκαν σε ψηφοφορία.
- Το ποσοστό πλειοψηφίας των πιστωτών για τη λήψη της απόφασης.
- Διαβεβαίωση του συντονιστή ότι εφαρμόστηκαν οι διατάξεις του νόμου.
- Τυχόν ενστάσεις των πιστωτών που καταψήφισαν.

Αντίγραφο του πρακτικού περαίωσης αποστέλλεται σε όλους τους πιστωτές και τον οφειλέτη.

Το περιεχόμενο της σύμβασης αναδιάρθρωσης μπορεί να διαμορφωθεί ελεύθερα από τους πιστωτές και τον οφειλέτη αλλά θα κανένας πιστωτής να μην βρεθεί σε χειρότερη θέση από αυτή που θα βρίσκονταν σε περίπτωση ρευστοποίησης της περιουσίας του οφειλέτη με τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης. Τα ποσά που θα λάβει ο κάθε πιστωτής από την αναδιάρθρωση να είναι τουλάχιστον ισάξια με αυτά που θα λάμβανε από την αναγκαστική εκτέλεση. Με τη σύμβαση αναδιάρθρωσης οφειλών και για όσο χρόνο τηρείται από τον οφειλέτη, δεν μπορεί να εγγραφεί νέο βάρος σε περιουσία του οφειλέτη για την εξασφάλιση των απαιτήσεων που είναι στην ρύθμιση.

Η αξιολόγηση της βιωσιμότητας μίας μικρής επιχείρησης μπορεί να ανατεθεί σε εμπειρογνώμονα μετά από αίτημα των πιστωτών, μπορεί ακόμα να του ανατεθεί η

εκπόνηση σχεδίου αναδιάρθρωσης και η επαλήθευση αμφισβητούμενων απαιτήσεων. Η παραπάνω διαδικασία εμπλοκής του εμπειρογνώμονα είναι υποχρεωτική για τις μεγάλες επιχειρήσεις. Και στις δύο περιπτώσεις ο εμπειρογνώμονας μέσα σε 30 εργάσιμες ημέρες από το διορισμό του και την λήψη των απαραίτητων εγγράφων, υποβάλλει στο συντονιστή έκθεση αξιολόγησης βιωσιμότητας και αν του έχει ζητηθεί, σχέδιο αναδιάρθρωσης. Το σχέδιο αναδιάρθρωσης που έχει εκπονήσει ο εμπειρογνώμονας πρέπει να εγκριθεί από τους πιστωτές.

Η σύμβαση πρέπει να κατατεθεί στο Πολυμελές Πρωτοδικείο για επικύρωση, το δικαστήριο θα εξετάσει όλες τις ενστάσεις που έχουν γίνει στο σχέδιο. Το δικαστήριο θα απορρίψει ένα σχέδιο μόνο όταν δεν τηρήθηκαν οι προβλέψεις του νόμου, δεν συμμετείχαν στη διαδικασία πιστωτές με ποσοστό ικανό να ανατρέψει την απόφαση ή ο οφειλέτης δεν τηρεί τις χρηματικές του υποχρεώσεις. Αν η αίτηση επικύρωσης απορριφθεί, η αναδιάρθρωση παύει να ισχύει. Οι εμπλεκόμενοι σε αυτή την περίπτωση έχουν δικαίωμα έφεσης. Αν αποφασιστεί επικύρωση της σύμβασης από το δικαστήριο, η απόφαση δεσμεύει όλους τους πιστωτές ανεξαρτήτως αν συμμετείχαν στη διαπραγμάτευση ή έχουν υπογράψει τη σύμβαση.

Σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν τηρεί τους όρους της αναδιάρθρωσης και η καθυστέρηση είναι μεγαλύτερη των 90 ημερών ο πιστωτής μπορεί να ζητήσει την ακύρωση της συμφωνίας για όλους τους πιστωτές, σε αυτή την περίπτωση αναβιώνουν οι όροι αποπληρωμής του χρέους που ίσχυαν πριν τη ρύθμιση και θεωρείται απόδειξη για την παύση πληρωμών του οφειλέτη.

Και φορείς του δημοσίου και ασφαλιστικά ταμεία μπορούν να συμμετέχουν στη διαδικασία, ειδικές διατάξεις και περιορισμοί που ισχύουν για τη ρύθμιση χρεών στο δημόσιο πρέπει να ληφθούν υπόψιν στο σχέδιο ρύθμισης. Σε περίπτωση πολλαπλών πιστωτών αυτοί μπορούν να συνεργάζονται με την ανταλλαγή πληροφοριών για να διαπιστώσουν τη βιωσιμότητα της επιχείρησης και να καταλήξουν σε κοινή πρόταση της καταλληλότερης λύσης.

Επίλογος-Συμπεράσματα

Τα ΜΕΔ είναι σήμερα το νούμερο ένα πρόβλημα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Το 35% των τραπεζικών χαρτοφυλακίων αποτελείται από ΜΕΔ και αν σε αυτά προστεθεί και τα δάνεια που ρυθμίστηκαν όταν ήταν μη εξυπηρετούμενα (ΜΕΑ) το ποσοστό αυτό φτάνει το 50%. Η ΤτΕ έχει χαρακτηρίσει τη μείωση των ΜΕΔ ως «εθνικό στόχο». Όμως τα αποτελέσματα από το 2016 που τα ΜΕΔ έφτασαν στο αποκορύφωμά τους, τα αποτελέσματα δεν ήταν θεαματικά αφού υπήρξε μία μείωση μόνο 2%, τρεις μονάδες λιγότερο από τον στόχο που είχαν θέσει από κοινού τράπεζες και ΤτΕ. Ακόμα και αυτή όμως η μείωση προήρθε από διαγραφές δανείων που δεν εξασφαλίζουν ρευστότητα για τις τράπεζες.

Είναι όμως θετικό ότι πλέον υπάρχει το θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Ο νόμος για την προστασία των υπερχρεωμένων δανειοληπτών αυστηροποιήθηκε ώστε να μην προστατεύονται οι «στρατηγικοί κακοπληρωτές». Ο Κώδικας Δεοντολογίας επιβάλλει υποχρεώσεις τόσο στους δανειολήπτες όσο και στους πιστωτές και τους δεσμεύει σε προσπάθεια για την εξεύρεση λύσης ρύθμισης ή οριστικής διευθέτησης των οφειλών. Ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης των επιχειρήσεων δίνει τη δυνατότητα σε βιώσιμες επιχειρήσεις να αναδιαρθρώσουν συνολικά τις οφειλές τους και να συνεχίσουν την δραστηριότητά τους. Τέλος η δευτερογενής αγορά ΜΕΔ έχει ήδη δημιουργηθεί και αναμένεται το επόμενο διάστημα να αυξηθούν οι πωλήσεις ΜΕΔ από τις τράπεζες.

Στην ελληνική περίπτωση δεν υπάρχει κάποια λύση από κρατική παρέμβαση που έγινε σε άλλες χώρες όπως η Ιρλανδία. Η δημιουργία ενός κρατικού φορέα που θα αγοράσει ΜΕΔ από τις τράπεζες για να τα πουλήσει στο μέλλον όταν οι συνθήκες θα είναι καλύτερες δεν έχει γίνει και δεν προβλέπεται να γίνει. Αυτό είναι μάλλον φυσιολογικό αν αναλογιστούμε την άσχημη δημοσιονομική κατάσταση του ελληνικού κράτους.

Το κρίσιμο ζήτημα όμως για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ΜΕΔ δεν είναι άλλο από την επιστροφή της ελληνικής οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης και την ανάκτηση της αξιοπιστίας της χώρας. Η ανάκαμψη της οικονομίας θα δημιουργήσει εισόδημα για ιδιώτες και επιχειρήσεις που θα μπορούν πλέον να εξυπηρετούν της οφειλές τους. Η μείωση των ΜΕΔ και η είσπραξη ρευστών θα δώσει στις τράπεζες την ευκαιρία για νέο δανεισμό που θα δώσει επιπλέον ώθηση στην

ανάπτυξη. Η αντιμετώπιση λοιπόν του προβλήματος των ΜΕΔ είναι ταυτόχρονα αιτία και αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

Αγγελόπουλος Π. (2008), Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα, Εκδόσεις Σταμούλη

Ζαχούρης, Π., (2008), Χρηματοπιστωτικές αγορές, Εκπαιδευτικό Βοήθημα, Πάτρα: Τ.Ε.Ι. Διοίκησης Επιχειρήσεων.

Καραμούζης Ν., (2011), Οι Προκλήσεις για το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και τη Χώρα, Εκδόσεις Λιβάνη

Κυριαζής Δ., (2007), Συγχωνεύσεις και Εξαγορές, Εκδόσεις Σμπίλιας

Λώλος, Σ., Ε., (2007), Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και Οικονομική Ανάπτυξη, Φάκελος Σημειώσεων, Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Νούλας, Α., (2005), Χρήμα και τράπεζες, Β΄ Έκδοση, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Παπαδάμου, Σ. & Συριόπουλος, Κ., (2015), Βασικές αρχές αξιολόγησης επενδύσεων: Χρηματοοικονομική και κοινωνικοοικονομική προσέγγιση, Εκδόσεις Κάλλιπος

Πεντότης Χ., Σαπουντζόγλου Γ., (2009), Τραπεζική Οικονομική, Εκδόσεις Μπένου

Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., (2011), Η δυναμική του χρηματοπιστωτικού συστήματος, Εκδόσεις Κριτική

Χαρδούβελης Γκ. (2010) Οικονομικές πολιτικές για την αντιμετώπιση της Κρίσης, Τεύχος 11, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Begg D.,(1998), Εισαγωγή στην Οικονομική, Τόμος Β', Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική.

Weston J. F, Brigham F. E. (1986) Βασικές Αρχές της Χρηματοοικονομικής Διαχείρισης και Πολιτικής, Εκδόσεις Παπαζήση

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Admati, Anat and Martin Hellwig., (2013), The Bankers' New Clothes: What's Wrong with Banking and What to Do About It. Princeton, N.J.: Princeton.

Anastasiou, D., H. Louri and M. Tsionas, (2016) "Non-Performing Loans in the Euro Area: are Core- Periphery Banking Markets Fragmented?", December 2016. Bank of Greece

Brühl V., (2016) Working Paper, "How to define a Systemically Important Financial Institution (SIFI): A new perspective", CFS Working Paper Series, No. 538, Center for Financial Studies (CFS)

Charalambakis E., Dendramis Y., Tzavalis E., (2017) Working Paper, "On the determinants of NPLs: lessons from Greece", March, 2017, Bank of Greece

Eichengreen B. and Gibson H. D., (2001) "Greek Banking at the Dawn of the New Millennium", CEPR Discussion Paper No. 2791

Falson J., (2013) Bank Performance, Risk and Securitization, Palgrave Macmillan UK

Financial Dictionary, (2012), Farlex International

Gibson, H., Tsakalotos, E., (1992), Economic Integration and Financial Liberalization- Prospects for Southern Europe. St. Antony/MacMillan Press.

Kamberoglou, N., Liapis, E., Simigiannis, G. and Tzamourani, P., 2004. Cost Efficiency in Greek Banking. Working Paper 9, Bank of Greece

Krugman P., (2009) The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008, W. W. Norton & Company

Louzis D., Vouldis A. και Metaxas V., (2012), Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Non-Performing Loans in Greece: A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios, Journal of Banking & Finance, Volume 36, Issue 4, April 2012, Pages 1012-1027

Millenium in Bryant R. C., Garganas N. C. and Tavlas G. S. (Eds.), Greece's Economic Performance and Prospects, Bank of Greece and the Brookings Institution

Mishkin F., (2007), "The economics of Money Banking and Financial Markets", The Pearson Series in Economics

Monokroussos P., Thomakos D., Alexopoulos T. (2016) High NPLs Ratio in Greece: Outcome of an unprecedented recession or the lending practices of domestic credit institutions in the pre-crisis era?, Eurobank Global Market Research (May 4 2016)

Navaretti G., Calzolari G., Pozzolo A. (2017) Non-Performing Loans (27 June 2017), Europeye

Panopoulou, M., (2005). Technological Change and Corporate Strategy in the Greek Banking Industry, Athens: KEPE

Van Gestel T., Baesens B., (2009), Credit Risk Management, Oxford University Press

Voridis, H., (1993) Ceilings on Interest Rates and Investment: The Example of Greece, Review of Economics and Statistics 75 (2), 276-283.

Ηλεκτρονικές πηγές

Γκόρτσος Χ., (2014), Συνέντευξη στο Παρατηρητήριο για την Κρίση 1/4/2014

διαθέσιμο στο: <http://crisisobs.gr/2014/04/sinentefxi-tou-kathigiti-christou-gkortsou-genikou-grammatea-tis-ellinikis-enosis-trapezon-sto-paratiritirio-gia-tin-krisi/> ανακτήθηκε στις 21/01/2018.

Μητράκος Θ., (2017), Ομιλία του Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Θεόδωρου Μητράκου στο συνέδριο για τα κόκκινα δάνεια: «Αναζητώντας ένα εθνικό σχέδιο για την κοινωνία των κόκκινων χρεών», (08/05/2017) διαθέσιμο στο:

http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/Displtem.aspx?Item_ID=432&List_ID=b2e9402e-db05-4166-9f09-e1b26a1c6f1b ανακτήθηκε στις 11/01/2018.

Στουρνάρας Ι., (2017), Καθημερινή, Πλειστηριασμοί, κόκκινα δάνεια το κλειδί για τις τράπεζες (01.10.2017) διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/928967/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/giannhs-stournaras-sthn-k-pleisthriasmoi-kokkina-daneia-to-kleidi-gia-tis-trapezes> ανακτήθηκε στις 11/01/2018.

Τζώρτζη Ε. (2018) Καθημερινή, Σε funds και δάνεια του νόμου Κατσέλη (08.01.2018) διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/942060/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/se-funds-kai-daneia-toy-nomoy-katselh> ανακτήθηκε στις 26/01/2018

ΤΤΕ, (2016), Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (7/12/2016) διαθέσιμο στο:

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%82%20%CE%A3%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CE%9C%CE%B7%20%CE%95%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%89%CE%BD%20%CE%91%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B3%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD.pdf>

ανακτήθηκε στις 24/01/2018.

ΤΤΕ, (2017), Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (5/4/2017) διαθέσιμο στο:

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Report_Operational%20Targets%20for%20NPEs_GR.pdf ανακτήθηκε στις 24/01/2018.

ΤΤΕ, (2017), Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (6/6/2017) διαθέσιμο στο:

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Report_Operational_Targets_for_NPEs_GR_clean_Final_June_2017.pdf ανακτήθηκε στις 24/01/2018.

ΤΤΕ, (2017), Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (6/9/2017) διαθέσιμο στο:

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Report_Operational_Targets_for_NPEs_GR_September_2017.pdf ανακτήθηκε στις 24/01/2018.

ΤΤΕ, (2017), Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (6/9/2017) διαθέσιμο στο:

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Nov17_Report_Operational_Targets_for_NPEs_GR.pdf ανακτήθηκε στις 24/01/2018.

bis.org, διαθέσιμο στο: <https://www.bis.org/about/history.htm?m=1%7C4> ανακτήθηκε στις 18/12/2017.

Carswell S., (2009), Zoe loan-to-value ratio 1.5 times Nama average (23/09/2009), διαθέσιμο στο:

<https://www.irishtimes.com/business/zoe-loan-to-value-ratio-1-5-times-nama-average-1.743355> ανακτήθηκε στις 13/01/2018.

EACB, (2017), “Characteristics of the co-operative banking model”, διαθέσιμο στο:

<http://www.eacb.coop/en/cooperative-banks/definition-and-characteristics.html>

ανακτήθηκε στις 20/8/2017

ECB, (2017/2), “Guidance to banks on non-performing loans” διαθέσιμο στο:

https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/guidance_on_npl.en.pdf

ανακτήθηκε στις 21/12/2017.

ECB, (2017/1), "ECB Banking Supervision: SSM supervisory priorities 2018" διαθέσιμο στο:

https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisory_priorities_2018_en.pdf?3b4a89e9ad114ff7dbdaf156d0f0f564

ανακτήθηκε στις 10/12/2017.

ekpizo.gr, «Ρύθμιση οφειλών με τον Κώδικα Δεοντολογίας» διαθέσιμο στο:

<https://www.ekpizo.gr/el/%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%A1%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%BF%CF%86%CE%B5%CE%B9%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%9A%CF%8E%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%82%CE%94%CE%B5%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82> ανακτήθηκε στις 20/1/2018.

ekpizo.gr, Εισπρακτικές εταιρείες και δικηγορικά γραφεία, διαθέσιμο στο:

<https://www.ekpizo.gr/el/%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%B5%CE%B9%CF%83%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B5%CE%AF%CE%B5%CF%82%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B5%CE%AF%CE%B1> ανακτήθηκε στις

03/01/2018

ert.gr, (26/5/2017) Ποιες αλλαγές φέρνει το Σ/Ν για τις εισπρακτικές εταιρείες, διαθέσιμο στο:

<http://www.ert.gr/eidiseis/ellada/politiki/oloklironete-to-ns-gia-tis-ispraktikes-eteries-pies-allages-ferni-video/> ανακτήθηκε στις 02/01/2018.

European Commission. (2014) "A comprehensive EU response to the financial crisis: substantial progress towards a strong financial framework for Europe and a banking union for the Eurozone" διαθέσιμο στο: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-244_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-244_en.htm) ανακτήθηκε στις 25/12/2017.

Grant Thornton, (2016), Get ready for IFRS 9, The impairment requirements, διαθέσιμο στο: <https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/get-ready-for-ifrs-9-issue-2-the-impairment-requirements.pdf> ανακτήθηκε στις 22/01/2018

Investing Answers, (2017), "Investment Bank", διαθέσιμο στο: <http://www.investinganswers.com/financial-dictionary/investing/investment-bank-598> ανακτήθηκε στις 20/8/2017.

investopedia.com διαθέσιμο στο: <https://www.investopedia.com/terms/f/five-c-credit.asp> ανακτήθηκε στις 12/12/2017.

KPMG, (2017) Non-performing loans in Europe, What are the solutions? (May 2017) διαθέσιμο στο: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/05/non-performing-loans-in-europe.pdf> ανακτήθηκε στις 12/1/2018

lawandtech.eu, Εισπρακτικές Εταιρείες: Νομικό Πλαίσιο & Προστασία Οφειλετών (10/4/2017) διαθέσιμο στο: <http://lawandtech.eu/2014/06/08/eispraktikes/> ανακτήθηκε στις 02/01/2018

Oxford dictionaries, διαθέσιμο στο: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/credit> ανακτήθηκε στις 20/12/2017.

Plaskovitis I., (2016), "Greek banks after the recapitalisation: the agenda for NPL resolution" The BoG διαθέσιμο στο: http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/20160310_The_Agenda_for_NPL_Resolution.pdf ανακτήθηκε στις 18/01/2018

PWC, (2014) IFRS 9: Expected credit losses διαθέσιμο στο: <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-9/ifrs-in-depth-expected-credit-losses.pdf> ανακτήθηκε στις 22/01/2018

Sibley E. (2017), Non-Performing Loans: The Irish perspective on a European problem (speech), (22/09/2017) διαθέσιμο στο: <https://www.bis.org/review/r170929a.htm> ανακτήθηκε στις 13/01/2018.

Technofunc, (2017), “Type of banks: Different types of banks and their functions”, διαθέσιμο στο: <http://www.technofunc.com/index.php/domain-knowledge-2/banking-domain/item/type-of-banks>, ανακτήθηκε στις 20/8/2017.